

ΕΘΝΙΚΟΣ
ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ
ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ
ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ

Έκθεση 2017-2018

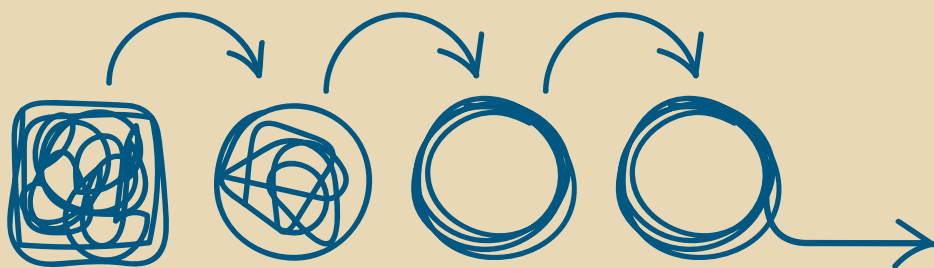

ΕΘΝΙΚΟΣ
ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ
ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ
ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ

Έκθεση 2017-2018

Η παρούσα Ειδική Έκθεση αποτελεί προϊόν επεξεργασίας υλικού το οποίο προέκυψε από την εργασία της ομάδας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας του Συνηγόρου του Πολίτη στα σώματα ασφαλείας και στους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης.

Δημοσιεύθηκε στην Αθήνα τον Ιούνιο του 2019

Επιμέλεια ύλης:

Νίκος Δουλαδέρης, Στέργιος Πρεβέντης

Εξώφυλλο και καλλιτεχνικός σχεδιασμός:

ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ. Αντιγόνης 60, 104 42 Αθήνα, Τηλ.: 210 5156810-20-30

Νικολέττα Μιχελάκη, E-mail: info@kambili.gr, www.kambili.gr

Γλωσσική επιμέλεια – Διορθώσεις:

Από την Εταιρεία ΣΥΝΘΕΣΗ: Μαρία Ζιώγου

© Συνήγορος του Πολίτη

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 – Αθήνα

www.synigoros.gr

ISSN: 2654-0320

Περιεχόμενα

Εισαγωγή Συνηγόρου του Πολίτη	7
1. Σύσταση και αρμοδιότητες του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ)	11
2. Στατιστικά δεδομένα	19
3. Ευρήματα και παρατηρήσεις επί διερευνηθεισών υποθέσεων	25
3.1. Αναπομπή για συμπλήρωση	27
3.2. Διατύπωση γενικών επισημάνσεων-παρατηρήσεων	35
4. Αυτοτελείς διερευνήσεις από τον Μηχανισμό	39
4.1. Επεισόδια στη Μόρια Λέσβου	41
4.2. Κακοποίηση αλλοδαπών στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Ταύρου	41
4.3. Συνθήκες κράτησης στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής (ΓΑΔΑ)	42
5. Εφαρμογή και εκτέλεση αποφάσεων του ΕΔΔΑ	43
5.1. Απόφαση <i>Zontul</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (17.01.2012)	46
5.2. Αποφάσεις <i>Μακαρατζής</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2001, 2004), <i>Celniku</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2007), <i>Καραγιαννόπουλος</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2007), <i>Μπέκος-Κουτρόπουλος</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2005), <i>Πετροπούλου-Τσακίρη</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2007), <i>Ζελίλοφ</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2007) και <i>Galotskin</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (2010)	49
5.3. Αποφάσεις <i>Andersen</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (26.04.2018) και <i>Σιδηρόπουλος & Παπακώστας</i> κατά <i>Ελλάδος</i> (25.04.2018)	53
6. Νομοθετικές προτάσεις βελτίωσης του πειθαρχικού δικαίου	61
6.1. Διασφάλιση της αμεροληψίας των διενεργούντων ΠΔΕ	63
6.2. Αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω ποινικής δίκης	64
6.3. Επιβολή κυρώσεων σε πρώην υπαλλήλους οι παραλείψεις και ενέργειες των οποίων οδήγησαν σε καταδίκη της χώρας από το ΕΔΔΑ	65

6.4. Υποχρεωτική διαθεσιμότητα σε περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης για τα εγκλήματα των άρθρων 137Α και 137Β ΠΚ	66
6.5. Έγκαιρη ενημέρωση των πειθαρχικών οργάνων για άσκηση ποινικής δίωξης και κατ' επέκταση διασφάλιση της αυτοτέλειας των δύο διαδικασιών	66
6.6. Αναπροσαρμογή του πλαισίου της διάρκειας της ποινής της αργίας με απόλυση για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα που σχετίζονται με πλημелήματα σε βάρος της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής ελευθερίας.....	67
6.7. Νομοθετική πρόβλεψη για υποχρεωτική διατήρηση του βιντεοληπτικού υλικού σε περιπτώσεις περιστατικών άσκησης βίας ή τραυματισμών σε καταστήματα κράτησης, σε κρατητήρια ή κέντρα κράτησης των Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας ή του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ	68
6.8. Περιορισμός του χρόνου διενέργειας των διοικητικών εξετάσεων.....	69
6.9. Κατ' αντιπαράσταση εξέταση μαρτύρων στην πειθαρχική διαδικασία....	69
6.10. Έκδοση των κανονιστικών πράξεων που εκκρεμούν σχετικά με το πειθαρχικό δίκαιο των υπαγόμενων στον Μηχανισμό υπαλλήλων – Εκσυγχρονισμός και βελτίωση παλαιών διατάξεων.....	70
6.11. Ζητήματα σχετικά με τη νομοθεσία για τη χρήση όπλων	70
6.12. Προστασία υπαλλήλων-μαρτύρων περιστατικών αυθαιρεσίας	71
Παράρτημα Ι	73
Κανονισμός Λειτουργίας ΕΜΗΔΙΠΑ	75
Παράρτημα ΙΙ	83
Επιστολή Συνηγόρου του Πολίτη στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στη Γενική Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	85
Συντομογραφίες	93

Εισαγωγή Συνηγόρου του Πολίτη

Στη νεότερη ιστορία της, η χώρα μας διήλθε από περιόδους έντονων πολιτικών και κοινωνικών αναταραχών. Ο ρόλος των σωμάτων ασφαλείας τις περιόδους αυτές αμφισβητήθηκε από σημαντικές μερίδες του πληθυσμού. Σε πολλούς συμπολίτες μας ο ρόλος τους έδινε συχνά την εντύπωση ότι η μέριμνα για την εσωτερική δημόσια ασφάλεια ταυτιζόταν με την προστασία και τη διαφύλαξη των προνομίων της πολιτικής και κοινωνικής «καθεστηκυίας τάξης». Ομοίως, οι ακολουθούμενες μέθοδοι τήρησης της τάξης και της ασφάλειας εντός των καταστημάτων κράτησης αποτελούσαν αντικείμενο έντονης κριτικής ως προς την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα της σφοδρότητάς τους σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο. Η εντύπωση αυτή για τη λειτουργία τόσο των σωμάτων ασφαλείας όσο και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, παρότι αντικειμενικά διαφορετική, προκάλεσε επικρίσεις ακόμη και στη μεταπολιτευτική περίοδο. Ως μάλλον αναμενόμενο και φυσικό αποτέλεσμα, υπήρξε διάχυτη καχυποψία σε ό,τι αφορούσε τα σώματα ασφαλείας και τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, που εντεινόταν έτι περαιτέρω εξαιτίας της βαθιά ριζωμένης πεποίθησης ότι συγκαλύπτονταν, έμεναν ατιμώρητα, γίνονταν ακόμη και αποδεκτά –ή και υποκινούνταν για κάποιους συμπολίτες μας– φαινόμενα αυθαίρετης συμπεριφοράς εκ μέρους των οργάνων τήρησης της τάξης και προστασίας της δημόσιας ασφάλειας.

Η έντονη αυτή αμφισβήτηση των μεθόδων των σωμάτων ασφαλείας και των σωφρονιστικών υπαλλήλων καθώς και των εσωτερικών διαδικασιών (πειθαρχικού) ελέγχου τους είχε εδώ και δεκαετίες απασχολήσει και τους διεθνείς οργανισμούς. Είναι γνωστό ότι η αποχώρηση της Ελλάδας από το Συμβούλιο της Ευρώπης κατά τη διάρκεια της επταετούς δικτατορίας αποφασίστηκε από το καθεστώς των συνταγματαρχών ενόψει διαφαινόμενης καταδίκης της χώρας για βασανιστήρια πολιτικών αντιφρονούντων, αγωνιστών για την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Και κατά τα μεταπολιτευτικά χρόνια, όμως, αν και η χώρα επανήλθε ως πλήρες μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, κυρώνοντας την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δεν έπαψαν οι καταδίκες για ελλείψεις μηχανισμούς και διαδικασίες και για πλημμελείς διερευνήσεις φερόμενων περιστατικών αυθαίρετης συμπεριφοράς εκ μέρους των στελεχών των σωμάτων ασφαλείας και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης.

Το 2011, για πρώτη φορά ο νομοθέτης αποφάσισε να αντιμετωπίσει το φαινόμενο, συγκροτώντας έναν μηχανισμό διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας παράλληλο προς τις εσωτερικές υπηρεσίες πειθαρχικού ελέγχου. Αναγνωρίζοντας

την ύπαρξη περιστατικών «μη σύννομης συμπεριφοράς προς τους πολίτες του ένστολου προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας, η διερεύνηση των οποίων κρίνεται αντικειμενικώς ελλειμματική», ο νομοθέτης κατέγραψε τα βασικά προβλήματα των εσωτερικών πειθαρχικών διαδικασιών: «Ο πειθαρχικός έλεγχος είναι συχνά χρονοβόρος, με περιορισμένη συμμετοχή και ενημέρωση του καταγγέλλοντος. Σε πολλές περιπτώσεις έχει καταγραφεί η απροθυμία του καταγγέλλοντος να συνεργαστεί με αστυνομικά όργανα για την επαρκή τεκμηρίωση της καταγγελίας. Τα δυσμενή σχόλια που προκαλούνται από τέτοια περιστατικά κλονίζουν το κύρος των σωμάτων ασφαλείας και πλήττουν το ηθικό του προσωπικού. Σήμερα, η κοινωνία επιδεικνύει όλο και λιγότερη ανοχή σε περιστατικά αυθαιρέσις κρατικών λειτουργών. Ασφαλώς, η κοινωνία αποδέχεται την λειτουργία σωμάτων ασφαλείας, απαιτεί όμως την παράλληλη δραστηριοποίηση αξιόπιστων μηχανισμών δημόσιας λογοδοσίας και ελέγχου».

Ο νομοθέτης, επίσης, εξέφρασε και τον επιδιωκόμενο στόχο της πρωτοβουλίας του: να υπάρχει ένα νέο κέντρο το οποίο θα αξιολογεί τις καταγγελίες και θα παρακολουθεί τις διενεργηθείσες έρευνες για αυθαίρετη συμπεριφορά των στελεχών των σωμάτων ασφαλείας, έτσι ώστε «να εξασφαλίζεται η ταχεία και αποτελεσματική διερεύνησή τους και να μη δημιουργούνται υπόνοιες για συγκάλυψή τους στα πλαίσια της κακώς εννοούμενης συναδελφικής αλληλεγγύης».

Αν και η πρωτοβουλία του 2011 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως καινοτόμος για τα μέχρι εκείνη τη στιγμή δεδομένα αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης φαινομένων αυθαιρέσις, ωστόσο δεν αποδείχθηκε ουσιαστική, αποφασιστική, αποτελεσματική. Κατά πρώτον, το Γραφείο που συστάθηκε για τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρέσις στα σώματα ασφαλείας υπαγόταν απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, στοιχείο που δεν επέτρεπε την πραγματικά ανεξάρτητη λειτουργία του τόσο από τη φυσική όσο και από την πολιτική ηγεσία των σωμάτων ασφαλείας. Περαιτέρω, η Επιτροπή διερεύνησης των περιστατικών αυθαιρέσις που θα λειτουργούσε στο συσταθέν Γραφείο θα ήταν επιφορτισμένη μόνο με τον έλεγχο του παραδεκτού των καταγγελλόμενων υποθέσεων και, σε περίπτωση θετικής κρίσης, με την περαιτέρω προώθησή τους στις αρμόδιες –εσωτερικές– αρχές προς διερεύνηση. Τέλος, και ανεξαρτήτως των ανωτέρω αναφερόμενων πλημμελειών στον σχεδιασμό του, το Γραφείο ουδέποτε λειτούργησε. Και τούτο, διότι ουδέποτε συστάθηκε. Έτσι, η πρώτη απόπειρα αντιμετώπισης του φαινομένου ελλιπούς διερεύνησης περιστατικών αυθαιρέσις των σωμάτων ασφαλείας παρέμεινε ανολοκλήρωτη, ατελέσφορη, κενό γράμμα.

Την ανωτέρω κριτική υιοθέτησε και ο ίδιος ο νομοθέτης λίγα χρόνια αργότερα, το 2016. Χαρακτηρίζοντας ως «πρωτίστως κοινωνική απαίτηση» τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της δίκαιης και αποτελεσματικής διερεύνησης καταγγελιών για περιστατικά αυθαιρέσις που κρίνεται «απόλυτα επιβεβλημένη σε

ένα Κράτος Δικαίου, ώστε να μην υφίσταται οποιαδήποτε υπόνοια συγκάλυψης ή ατιμωρησίας», και υπό τη διαρκή πίεση του Συμβουλίου της Ευρώπης για ουσιαστικές τομές στον διενεργούμενο πειθαρχικό έλεγχο των σωμάτων ασφαλείας, ο νομοθέτης έλαβε πραγματικά τολμηρές αποφάσεις. Αναγνώρισε τον Συνήγορο του Πολίτη, τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή που ασχολείται κατεξοχήν με την προστασία των δικαιωμάτων, ως τον κατάλληλο φορέα για τη λειτουργία πραγματικά ανεξάρτητου μηχανισμού διερεύνησης των περιστατικών αυθαιρεσίας. Διεύρυνε την αρμοδιότητα διερεύνησης σε περιστατικά που αφορούν και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, πέρα από το ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, της Πυροσβεστικής και του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής. Ανέθεσε στον Συνήγορο του Πολίτη την αρμοδιότητα πλήρους διερεύνησης τόσο των ουσιαστικών όσο και των διαδικαστικών όρων διενέργειας των πειθαρχικών ελέγχων, προβλέποντας μάλιστα τη δυνατότητα αυτεπάγγελτων ερευνών από την Αρχή. Για τη διασφάλιση δε της αποτελεσματικότητας της δράσης της Ανεξάρτητης Αρχής ως εθνικού μηχανισμού διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και στους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, ο νομοθέτης εξασφάλισε την αναστολή της έκδοσης απόφασης επί υποθέσεων που έχει επιληφθεί ο Συνήγορος του Πολίτη μέχρι την έκδοση πορίσματος από την Αρχή και προσέδωσε οιονεί κυρωτικές αρμοδιότητες στον ρόλο του νεοουσταθέντος Μηχανισμού, προβλέποντας ότι ενδεχόμενη απόκλιση της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου από το πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία.

Αναλογιζόμενος την τεράστια ευθύνη που αναλάμβανε, ο Συνήγορος του Πολίτη υποδέχθηκε την ξεχωριστή αυτή πρόκληση, προσηλωμένος στη συνταγματική αποστολή του: την ενίσχυση του κράτους δικαίου, τον έλεγχο της διοικητικής δράσης, την εμπέδωση των αρχών της χρηστής διοίκησης σε όλους τους φορείς άσκησης δημόσιας εξουσίας, τη θωράκιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων όσων διαβιούν στη χώρα.

Για να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες απαιτήσεις της νέας αρμοδιότητας, ο Συνήγορος του Πολίτη συγκρότησε ειδική ομάδα, αποτελούμενη από εξειδικευμένους νομικούς επιστήμονες, και ενέκρινε ειδικό κανονισμό λειτουργίας για τον Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Επεδίωξε δε από την έναρξη λειτουργίας του Μηχανισμού τη διαμόρφωση των όρων και των συνθηκών για ομαλή, εύρυθμη και ουσιαστική συνεργασία με τους ελεγχόμενους φορείς, επιτυγχάνοντας διαφορετικό, ομολογουμένως, βαθμό ανταπόκρισης από έναν έκαστο εξ αυτών.

Στη πρώτη περίοδο λειτουργίας του Μηχανισμού, της νέας, ειδικής και ιδιαίτερης αυτής αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, η Αρχή κλήθηκε να αντιμετω-

πίσει σειρά ζητημάτων για την επίτευξη ενός ικανοποιητικού αποτελέσματος. Η κατάλληλη και επαρκής στελέχωση της ειδικής ομάδας που έχει επιφορτιστεί με την επεξεργασία των υποθέσεων του Μηχανισμού δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Η συχνότερη ενεργοποίηση αυτεπάγγελτων, οίκοθεν διερευνήσεων περιστατικών προσκρούει στα αποδυναμωμένα, σε σχέση με τα αντίστοιχα των εσωτερικών διερευνήσεων, εργαλεία έρευνας του Μηχανισμού. Η μη πρόβλεψη λήψης ένορκων καταθέσεων, κλήτευσης μαρτύρων, παραγγελίας πραγματογνωμοσύνης, πρόσβασης στο (προ)ανακριτικό υλικό για τις ανάγκες της έρευνας του Μηχανισμού είναι, μεταξύ άλλων, διαπιστώσεις ελλειμμάτων του υφιστάμενου πλαισίου λειτουργίας του Μηχανισμού, που θα πρέπει να θεραπευθούν, προκειμένου να ενισχυθεί και η δική του αποτελεσματικότητα.

Ολοκληρώνοντας ενάμιση χρόνο λειτουργίας και έχοντας επεξεργαστεί ήδη μερικές εκατοντάδες υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσιοποιεί την πρώτη ειδική έκθεσή του ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης. Στην έκθεση αυτή σταχυολογούνται οι συνηθέστερες και σπουδαιότερες διαπιστώσεις της Αρχής, με την ιδιότητα του Μηχανισμού, καταγράφονται τα ευρήματά της από την επεξεργασία των πειθαρχικών υποθέσεων που κλήθηκε να χειριστεί, αποτυπώνονται οι σημαντικότερες πλημμέλειες, ουσιαστικές και διαδικαστικές, στους διενεργούμενους ελέγχους από τα εσωτερικά πειθαρχικά όργανα και δημοσιοποιούνται οι πρώτες συστάσεις και προτάσεις για αναθεώρηση τόσο των ακολουθούμενων πρακτικών όσο και του θεσμικού πλαισίου που διέπει τον πειθαρχικό έλεγχο των ένστολων στελεχών της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης.

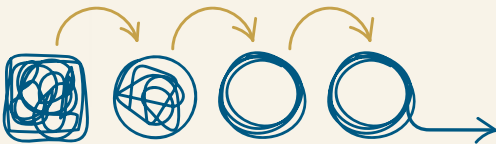
Απαρέγκλιτα προσηλωμένος αφενός στην αναβάθμιση των ελέγχων περιστατικών αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και στους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης για την αντιστροφή του κλίματος δυσπιστίας της κοινής γνώμης ως προς την αποτελεσματικότητα, πληρότητα και διαφάνειά τους και αφετέρου στη θωράκιση των θεμελιωδών, ουσιαστικών και δικονομικών, δικαιωμάτων όσων έρχονται αντιμέτωποι με φερόμενες παρεκκλίσεις, μη σύννομες, συμπεριφορές των ελεγχόμενων υπαλλήλων, ο Συνήγορος του Πολίτη θα εξακολουθήσει να επιτελεί την αποστολή του ως Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, με πλήρη συναίσθηση της μεγάλης ευθύνης που έχει αναλάβει, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην ενίσχυση της χρηστής διοικητικής δράσης και του κράτους δικαίου στη χώρα.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

1

Σύσταση και αρμοδιότητες του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ)

1. Σύσταση και αρμοδιότητες του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ)

Ήδη από την αρχή της λειτουργίας του, στο πλαίσιο της γενικής του αρμοδιότητας για την προώθηση της νομιμότητας, ο Συνήγορος του Πολίτη χειριζόταν αναφορές για τα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους στα καταστήματα κράτησης και είχε παρέμβει σε καίρια ζητήματα ενισχύοντας τη νόμιμη δράση τους.¹ Μάλιστα, το 2004 η Αρχή δημοσίευσε ειδική έκθεση με θέμα «Πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων»², στην οποία ανέλυε με συστηματικό τρόπο τις συνθήκες πλημμέλειες της πειθαρχικής έρευνας της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ). Στην έκθεση αυτή εκτενής αναφοράς γινόταν, μεταξύ άλλων, στην πλημμελή αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, στην κατάχρηση της άτυπης έρευνας, στην έλλειψη αμεροληψίας του διενεργούντος την έρευνα σε σχέση με τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς, στη μη ενημέρωση του καταγγέλλοντος για την κατάληξη της έρευνας κ.ά. Με την ίδια έκθεση η Αρχή υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις, που αφορούσαν την πειθαρχική διερεύνηση των καταγγελιών για αστυνομική βία³, με σκοπό να ελέγχεται αποτελεσματικά η παράβαση των νόμιμων ορίων άσκησης της παρεχόμενης από τον νόμο διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών.

Τον Σεπτέμβριο του 2013, η Ανεξάρτητη Αρχή με την ειδική έκθεσή της για τη ρατσιστική βία⁴ είχε αναδείξει τη διάσταση μεταξύ επίσημων ερευνών από την ΕΛΑΣ και των τετραπλάσιων καταγγελιών για επιθέσεις με ρατσιστικά κίνητρα κατά το έτος 2012, αλλά και την εικόνα ατιμωρησίας, με την κατάληξη μόνον μίας (1) πειθαρχικής υπόθεσης του ιδίου έτους με την επιβολή ποινής προστίμου και τη θέση των υπολοίπων στο αρχείο. Επρόκειτο για μια εικόνα που ο Συνήγορος τόνιζε ότι

-
1. «Τακτικές άδειες κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα» (<https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.fulakes.28882>).
  2. <https://www.synigoros.gr/resources/docs/astinomikoi.pdf>
  3. Βλ. και δελτίο τύπου της Αρχής για την καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για αστυνομική βία κατά Ελλήνων Ρομά (<https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.danews.34031>).
  4. «Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του» (<https://www.synigoros.gr/resources/docs/eidikiekthesiratsistikivia.pdf>).

έπρεπε να ανατραπεί «για την ίδια την αξιοπιστία της αστυνομίας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην αμερόληπτη κρίση της αλλά και στη δικαιοκρατική αντιμετώπιση» του φαινομένου.

Η απουσία αποτελεσματικής διερεύνησης των περιστατικών αυτών από τις ελληνικές αρχές τονίστηκε και σε μία σειρά καταδικαστικών αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)⁵. Σε ορισμένες από τις υποθέσεις εκείνες, το ΕΔΔΑ επικαλείται στις αποφάσεις του τα σχετικά πορίσματα και τις εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Παράλληλα, σειρά καταγγελιών πολιτών προς την Αρχή για αστυνομική βία κατέληξαν στο Δικαστήριο του Στρασβούργου.⁶

Η θωράκιση του κράτους δικαίου ήταν και είναι, πράγματι, το ζητούμενο στις καταγγελίες για κακομεταχείριση από την αστυνομία, και έτσι ετίθετο και από τον Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και άλλα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ένα δικαιοκρατικό αίτημα – και έλλειμμα. Για τη διατήρηση της δημόσιας εμπιστοσύνης στην αστυνομία, ο Επίτροπος των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε σχετική του γνώμη⁷ πρότεινε τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού συστήματος καταγγελιών το οποίο θα χρησίμευε και ως θεμελιώδες μέσο για την προστασία από την κακομεταχείριση και την ανάρμοστη συμπεριφορά.

Στα ανωτέρω προσπάθησε περιοδικά να απαντήσει ο Έλληνας νομοθέτης με επιλογές ελλειπείς στον σχεδιασμό τους και ανεφάρμοστες στην πράξη: Το 2011 θεσμοθέτησε το Γραφείο Περιστατικών Αντιμετώπισης Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, το οποίο, όμως, ουδέποτε συστάθηκε ή λειτούργησε⁸. Το 2014 θεσμοθετήθηκε Τριμελής Επιτροπή στο Γραφείο Περιστατικών Αυθαιρεσίας⁹, στην οποία ο Συνήγορος προβλέφθηκε να συμμετέχει ως παρατηρητής. Ούτε η συγκεκριμένη επιτροπή λειτούργησε ποτέ. Εντέλει, το 2016 ανατέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη η ειδική αρμοδιότητα να λειτουργεί ως παράλληλος, εξωτερικός μηχανισμός έρευνας και ελέγχου.

5. Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις *Μακαρατζής κατά Ελλάδος*, 20.12.2007, *Zontul κατά Ελλάδος*, 17.1.2012.

6. *Ζελίλοφ, Μπέκος-Κουτρόπουλος, Πετροπούλου-Τσακίρη κ.ά.*

7. <https://rm.coe.int/opinion-of-the-commissioner-for-human-rights-thomas-hammarberg-concern/16806daa54>

8. Άρθρο 1 Ν. 3938/2011.

9. Με τον Ν. 4249/2014 που τροποποίησε τον Ν. 3938/2011.

Ο Ν. 4443/2016 επεφύλαξε για τον Συνήγορο του Πολίτη μια ειδική αρμοδιότητα διερεύνησης, για συγκεκριμένα όμως περιστατικά αυθαιρεσίας: εκείνα τα οποία αφορούν βασανιστήρια ή άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που προβλέπονται στο άρθρο 137Α ΠΚ, παράνομες και υπαίτιες προσβολές της ζωής, της υγείας, της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο. Η αρμοδιότητα αυτή συνίσταται:

- α) στην ανεξάρτητη διερεύνηση καταγγελιών,
- β) στην παραπομπή στα σώματα ασφαλείας προς εσωτερική έρευνα περιστατικών αυθαιρεσίας με ταυτόχρονη αρμοδιότητα παρακολούθησης και σύστασης προς συμπλήρωση της έρευνας αυτής και
- γ) κατόπιν σχετικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ, στην έκδοση απόφασης για επανάληψη ή συμπλήρωση της πειθαρχικής διαδικασίας.

Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ) του Συνηγόρου του Πολίτη αξιολογεί κάθε υπόθεση που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του και αποφασίζει είτε να τη διερευνήσει ο ίδιος είτε να την προωθήσει στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο. Στην πρώτη περίπτωση το πειθαρχικό όργανο πρέπει να αναστείλει την έκδοση απόφασης μέχρι την κοινοποίηση του πορίσματος του Μηχανισμού. Στη δεύτερη περίπτωση, το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο πρέπει να εξετάσει κατά προτεραιότητα την υπόθεση και να ενημερώσει τον Μηχανισμό για το αποτέλεσμα της διερεύνησης. Ο Μηχανισμός αξιολογεί το αποτέλεσμα της πειθαρχικής διαδικασίας και μπορεί να ζητήσει συμπληρωματική διερεύνηση της υπόθεσης. Το πειθαρχικό όργανο δεν είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει τις συστάσεις του Μηχανισμού, η απόκλισή του όμως από αυτές πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη. Η ειδικότερη διαδικασία διερεύνησης των υποθέσεων του Μηχανισμού, η οποία διακρίνεται από τη γενική αρμοδιότητα της Αρχής, περιγράφεται στον Κανονισμό Λειτουργίας του ΕΜΗΔΙΠΑ¹⁰, που παρατίθεται στο τέλος της παρούσας έκθεσης ως Παράρτημα Ι.

Ο Μηχανισμός επιλαμβάνεται υποθέσεων έπειτα από καταγγελία, αυτεπάγγελτα ή κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα. Οι καταγγελίες που υποβάλλονται στον Μηχανισμό πρέπει, κατά την πρόβλεψη του νόμου, να είναι επώνυμες και γραπτές και να υποβάλλονται αυτοπροσώπως ή μέσω πληρεξουσίου. Παρέχεται, μάλιστα, η δυνατότητα, εφόσον είναι δυνατή η διερεύνηση της υπόθεσης χωρίς ανακοίνωση του ονόματος, να μην ανακοινώνεται το όνομα

10. Απόφαση Συνηγόρου του Πολίτη Φ. 10/24727/2017, Β' 2065.

του καταγγέλλοντος, αν όμως είναι αδύνατη η διερεύνηση χωρίς την ανακοίνωση και δεν συναινεί με αυτή ο καταγγέλλων, η καταγγελία τίθεται στο αρχείο. Για τις ανώνυμες καταγγελίες ο νόμος προβλέπει την αρχειοθέτησή τους, όμως μπορούν να αξιολογηθούν και να αξιοποιηθούν στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτές στο πλαίσιο της δυνατότητας για αυτεπάγγελτη παρέμβαση.

Ο νόμος, πράγματι, παρέχει τη δυνατότητα στον Μηχανισμό να επιλαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υποθέσεων έπειτα από πληροφορίες με συγκεκριμένα στοιχεία για περιστατικά που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του, ιδίως όταν αυτά προέρχονται από δημοσιεύματα ή εκπομπές ΜΜΕ.

Επιπρόσθετα, ο Μηχανισμός συνιστά και όργανο επανεξέτασης και ελέγχου συμμόρφωσης με καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ σε βάρος της χώρας για παραβάσεις διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), με τις οποίες διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική διαδικασία ή την εκδίκαση της υπόθεσης. Ο Μηχανισμός επανεξετάζει τις αποφάσεις αυτές και μπορεί να αποφασίζει για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης, προκειμένου να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή, ανεξάρτητα από την κατάληξη της αρχικής εκδίκασης της υπόθεσης.

Στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4443/2016 διευκρινίζεται ότι ο Μηχανισμός δεν υποκαθιστά τον δικαστικό και πειθαρχικό έλεγχο περιστατικών της αρμοδιότητάς του, αλλά λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά χωρίς να αποστερεί τον ελεγχόμενο από τον φυσικό δικαστή (ποινικό ή πειθαρχικό). Επισημαίνεται, ακόμη, στην αιτιολογική έκθεση του συστατικού του Μηχανισμού νόμου ότι, εφόσον αποτελεί προϋπόθεση η ανεξαρτησία, λειτουργική και οργανική, ο Μηχανισμός δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί ένα πρόσθετο μέσο, ώστε να διασφαλίζεται ακόμη περισσότερο η πλήρης και αποτελεσματική διερεύνηση των συγκεκριμένων περιστατικών. Παρά τις ανωτέρω παραδοχές, με το άρθρο 19 του Ν. 4443/2016 τροποποιήθηκε ο καταστατικός νόμος του Συνηγόρου και προβλέφθηκε ότι «όταν ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί (...) και ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων, δικαστικών ή εισαγγελικών αρχών, έως τη διεξαγωγή της πρώτης συζήτησης στο ακροατήριο ή την άσκηση της ποινικής δίωξης»¹¹. Συνεπώς, η άσκηση ποινικής δίωξης για την ίδια υπόθεση εμποδίζει την αυτοτελή διερεύνηση από τον Μηχανισμό.

11. Άρθρ. 3 παρ. 4 Ν. 3094/2003.

Στο άρθρο 56 του Ν. 4443/2016 ρυθμίζεται η δυνατότητα του Μηχανισμού να έχει πρόσβαση στα στοιχεία που τηρούν οι υπηρεσίες του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα σχετικά με τις υποθέσεις αρμοδιότητάς του και ταυτόχρονα προβλέπεται η πρόσβαση του Μηχανισμού και η δυνατότητά του να λαμβάνει αντίγραφα από το σύνολο του φακέλου ήδη σχηματισθείσας πειθαρχικής δικογραφίας για υπόθεση της αρμοδιότητάς του.

Στο ανωτέρω περιγραφόμενο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων, και πριν από την έναρξη ισχύος των άρθρων 56 και 57 του Ν. 4443/2016, ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε στις 08.06.2017 επιστολή στις Διευθύνσεις Προσωπικού και στις συναρμόδιες Υπηρεσίες των φορέων του υπαγόμενου στην αρμοδιότητά του προσωπικού, προκειμένου να εξευρεθεί ένα λειτουργικό πλαίσιο συνεχούς και αμοιβαίας ενημέρωσης που να επιτρέπει την απρόσκοπτη ροή πληροφοριών προς τον Μηχανισμό και την ταχεία αποσαφήνιση της ανάγκης εάν σε πρώτο στάδιο θα επιληφθεί της διερεύνησης της υπόθεσης ο Μηχανισμός. Με την επιστολή ζητήθηκε να διαβιβάζεται κάθε εβδομάδα στον Μηχανισμό το σύνολο των καταγγελιών, των εντολών διοικητικής εξέτασης και των φακέλων των πειθαρχικών δικογραφιών για πραγματικά περιστατικά ενδεχόμενης αυθαιρεσίας κατά το άρθρο 56 του Ν. 4443/2016. Επίσης, ζητήθηκε η χωριστή αποστολή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ σχετικά με ελλείψεις και άλλες πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας, μαζί με τον σχετικό πειθαρχικό φάκελο, προκειμένου ο Μηχανισμός να αποφασίσει για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης.

Ο Αρχηγός της ΕΛΑΣ σε συνέχεια του ανωτέρω εγγράφου εξέδωσε σχετική διαταγή προς τις υπηρεσίες, βάσει της οποίας κοινοποιούνται στον Μηχανισμό όλες οι διαταγές διενέργειας Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (ΕΔΕ) κατ' άρθρο 26 παρ. 1 του ΠΔ 120/2008 και Προκαταρκτικής Διοικητικής Εξέτασης (ΠΔΕ) κατ' άρθρο 28 παρ. 1 του ΠΔ 120/2008 που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Μηχανισμού μαζί με τους σχετικούς πειθαρχικούς φακέλους. Η ανταπόκριση των υπόλοιπων υπαγόμενων στην αρμοδιότητα του Μηχανισμού φορέων δεν ήταν τόσο άμεση. Σταδιακά με μικρό αριθμό υποθέσεων ανταποκρίνεται μέχρι σήμερα το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ – ΕΛΑΚΤ). Το ανωτέρω πλαίσιο συνεργασίας καθορίζει και το εύρος και τον όγκο των υποθέσεων με τις οποίες ασχολείται ο Μηχανισμός.

Την άσκηση της αρμοδιότητας του Μηχανισμού εποπτεύει και συντονίζει ο Συνήγορος του Πολίτη, επικουρούμενος από ομάδα ειδικών επιστημόνων με εξειδικευμένη νομική κατάρτιση, στην οποία συμμετέχει και ο επικεφαλής του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τον Δεκέμβριο του 2018 συμμετείχαν στην ομάδα του Μηχανισμού έξι (6) ειδικοί επιστήμονες.

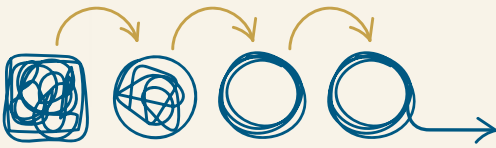
Με την παρούσα, πρώτη, έκθεση του ΕΜΗΔΙΠΑ παρουσιάζεται η ποσοτική και

ποιοτική αποτύπωση των αρμοδιοτήτων του Μηχανισμού από τη θέση σε ισχύ των διατάξεων του Ν. 4443/2016, δηλαδή από τις αρχές Ιουνίου του 2017 έως και το τέλος του 2018, τόσο με την ανάλυση των αρμοδιοτήτων σε συγκεκριμένες υποθέσεις όσο και με τη στατιστική απεικόνιση των υποθέσεων. Σε ξεχωριστό κεφάλαιο αναλύεται και η αρμοδιότητα του Μηχανισμού σχετικά με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ, ενώ σε επόμενο κεφάλαιο αποτυπώνονται νομοθετικές προτάσεις για τη συμπλήρωση του πλαισίου που αφορά την υπηρεσιακή κατάσταση και το πειθαρχικό δίκαιο του υπαγόμενου σε αυτόν προσωπικού. Οι προτάσεις αυτές είτε έχουν ήδη διατυπωθεί σε έγγραφα του Συνηγόρου του Πολίτη είτε διατυπώνονται για πρώτη φορά με την παρούσα έκθεση. Σημειώνεται, μάλιστα, ότι σειρά προτάσεων για την ενίσχυση του Μηχανισμού, την αποτελεσματικότερη λειτουργία του και την ουσιαστικότερη συμβολή του στη βελτίωση των όρων υπό τους οποίους διεξάγεται ο εσωτερικός πειθαρχικός έλεγχος περιλαμβάνονται σε σχετικό έγγραφο που ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και προς τη Γενική Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η υιοθέτηση των προτάσεων αυτών κρίνεται αναγκαία για τη βέλτιστη λειτουργία του Μηχανισμού. Το σχετικό έγγραφο παρατίθεται αυτούσιο στο τέλος της παρούσας έκθεσης ως Παράρτημα II.

2

Στατιστικά δεδομένα

2. Στατιστικά δεδομένα

Από την έναρξη άσκησης της αρμοδιότητας του ΕΜΗΔΙΠΑ τον Ιούνιο του 2017 μέχρι και τις 31.12.2018 ο Μηχανισμός επιλήφθηκε τριακοσίων είκοσι μίας (321) υποθέσεων. Σαράντα οκτώ (48) από αυτές αφορούσαν επώνυμες καταγγελίες, ιδιωτών ή ενώσεων, ενώ διακόσιες εξήντα δύο (262) υποβλήθηκαν στον Μηχανισμό από την ΕΛΑΣ και πέντε (5) από το ΛΣ – ΕΛΑΚΤ. Επίσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαβίβασε στον Μηχανισμό μία (1) αναφορά, η οποία, πάντως, αφορούσε πράξεις αστυνομικού οργάνου, ενώ σε μία (1) περίπτωση ο Μηχανισμός κινήθηκε αυτεπαγγέλτως. Τέσσερις (4) υποθέσεις – η μία εκ των οποίων αποτελεί ομάδα υποθέσεων – διαβιβάστηκαν στον Μηχανισμό από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (ΝΣΚ) και αφορούσαν την εκτέλεση καταδικαστικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ.

Από το σύνολο των υποθέσεων, είκοσι πέντε (25) κρίθηκε ότι εκφεύγουν της αρμοδιότητας του Μηχανισμού, είτε επειδή αφορούσαν αντικείμενο που δεν καλύπτεται από το ως άνω νομοθετικό πλαίσιο (20 περιπτώσεις) είτε επειδή δεν ήταν δυνατή η διερεύνηση του περιεχομένου τους λόγω έλλειψης στοιχείων, αοριστίας ή άρνησης συνεργασίας του καταγγέλλοντος (5 περιπτώσεις). Από τις υπόλοιπες διακόσιες ενενήντα έξι (296) υποθέσεις, οι διακόσιες εξήντα εννέα (269) παρέμεναν στις 31.12.2018 υπό διερεύνηση σε διάφορα στάδια επεξεργασίας (αναμονή στοιχείων από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, αναμονή απάντησης σε αίτημα για συμπλήρωση των πορισμάτων).

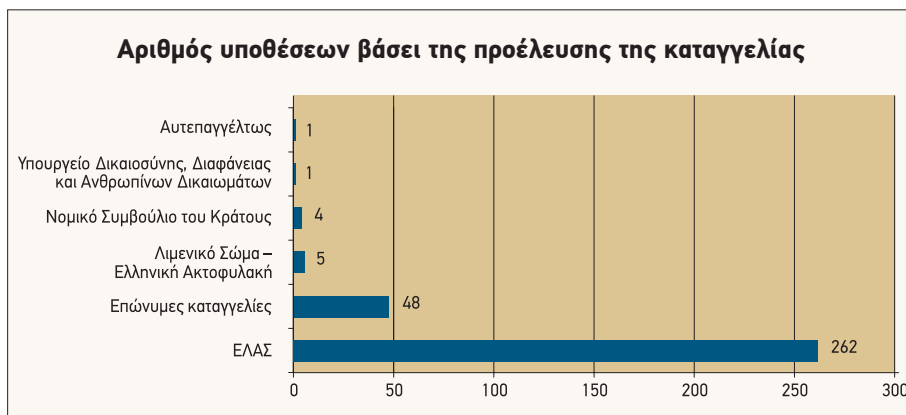
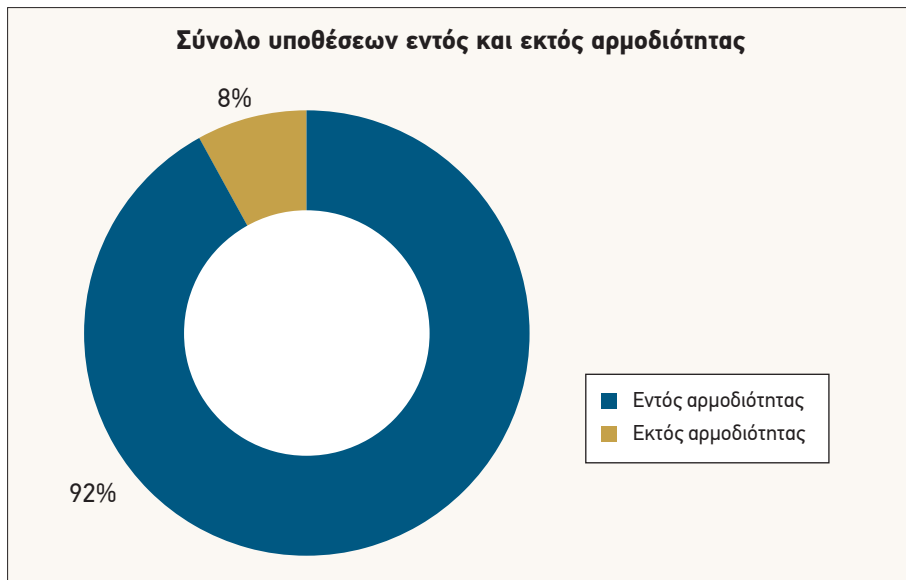
Η συντριπτική πλειοψηφία των εντός αρμοδιότητας υποθέσεων αφορά την ΕΛΑΣ, γεγονός απολύτως αναμενόμενο δεδομένου του όγκου των υποθέσεων που διαβιβάζει η ίδια η ΕΛΑΣ. Ειδικότερα, διακόσιες ενενήντα (290) υποθέσεις αφορούν πράξεις και παραλείψεις οργάνων της ΕΛΑΣ και έξι (6) οργάνων του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ.

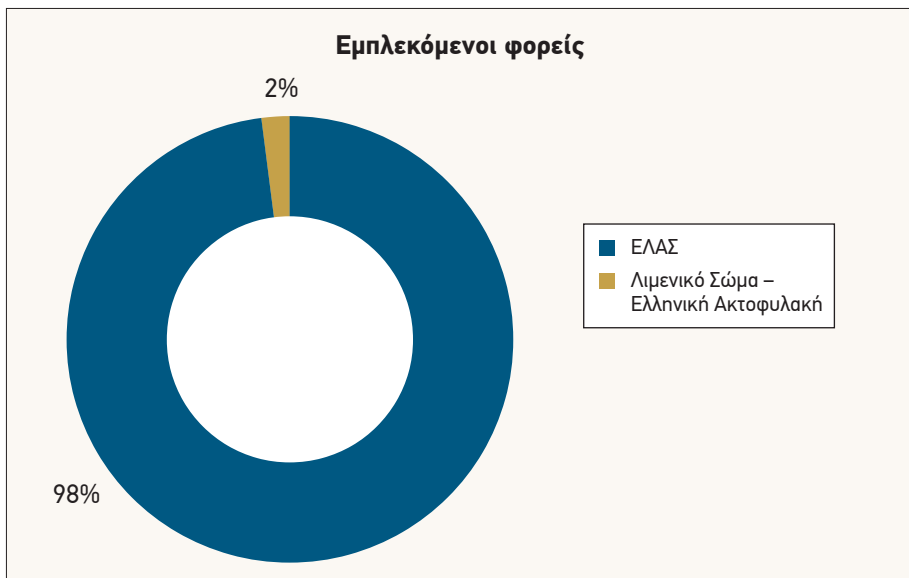
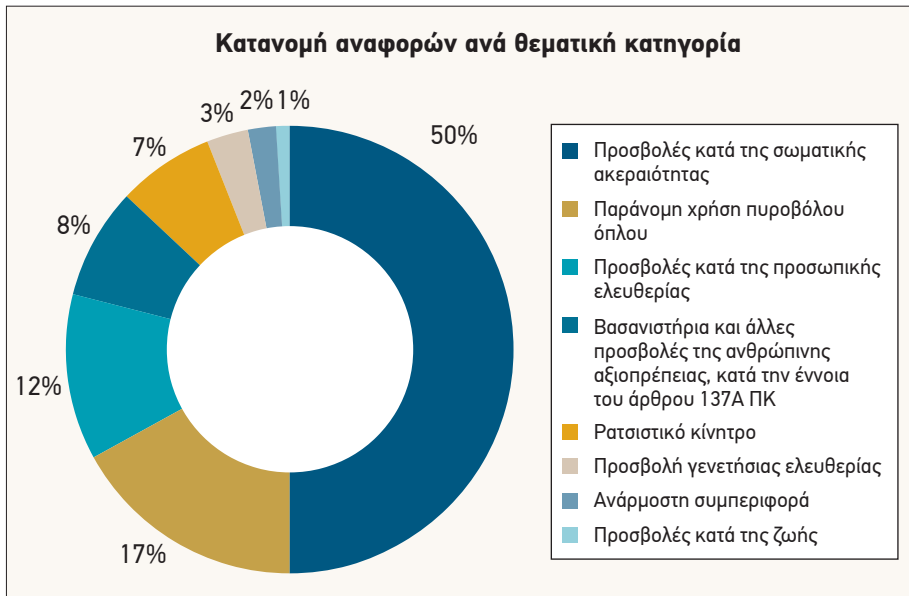
Από τις υποθέσεις που εξέτασε ο Μηχανισμός, είκοσι πέντε (25) αφορούν βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρου 137Α ΠΚ, σαράντα εννέα (49) παράνομη χρήση όπλου, δέκα (10) προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας, τρεις (3) αφορούν προσβολές κατά της ζωής, τριάντα επτά (37) προσβολές κατά της προσωπικής ελευθερίας, εκατόν σαράντα πέντε (145) προσβολές κατά της σωματικής ακεραιότητας, επτά (7) ανάρμοστη συμπεριφορά, ενώ σε είκοσι μία (21) περιπτώσεις διερευνήθηκε η ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου.

Από το σύνολο των υποθέσεων που εξέτασε ο Μηχανισμός, σε δεκαοκτώ (18) περιπτώσεις έθεσε την υπόθεση στο αρχείο, κρίνοντας ότι δεν υφίσταται λόγος περαιτέρω διερεύνησής της, ενημερώνοντας ταυτόχρονα την ελεγχόμενη υπηρεσία

σχετικά με παρατηρήσεις και προτάσεις του για τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν και προβλήματα ή άλλα ζητήματα που διαπίστωσε από την εξέταση της κάθε υπόθεσης. Περαιτέρω, ο Μηχανισμός ζήτησε τη συμπλήρωση του πειθαρχικού ελέγχου σε είκοσι έξι (26) περιπτώσεις. Η ΕΛΑΣ υπέβαλε συμπληρωμένο πόρισμα σύμφωνα με τις προτάσεις του Μηχανισμού σε έντεκα (11) από αυτές, ενώ εκκρεμεί η απάντηση για τις υπόλοιπες.

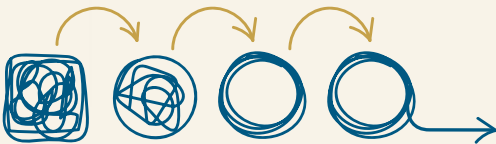

3

Ευρήματα και
παρατηρήσεις
επί διερευνηθεισών
υποθέσεων

3. Ευρήματα και παρατηρήσεις επί διερευνηθεισών υποθέσεων

3.1. Αναπομπή για συμπλήρωση

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο του άρθρου 56 του Ν. 4443/2016, διατύπωσε παρατηρήσεις επί εκθέσεων πορισμάτων διοικητικών εξετάσεων υπό τη μορφή είτε ΕΔΕ είτε ΠΔΕ που του κοινοποιήθηκαν αναπέμποντάς τα προς συμπλήρωση με συγκεκριμένες παρατηρήσεις. Η κυριότερη αιτία αναπομπής αφορούσε την ανεπαρκή ή/και αντιφατική αιτιολόγηση των πορισμάτων λόγω είτε της μη αξιοποίησης αποδεικτικών στοιχείων είτε της εσφαλμένης αξιολόγησης και εκτίμησης των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώθηκε η ανάθεση της διενέργειας των ερευνών σε πρόσωπα που δεν προσφέρουν τα απαραίτητα εκέγγα αμεροληψίας λόγω της μη επαρκούς απόστασής τους από τους ελεγχόμενους αστυνομικούς. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις επισημάνθηκε η μη ύπαρξη ιατροδικαστικής έκθεσης ή η μη λήψη κατάθεσης από ιατροδικαστές που είχαν προβεί στην εξέταση τραυματισθέντων πολιτών. Τέλος, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε σε περιπτώσεις στις οποίες δεν διερευνήθηκε, παρά την ύπαρξη επαρκών ενδείξεων, η πιθανότητα συνδρομής ρατσιστικών κινήτρων στην καταγγελλόμενη εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς αστυνομικών.

Κατωτέρω παρατίθενται ανά κατηγορία και περιληπτικά ενδεικτικές περιπτώσεις αναπομπής πορισμάτων προς συμπλήρωση που έλαβαν χώρα εντός του χρονικού διαστήματος το οποίο αφορά η παρούσα έκθεση.

■ *Μη αξιοποίηση αποδεικτικών στοιχείων*

- Σε υπόθεση χρήσης πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς κατά τη διάρκεια επιχειρήσης με σκοπό τη σύλληψη υπόπτου για διάπραξη ληστείας, ο Μηχανισμός επεσήμανε την ανάγκη εξαντλητικής αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων για την εξακρίβωση της αλήθειας, παρατηρώντας ότι:
  - α) από τους συμμετέχοντες στην επιχείρηση αστυνομικούς κλήθηκαν να καταθέσουν μόνον αυτοί που προέβησαν σε χρήση όπλου και ο επικεφαλής της ομάδας, παρ' ότι η τελευταία αριθμούσε αρκετά άτομα,
  - β) από το περιεχόμενο της έκθεσης πορίσματος δεν προκύπτει αν καταβλήθηκε προσπάθεια να αναζητηθεί ο οδηγός και τυχόν άλλοι επιβαίνοντες σε

ΙΧ επιβατικό αυτοκίνητο το οποίο προπορευόταν και έτυχε να κλείσει τη δίοδο στο όχημα του καταδιωκόμενου ούτε αναφέρεται αν υπήρξαν λόγοι για τους οποίους η προσπάθεια ανεύρεσης των συγκεκριμένων προσώπων δεν τελεσφόρησε.

- Αντίστοιχα, σε περίπτωση διερεύνησης καταγγελίας πολίτη για κακομεταχείρισή του από αστυνομικούς με αφορμή τη διενέργεια τροχονομικού ελέγχου, ο Μηχανισμός παρέπεμψε την πειθαρχική δικογραφία προς συμπλήρωση, παρατηρώντας ότι ο ενεργήσας την ΠΔΕ αποφάνθηκε υπέρ της μη ύπαρξης πειθαρχικών ευθυνών, αποδεχόμενος ανεπιφύλακτα την εκδοχή των καταγγελλθέντων αστυνομικών ως προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και αρκούμενος, για την αντίκρουση των ισχυρισμών του καταγγέλλοντος, αποκλειστικά στις εξηγήσεις των ίδιων των αστυνομικών. Δεδομένου ότι το καταγγελλόμενο περιστατικό φέρεται να έλαβε χώρα εντός του οικείου Αστυνομικού Τμήματος (ΑΤ), ο Μηχανισμός υπογράμμισε την παράλειψη διερεύνησης της παρουσίας πολιτών ή άλλων αστυνομικών στους χώρους του εν λόγω ΑΤ κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι αυτόπτες ή αυτήκοοι μάρτυρες του συμβάντος.
- Ομοίως, σε υπόθεση διερεύνησης καταγγελίας αλλοδαπού υπηκόου για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικού σε βάρος του με ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο, η οποία φέρεται να έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια ασφαλιστικού ελέγχου σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος από κλιμάκιο υπαλλήλων της αρμόδιας Υπηρεσίας με τη συνδρομή αστυνομικών, ο Μηχανισμός ζήτησε την εξέταση όλων ανεξαιρέτως των υπαλλήλων του ανωτέρω κλιμακίου, επισημαίνοντας ότι η επιλεκτική αξιοποίηση των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων δημιουργεί υπόνοιες χειραγώγησης της διενεργούμενης έρευνας.
- Επίσης, σε ΠΔΕ που διατάχθηκε κατόπιν μνείας σε δημοσίευμα έκθεσης Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης (ΜΚΟ) για κακοποίηση πολίτη Συρίας σε νησί του Βορειοανατολικού Αιγαίου, το πόρισμα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν επαληθεύθηκε η φερόμενη κακοποίηση λόγω μη παροχής στοιχείων, τα οποία αναζητήθηκαν, ως προς το όνομα του θύματος και τον προσδιορισμό του χρόνου του συμβάντος. Ωστόσο, ο Μηχανισμός παρατήρησε ότι, ενώ το περιστατικό συνάγεται από την ίδια την έκθεση πορίσματος ΠΔΕ ότι συνέβη στον χώρο του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), εκλήθη προς κατάθεση μόνον ο επικεφαλής από πλευράς ΕΛΑΣ του χώρου του ΚΥΤ και όχι ο/η Διοικητής του, που αποτελεί τον υπεύθυνο του Κέντρου επί θητεία από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Πρότεινε, συνεπώς, τη συμπλήρωση της ΠΔΕ με κλήση προς κατάθεση του/της αρμόδιου/ας Διοικητή του ΚΥΤ, και η ΕΛΑΣ ακολούθησε το πόρισμα αυτό.

- Σε άλλη υπόθεση που αφορούσε κακοποίηση συλληφθέντος κατά τη μεταγωγή του σε ψυχιατρικό κατάστημα διαπιστώθηκε ότι κατά τη διερεύνηση του περιστατικού δεν ελήφθησαν μαρτυρικές καταθέσεις από τους υπαλλήλους και τους νοσηλευτές του ιδρύματος που ήταν παρόντες.
- Σε υπόθεση που αφορούσε, μεταξύ άλλων, τη χρήση δακρυγόνων μέσων, ο Συνήγορος επισήμανε ότι, αν και στο σκεπτικό της έκθεσης πορίσματος ΠΔΕ που διενεργήθηκε για το συγκεκριμένο περιστατικό διαπιστώνεται πως από τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς *«έγινε η απολύτως επιβεβλημένη χρήση δακρυγόνων μέσων, προς απόκρουση της σφοδρότητας των επιθέσεων που δέχονταν (...)»*, εντούτοις από τα στοιχεία του φακέλου προέκυπτε η ύπαρξη αντίθετης μαρτυρίας αυτόπτη μάρτυρα φωτορεπόρτερ, ο οποίος διαπίστωνε χρήση όπλου ευθείας βολής που, όπως υποστήριζε, μπόρεσε να διακρίνει λόγω εμπειρίας ότι ήταν όπλο εκτόξευσης δακρυγόνων. Ο Συνήγορος υπενθύμισε ότι και στο παρελθόν είχε απευθύνει σειρά εγγράφων στην ΕΛΑΣ για τη χρήση δακρυγόνων, όπου σημείωνε, μεταξύ άλλων, ότι αυτή θα πρέπει να γίνεται μόνον εφόσον είναι απολύτως αναγκαία για την αποτροπή αξιόποινων πράξεων και με πιστή τήρηση των οικείων προδιαγραφών, δηλαδή να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο ως προς το είδος και την ποσότητα και να ανταποκρίνεται σε μια εύλογη στάθμιση των έννομων αγαθών της δημόσιας τάξης και της δημόσιας υγείας. Συνεπώς, παρά την αναφερθείσα σφοδρότητα των επιθέσεων, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η τυχόν ρίψη δακρυγόνων με όπλο ευθείας βολής δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας, διότι η αποδοχή του ενδεχομένου βλάβης της υγείας από ευθεία βολή δεν συνιστά απλή αποτροπή. Επικαλούμενος τη νομοθεσία για τη χρήση πυροβόλου όπλου από αστυνομικούς,¹² όπου ρητώς χαρακτηρίζεται η ρίψη δακρυγόνων (*«επιτρεπτών χημικών ουσιών»*) ως *«ηπιότερο του πυροβολισμού μέσο»*, και λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία περί όπλων¹³ οι εκτοξευτήρες βλαπτικών χημικών ή άλλων ουσιών που μπορούν να επιφέρουν κάκωση ή βλάβη της υγείας υπάγονται στην έννοια του όπλου, ο Συνήγορος ζήτησε τη συμπλήρωση της έρευνας, προκειμένου να διερευνηθεί από πλευράς αναλογικότητας η χρήση ευθείας βολής δακρυγόνων στο συγκεκριμένο περιστατικό.

---

12. Άρθρ. 3 παρ. 2 Ν. 3169/2003.

13. Άρθρ. 1 παρ. 1 Ν. 2169/1993.

■ **Εσφαλμένη αξιολόγηση / εκτίμηση αποδεικτικών μέσων**

- Σε υπόθεση διερεύνησης καταγγελίας αλλοδαπού για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικού σε βάρος του με ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο, ο Μηχανισμός παρατήρησε ανομοιομορφία της ανακριτικής διαδικασίας, η οποία προξένησε υπόνοιες μεροληπτικής αξιολόγησης του αποδεικτικού υλικού. Σύμφωνα με το πειθαρχικό δίκαιο για το αστυνομικό προσωπικό,¹⁴ ο ενεργών την ΠΔΕ εξετάζει τους μάρτυρες προφορικά, μπορεί όμως να εξετάζει ενόρκως, αν το κρίνει αναγκαίο, τους μάρτυρες εκείνους που θεωρεί ότι η μαρτυρία τους είναι ουσιώδης για τη διαλεύκανση της υπόθεσης. Εν προκειμένω, η επιλογή του ενεργήσαντος την ΠΔΕ να εξετάσει ενόρκως μόνο τη μάρτυρα η οποία αντικρούει τους ισχυρισμούς του καταγγέλλοντος και όχι τους λοιπούς αυτόπτες και αυτίκοους μάρτυρες υποδηλώνει ότι μόνο η δική της κατάθεση κρίθηκε ουσιώδης για την αναζήτηση της αλήθειας, στάθμιση η οποία δεν φαίνεται να δικαιολογείται από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Στην ίδια υπόθεση, ο Μηχανισμός επεσήμανε ότι ο ενεργήσας την ΠΔΕ προέβη σε ατεκμηρίωτη και αυθαίρετη ερμηνεία της κατάθεσης ενός εκ των μαρτύρων, συνάγοντας αναιτιολόγητα ως πιθανή τη σύγχυση του τελευταίου ως προς την ταυτότητα των εμπλεκόμενων στο καταγγελλόμενο περιστατικό. Όπως παρατήρησε ο Συνήγορος, από την ανάγνωση της έκθεσης πορίσματος προκύπτει ότι ο συντάκτης αυτής παρέλειψε να αξιολογήσει μεγάλο μέρος της επίμαχης μαρτυρίας από το οποίο καθίσταται σαφές πως ο μάρτυρας γνωρίζει προσωπικά τον πολίτη, τον οποίο περιγράφει ως παθόντα, και συνεπώς αποκλείεται να εξέλαβε ως παθόντα τον καταγγελλόμενο αστυνομικό.
- Παρομοίως, σε υπόθεση σχετικά με πρόκληση σωματικών βλαβών κατά τη σύλληψη και την προσαγωγή υπόπτου τέλεσης αδικήματος, επισημάνθηκε ότι ο διενεργών τη διοικητική έρευνα θα έπρεπε να ήταν πιο ακριβής και συγκεκριμένος στην καταγραφή των αποδεικτικών μέσων που συνέλεξε και αξιοποίησε, και των καταθέσεων που έλαβε προφορικά¹⁵, προκειμένου να μπορεί να αξιολογηθεί η επάρκεια της τεκμηρίωσης των συμπερασμάτων της έρευνας.
- Επίσης, σε υπόθεση χρήσης βίας σε κρατούμενο κατά τη διάρκεια μεταγωγής, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι οι καταθέσεις των εμπλεκόμενων αστυνομικών ήταν πανομοιότυπες και δεν εξετάστηκε από τον διενεργούντα τη διοικητική έρευνα η εξάντληση της χρήσης ηπιότερων μέτρων για την απόκρουση της επιθετικής συμπεριφοράς του κρατουμένου.

14. Άρθρ. 24 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008 «Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού».

15. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρ. 24 παρ. 3 ΠΔ 120/2008.

- Σε υπόθεση καταγγελίας για συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο, όπου το σχετικό πόρισμα ήταν απαλλακτικό, καθώς ο καταγγέλλων, εκπροσωπούμενος από ΜΚΟ, είχε αρνηθεί να δώσει κατάθεση, με το επιχείρημα ότι δεν εμπιστεύεται τη συγκεκριμένη διαδικασία ως στερούμενη αμεροληψίας, ο Μηχανισμός επισήμανε ότι ο διενεργήσας την ΠΔΕ δεν εξάντλησε όλες τις δυνατότητες για απευθείας επικοινωνία με τον καταγγέλλοντα, κάλεσε δε την ΕΛΑΣ να αναπέμψει την υπόθεση στην οικεία Αστυνομική Διεύθυνση παραγγέλλοντας συμπλήρωση της έρευνας. Ταυτοχρόνως, παρότρυνε τον καταγγέλλοντα να καταθέσει, επισημαίνοντάς του τα εκέγγυα αμερόληπτης διερεύνησης που παρέχει το νέο νομοθετικό πλαίσιο. Πράγματι, η Αστυνομική Διεύθυνση διατάχθηκε να διενεργήσει συμπληρωματική ΠΔΕ, ο καταγγέλλων κατέθεσε και το Αρχηγείο απέστειλε νέο πόρισμα, το οποίο μελετάται.
- Σε υπόθεση χρήσης πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς κατά τη διάρκεια επιχείρησης με σκοπό τη σύλληψη υπόπτου για διάπραξη ληστείας, ο Μηχανισμός ανέπεμψε την πειθαρχική δικογραφία προς συμπλήρωση, παρατηρώντας ότι ο ενεργήσας την ΕΔΕ παρέλειψε να συνεκτιμήσει και να αξιολογήσει το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης που διενεργήθηκε στο αυτοκίνητο του καταδικωμένου πολίτη, καθώς και φωτογραφίες του οχήματος στις οποίες απεικονίζονται ευκρινώς τα σημεία που έχουν πληγεί από τα βλήματα των πυροβόλων όπλων των αστυνομικών. Ο Μηχανισμός επεσήμανε ότι οι ανωτέρω παραλείψεις καθιστούν πλημμελή τη διοικητική έρευνα, καθότι πρόκειται για αποδεικτικά μέσα κρίσιμα για τη στάθμιση της επικινδυνότητας των βολών και για τον σχηματισμό κρίσης περί της αναλογικότητας ή μη μεταξύ κινδύνου και επιδιωκόμενου σκοπού. Όσον αφορά την εξαγωγή συμπεράσματος ως προς το ασφαλές της κατεύθυνσης των βολών, βασιζόμενο μόνο στη διαπίστωση ότι δεν υπήρξε τραυματισμός προσώπου, ο Μηχανισμός παρατήρησε ότι η επικινδυνότητα των βολών δεν πρέπει να κρίνεται εκ του αποτελέσματος, ήτοι από την επέλευση ή μη συγκεκριμένης βλάβης σε έννομο αγαθό, αλλά από τον κίνδυνο βλάβης που ενυπήρχε στη χρήση των πυροβόλων όπλων υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες. Τέλος, επεσήμανε ότι δεν είχε διερευνηθεί αν προηγουμένως είχαν εξαντληθεί όλα τα ηπιότερα και εξίσου πρόσφορα μέσα και αν είχε υπάρξει προειδοποίηση για τη χρήση όπλου, παρατηρώντας ότι, κατά τη διοικητική εξέταση του συλληφθέντος, ο τελευταίος δεν ρωτήθηκε αν οι αστυνομικοί δήλωσαν σε αυτόν την ιδιότητά τους και αν του απύθηναν σαφή και κατανοητή προειδοποίηση για την επικείμενη χρήση πυροβόλου όπλου ή αν τον απείλησαν με πυροβόλα όπλα προτού προβούν στη χρήση αυτών.
- Σε υπόθεση που αφορούσε καταγγελία για κακοποίηση από αστυνομικούς αλλοδαπού κρατουμένου μετά τη σύλληψή του, το πόρισμα της ΠΔΕ κατέληξε ότι

δεν επαληθεύθηκε το συμβάν, διότι, μεταξύ άλλων, «από καμία από τις χορηγηθείσες ιατρικές γνωματεύσεις δεν προκύπτει ότι αυτός ανέφερε στους ιατρούς που τον εξέτασαν αιτιάσεις για κακοποίησή του από αστυνομικούς ή ότι εξετάσθηκε για τραύματα που έφερε εξαιτίας κακοποίησής του». Ο Μηχανισμός παρατήρησε ότι ο μόνος τρόπος να διακριβωθεί εάν η αιτία του προβλήματος αναφέρθηκε στον ιατρό που εξέτασε τον κρατούμενο θα ήταν να ληφθεί κατάθεση του ιατρού. Η ακριβής αναφορά όλων των ενδείξεων, παρατήρησε ο Μηχανισμός, αποτελεί αναγκαίο περιεχόμενο της ΠΔΕ και είναι διάφορο ζήτημα η αξιολόγησή τους και η ύπαρξη ή μη αιτιώδους συνάφειας με το καταγγελλθέν περιστατικό.

- Ο Μηχανισμός, επίσης, επεσήμανε ότι η σύνδεση που διατυπώνεται στην έκθεση πορίσματος ΠΔΕ μεταξύ της κακής ψυχικής υγείας του ασθενούς και των αιτιάσεών του δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από την ψυχιατρική γνωμάτευση που ελήφθη δύο ημέρες πριν από την καταγγελία του. Σε συνέχεια αναπομπής του πορίσματος, η έρευνα συμπληρώθηκε με λεπτομερείς καταθέσεις ιατρών και ψυχιάτρων. Σε υπόθεση που αφορούσε κακοποίηση συλληφθέντος κατά τη μεταγωγή του σε ψυχιατρικό κατάστημα, διαπιστώθηκε ότι στα στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη κατά τη διερεύνηση του περιστατικού δεν περιλαμβάνονταν ιατροδικαστική γνωμάτευση ή κατάθεση ιατρού που είχε εξετάσει τον κρατούμενο μετά το περιστατικό.
- Σε άλλη περίπτωση που αφορούσε πρόκληση σωματικών βλαβών κατά τη σύλληψη και την προσαγωγή υπόπτου τέλεσης αδικήματος, διαπιστώθηκε ότι δεν ελήφθη υπόψη η ιατροδικαστική έκθεση που συντάχθηκε σε συνέχεια εξέτασης του τελευταίου.

Και στις δύο τελευταίες περιπτώσεις αναμένεται η απάντηση των αρμόδιων οργάνων της ΕΛΑΣ.

■ *Εγγυήσεις αμεροληψίας διενεργούντων τη διοικητική εξέταση*

- Σε υπόθεση σχετική με καταγγελία πολίτη για κακομεταχείρισή του από αστυνομικό, ο Μηχανισμός επεσήμανε ότι δεν υφίσταται η αναγκαία απόσταση του αξιωματικού στον οποίο ανατέθηκε η διενέργεια της ΠΔΕ σε σχέση με τον ελεγχόμενο, δεδομένου ότι αμφότεροι υπηρετούν στο ίδιο ΑΤ.
- Ομοίως, σε υπόθεση σχετική με καταγγελία πολίτη για επίεμπτη συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος του κατά τη διάρκεια ελέγχου, ο Μηχανισμός διατύπωσε τη γενική του επιφύλαξη ως προς το αν υφίσταται η αναγκαία απόσταση του διενεργήσαντος την εσωτερική έρευνα αξιωματικού σε σχέση με τους υποκείμενους σε αυτήν αστυνομικούς, δεδομένου ότι τόσο ο ενεργήσας την ΠΔΕ όσο και οι ελεγχόμενοι υπηρετούν στην ίδια Υποδιεύθυνση.

Σε αμφότερες τις παραπάνω περιπτώσεις, ο Μηχανισμός υπενθύμισε το περιεχόμενο της υπ' αριθ. 6004/12/63 από 08.10.2015 διαταγής του Αρχηγού της ΕΛΑΣ, σύμφωνα με το οποίο, σε περίπτωση που κρίνεται αναγκαία η διερεύνηση με ΠΔΕ καταγγελιών περί κακοποίησης ή κακομεταχείρισης πολιτών από αστυνομικούς, αυτή πρέπει να ανατίθεται σε αξιωματικό με τον οποίο ο εμπλεκόμενος αστυνομικός ουδεμία διοικητική εξάρτηση έχει, ήτοι σε αξιωματικό άλλης Υπηρεσίας.

■ *Διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου*

Όσον αφορά την ύπαρξη ή τη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου σε υποθέσεις με άσκηση σωματικής βίας, ο Μηχανισμός σε μία περίπτωση ανέπεμψε τη διενεργούμενη πειθαρχική εξέταση για συμπλήρωση, προκειμένου να διερευνηθεί η τυχόν ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου, καθόσον από την ένορκη κατάθεση συλληφθέντος ανηλίκου στο πλαίσιο της ποινικής δικογραφίας, η οποία περιλαμβάνονταν στον φάκελο της πειθαρχικής εξέτασης, προέκυπτε ότι ο αστυνομικός τού απηύθυνε φράσεις αντίστοιχου περιεχομένου. Κατ' επίκληση της σχετικής νομολογίας του ΕΔΔΑ για ενδελεχή διερεύνηση σχετικών καταγγελιών και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο παθών επικαλείται σχετικό περιστατικό, την αυξημένη προστασία με την οποία περιβάλλει τους ανηλίκους από τους κινδύνους ακόμα και ο νομοθέτης¹⁶ αλλά και τη σχετική διαταγή του Αρχηγού της ΕΛΑΣ, ο Μηχανισμός ανέπεμψε για συμπλήρωση τη σχετική πειθαρχική εξέταση, προκειμένου να διερευνηθεί η ύπαρξη ή μη ρατσιστικού κινήτρου.

- Πέραν των ανωτέρω, ο Μηχανισμός ανέπεμψε, με επίκληση της σχετικής νομολογίας του ΕΔΔΑ, την πειθαρχική εξέταση για συμπλήρωση και σε άλλες περιπτώσεις, καθώς στο διατακτικό της σχετικής έκθεσης πορίσματος διαπιστωνόταν η έλλειψη ρατσιστικού κινήτρου χωρίς να αιτιολογείται η εν λόγω διαπίστωση-συμπέρασμα σε προηγούμενο τμήμα της σχετικής εκθέσεως. Σε μία εξ αυτών, μάλιστα, επισημάνθηκε πως δεν αρκεί η γενική αναφορά ότι δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη του ρατσιστικού κινήτρου, αλλά με συγκεκριμένη αναφορά σε σχετικά σημεία των καταθέσεων θα μπορούσε να θεμελιώνεται το εν λόγω συμπέρασμα. Ακόμα, σε περιπτώσεις χρήσης λόγου που θα μπορούσε να αποδοθεί σε ρατσιστικό κίνητρο, και συγκεκριμένα σε υπόθεση όπου διαπιστώθηκε η έκφραση ρατσιστικών θέσεων και σχολίων σε αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο Μηχανισμός ανέπεμψε προς συμπλήρωση τη σχετική πειθαρχική εξέταση λόγω μη επαρκούς αιτιολόγησης, επισημαίνοντας ότι δεν ευθύνεται για τα σχόλια άλλων χρηστών ο κάτοχος λογαριασμού μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

16. Βλ. Ν. 4443/2016 και άρθρ. 97 ΠΔ 141/1991.

■ *Περιστατικά κατά τη διενέργεια αστυνομικού ελέγχου*

Κατωτέρω παρατίθενται στοιχεία για υποθέσεις καθημερινής αστυνομικής πρακτικής και ελέγχου πολιτών και τις σχετικές ενέργειες και παρατηρήσεις του Μηχανισμού:

- Κατά τη διάρκεια ελέγχου από πλήρωμα της ομάδας ΔΙΑΣ οχημάτων που κρίθηκαν ύποπτα λόγω ελιγμών σε περιοχή της Δυτικής Αττικής, προέκυψε διπληκτισμός μεταξύ ενός εκ των αστυνομικών που διενεργούσαν τον έλεγχο και ενός εκ των οδηγών των ελεγχόμενων οχημάτων και τραυματισμός αμφοτέρων. Σε βάρος του οδηγού σχηματίστηκε δικογραφία για παράβαση των άρθρων 308 (σωματική βλάβη), 361 (εξύβριση) και 333 (απειλή) του ΠΚ, ενώ σε βάρος του αστυνομικού υποβλήθηκε έγκληση από τον οδηγό για παράβαση των άρθρων 308 (σωματική βλάβη) και 361 (εξύβριση) του ΠΚ. Τελικά, ασκήθηκε από την αρμόδια Εισαγγελία ποινική δίωξη σε βάρος του οδηγού για παράβαση των άρθρων 167 παρ. 1 (αντίσταση κατά της αρχής), 308 παρ. 1Α, 315 παρ. 2 και 361 παρ. 1 του ΠΚ, ενώ σε βάρος του αστυνομικού η έγκληση βρίσκεται στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Επί της διαβιβασθείσας από την αρμόδια Υπηρεσία ΠΔΕ ο Μηχανισμός με πόρισμά του διατύπωσε παρατηρήσεις και την ανέπεμψε για συμπλήρωση, καθόσον δεν είχαν αξιολογηθεί οι αντιφάσεις σε σημεία των καταθέσεων των αστυνομικών αλλά μόνο των πολιτών, δεν είχε διερευνηθεί πώς τραυματίστηκε ο συλληφθείς αλλά μόνο ο αστυνομικός, παρά τη σχετική ιατρική βεβαίωση και τις φωτογραφίες, και δεν είχε εξεταστεί αν ήταν αποτέλεσμα συμπεριφοράς αστυνομικών ο τραυματισμός του.¹⁷ Μετά το σχετικό πόρισμα του Μηχανισμού, διατάχθηκε συμπλήρωση της ΠΔΕ και, προκειμένου να συμμορφωθεί η έκθεση συμπληρωθείσας ΠΔΕ με τις παρατηρήσεις του πορίσματος, ο ενεργών την πειθαρχική έρευνα εξέτασε συμπληρωματικά πρόσωπα, ενώ διερεύνησε και αιτιολόγησε τον τραυματισμό του συλληφθέντος, καταλήγοντας ότι αυτός προκλήθηκε στην προσπάθεια χωρισμού των διαπληκτισθέντων από τους υπόλοιπους παρευρισκόμενους αστυνομικούς.
- Σε άλλη υπόθεση, με το ίδιο αντικείμενο, στο κέντρο της Αθήνας αστυνομικοί της ομάδας ΔΙΑΣ διενήργησαν αστυνομικό έλεγχο σε δύο άτομα που θεωρήθηκε ότι κινούνταν ύποπτα και σχημάτισαν δικογραφία σε βάρος τους για παράβαση των άρθρων 167 (αντίσταση κατά της αρχής) και 361 (εξύβριση) του ΠΚ, ενώ οι τελευταίοι υπέβαλαν κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στο ΑΤ έγκληση σε

17. Το πόρισμα του Μηχανισμού περιείχε σχετικές παραπομπές για τις ανάλογες περιπτώσεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ.

βάρος των αστυνομικών που διενήργησαν τον έλεγχο για παράβαση των άρθρων 308 (σωματική βλάβη) και 259 (παράβαση καθήκοντος) του ΠΚ. Ο Μηχανισμός, με σχετικό πόρισμά του, ανέπεμψε τη σχετική ΠΔΕ για συμπλήρωση, με επίκληση και σχετικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ, καθόσον η έκθεση πορίσματος αξιολογούσε και εντόπιζε αντιφάσεις στις καταθέσεις των ελεγχομένων μόνο και όχι στις αντίστοιχες των αστυνομικών, έκανε μια σύντομη αναφορά και δεν αξιολογούσε ούτε αιτιολογούσε τα ευρήματα των ιατροδικαστικών εκθέσεων των ελεγχομένων από τις οποίες προέκυπτε σωματική βλάβη «διά θλώντος αμβλέος οργάνου» (επισημαίνοντας ότι δεν κλήθηκαν να εξεταστούν ενόρκως οι ιατροδικαστές, οι οποίοι θα μπορούσαν να διαφωτίσουν με τις γνώσεις τους την έρευνα) και έκανε μόνο μία αναφορά, στο διατακτικό της μέρος, ότι δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου, χωρίς να το αιτιολογεί. Σε συμμόρφωση με τις σχετικές παρατηρήσεις του Μηχανισμού, διατάχθηκε η συμπλήρωση της ΠΔΕ και στην έκθεση συμπληρωθείσας ΠΔΕ διερευνήθηκαν και αιτιολογήθηκαν όσα επισήμανε ο Μηχανισμός και εξετάστηκαν ενόρκως νέα πρόσωπα, σύμφωνα με τις σχετικές παρατηρήσεις. Μάλιστα, έπειτα από σχετική επισήμανση του Μηχανισμού διαβιβάστηκε το πόρισμα της συμπληρωθείσας έκθεσης πορίσματος ΠΔΕ στην αρμόδια Εισαγγελία.

3.2. Διατύπωση γενικών επισημάνσεων-παρατηρήσεων

Ο Μηχανισμός παρακολούθησε και διατύπωσε παρατηρήσεις επί των εκθέσεων πορισμάτων διοικητικών εξετάσεων (υπό τη μορφή είτε ΕΔΕ είτε ΠΔΕ), χωρίς όμως να τις αναπέμψει για συμπλήρωση, καθόσον διαπιστώθηκε πλήρης διοικητική διερεύνηση, αξιοποίηση διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων και αιτιολόγηση των προτεινόμενων συμπερασμάτων-προτάσεων. Στις περιπτώσεις αυτές, μολαταύτα, κρίθηκε σκόπιμη η διατύπωση γενικών παρατηρήσεων, ώστε να βελτιωθεί η σχετική διαδικασία περαιτέρω σε μελλοντικές αντίστοιχες περιπτώσεις. Πρόκειται για τουλάχιστον δέκα (10) υποθέσεις οι οποίες αφορούσαν διοικητικές εξετάσεις που διαβιβάστηκαν από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και οι γενικές επισημάνσεις του Μηχανισμού αφορούν τα ακόλουθα:

- Να αποφεύγονται κρίσεις περί προθέσεων ή κινήτρων που δεν αποδεικνύονται, οι οποίες βασίζονται σε υποκειμενική αξιολόγηση του διενεργήσαντος τη διοικητική έρευνα και, προκειμένου να κριθεί η ορθότητα της συμπεριφοράς του αστυνομικού, να εξετάζεται η υπαγωγή αυτής στους εφαρμοστέους κανόνες δικαίου ή όχι και να αξιολογείται με βάση τις διατάξεις του ΠΔ 254/2004.
- Να αποφεύγονται οι ακόλουθες μέθοδοι για τον κλονισμό της αξιοπιστίας καταγελλομένων και μαρτυριών:

- i) επίκληση αντιφάσεων και γενικοτήτων, οι οποίες δεν εξειδικεύονται, για τον κλονισμό της αξιοπιστίας των καταγγελλομένων,
  - ii) χρήση στοιχείων του ποινικού μητρώου των καταγγελλόντων τα οποία δεν τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με την προς διερεύνηση πράξη. Είναι όχι απλώς περιττά, αλλά μπορούν να πλήξουν την αναγκαία αμεροληψία για τη διερεύνηση μιας καταγγελίας περιστατικού αυθαιρέσιας.
- Σε υποθέσεις που αφορούν τη χρήση όπλου από αστυνομικούς:
- i) να γίνεται αναλυτική καταγραφή των πραγματικών περιστατικών, ώστε να μπορεί να ελεγχθεί η τήρηση των προβλέψεων του νόμου για τη χρήση πυροβόλου όπλου,
  - ii) στην έκθεση πορίσματος της πειθαρχικής διερεύνησης να διερευνάται και να αξιολογείται αναλυτικά και αυτοτελώς η τήρηση των προβλέψεων του άρθρου 3 του Ν. 3169/2003 και η τήρηση των αρχών που κατοχυρώνονται στην παρ. 2 αυτού, και συγκεκριμένα των αρχών της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας,
  - iii) η επισκόπηση τυχόν βιντεοληπτικού υλικού από το σημείο τού προς εξακρίβωση περιστατικού να εκτελείται από τον ίδιο τον διενεργούντα την πειθαρχική εξέταση.
- Ως προς την εξέταση των μαρτύρων στο πλαίσιο της πειθαρχικής διερεύνησης:
- i) σε περιπτώσεις ένορκης εξέτασης αυτοπτών μαρτύρων μη αστυνομικών να διασφαλίζεται η εξέτασή τους στο πλαίσιο της πειθαρχικής εξέτασης, προκειμένου να ενισχύεται η αντικειμενικότητα της πειθαρχικής διερεύνησης,
  - ii) σε περιπτώσεις λήψης εξέτασης από άλλο υπηρεσιακό όργανο¹⁸ κατά παραγγελία του διενεργούντος να τίθενται στην παραγγελία από αυτόν τα ερωτήματα που θέλει να υποβληθούν στον μάρτυρα και να περιλαμβάνεται η σχετική παραγγελία μαζί με την έκθεση εξέτασης μάρτυρα στον φάκελο της πειθαρχικής εξέτασης.
- Να εντάσσονται στο σώμα της πειθαρχικής εξέτασης σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 2713/1999 αντίγραφα όλων των προανακριτικών εκθέσεων της συναφούς ποινικής δικογραφίας και όχι μόνο αντίγραφα της έκθεσης πρακτικών του Ποινικού Δικαστηρίου.

18. Κατ' εφαρμογή της πρόβλεψης του άρθρ. 33 παρ. 2 ΠΔ 120/2008.

- Ως προς τη χρήση της προβλεπόμενης αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω παράλληλης ποινικής, επισημάνθηκε ότι η αναστολή συνιστά μεν διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου οργάνου, θα πρέπει όμως να ασκείται υπό την προϋπόθεση της κρίσης περί αναγκαιότητας, ώστε να μην καταργείται η αυτοτέλεια των δύο διαδικασιών, ενώ σε περίπτωση ποινικής προδικασίας μόνο εφόσον προκύπτει η άσκηση ποινικής δίωξης να γίνεται χρήση της δυνατότητας αναστολής της πειθαρχικής που προβλέπει το άρθρο 48 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008.
- Να υπάρχει η αναγκαία απόσταση του διενεργούντος την πειθαρχική εξέταση σε σχέση με τους ελεγχόμενους: ο Μηχανισμός σε τρεις (3) περιπτώσεις διατύπωσε επιφυλάξεις ως προς το αν υφίσταται η αναγκαία απόσταση του διενεργήσαντος την εσωτερική έρευνα αξιωματικού σε σχέση με τους υποκείμενους σε αυτήν αστυνομικούς, καθόσον στις δύο (2) εξ αυτών διενεργών και ελεγχόμενος υπηρετούσαν στην ίδια Υποδιεύθυνση ή στο ίδιο Αστυνομικό Τμήμα, ενώ μία (1) υπόθεση αφορούσε κακοποίηση κρατουμένου στα κρατητήρια της ίδιας Υποδιεύθυνσης από την οποία προέρχονταν τόσο ο ελεγχόμενος όσο και ο διενεργών την εσωτερική έρευνα.

Ειδικά για τις περιπτώσεις κακοποίησης, ο Συνήγορος επαναλαμβάνει την πάγια θέση του, ότι η πρόβλεψη που υπάρχει για τις ΕΔΕ θα πρέπει να προστεθεί και για τις ΠΔΕ και για όλες τις εσωτερικές διοικητικές εξετάσεις για σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα, ώστε ο διενεργών να προέρχεται από άλλη Διεύθυνση. Η ανάθεση κάθε εσωτερικής έρευνας σε αξιωματικό άλλης Διεύθυνσης θα διασφαλίσει την αντικειμενικότητα της έρευνας και την αμεροληψία του διεξάγοντος αυτήν οργάνου (πέρα από την αυξημένη ιεραρχική υπόσταση αυτού που διασφαλίζεται στην πράξη). Μάλιστα, ο Μηχανισμός, σε περίπτωση αναπομπής, επανέλαβε τη γενική αυτή του θέση με αφορμή και τις σχετικές οργανωτικές προβλέψεις και πρακτικές σε συγκεκριμένες υπηρεσίες, όπου υφίσταται αρμόδιο τμήμα για τη διενέργεια διοικητικών εξετάσεων¹⁹.

---

19. Βλ. άρθρ. 29 παρ. 5 ΠΔ 7/2017, όπου ρυθμίζονται οι αρμοδιότητες του Τμήματος Διοικητικής Υποστήριξης της Διεύθυνσης Άμεσης Δράσης Αττικής, και άρθρ. 10 παρ. 1 περ. α΄ ΠΔ 7/2017 για το Τμήμα Ανθρώπινου Δυναμικού της Υποδιεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής.

- Σε περιπτώσεις κακοποίησης κρατουμένων ή ατόμων που τελούν υπό κράτηση επισημάνθηκε, κάνοντας χρήση της σχετικής νομολογίας του ΕΔΔΑ²⁰, ότι, όταν υπάρχουν ιατρικές ενδείξεις για κακοποίηση κρατουμένων, το βάρος απόδειξης το φέρει η ΕΛΑΣ.
- Σε υποθέσεις με αλλοδαπούς παράτυπους μετανάστες ή πρόσφυγες: για όλους τους διοικητικά κρατούμενους τονίστηκε ότι είναι αναγκαία η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ενώ ζητήθηκε η ενημέρωση της FRONTEX μέσω του οικείου συνδέσμου ως προς την ύπαρξη μαρτυριών διασωθέντων για την αφαίρεση κινητών και τη ρίψη τους στη θάλασσα (ώστε να αναλάβει πρωτοβουλίες και να δοθούν οδηγίες σε όλα τα σκάφη που επιχειρούν για τη διαφύλαξη των συνόρων στις ελληνικές θάλασσες), ανεξαρτήτως της μη στοιχειοθέτησης πειθαρχικών ευθυνών σε βάρος στελεχών του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ.
- Επισημάνθηκε η ιδιαίτερη μέριμνα που οφείλει η Πολιτεία για την προστασία των ανηλίκων.

---

20. Υπόθεση *Ζελίλοφ κατά Ελλάδος* της 24.05.2007, § 44, έπειτα από συνεκτίμηση της καταγγελίας του αναφερομένου, των ιατρικών στοιχείων, της σοβαρότητας της σωματικής βλάβης κ.λπ., §§ 47, 51.

4

Αυτοτελείς διερευνήσεις από τον Μηχανισμό

4. Αυτοτελείς διερευνήσεις από τον Μηχανισμό

4.1. Επεισόδια στη Μόρια Λέσβου

Το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ κοινοποίησε στον Μηχανισμό διαταγή διενέργειας ΕΔΕ επί καταγγελιών για σωματικές βλάβες με ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο, οι οποίες φέρονται να έλαβαν χώρα στις 18.07.2017 στο κέντρο κράτησης Μόριας και σε αστυνομικά κρατητήρια της Μυτιλήνης κατά την καταστολή επεισοδίων. Ο Μηχανισμός αποφάσισε να διεξαγάγει απευθείας ανεξάρτητη έρευνα, παράλληλα με τη διενεργούμενη ΕΔΕ, επεσήμανε πάντως ότι η διαταγή διενέργειας ΕΔΕ παρίσταται ανατιολόγητα περιορισμένη, καθώς εξαντλείται στη διερεύνηση των γεγονότων του κέντρου κράτησης και δεν επεκτείνεται σε εκείνα των κρατητηρίων. Στο πλαίσιο της απευθείας έρευνας, κλιμάκιο του Συνηγόρου επισκέφθηκε το κέντρο κράτησης και την Αστυνομική Διεύθυνση Λέσβου, ενημερώθηκε από τη διοίκηση του κέντρου και έλαβε αντίγραφα από το μέχρι εκείνη τη στιγμή περιεχόμενο του φακέλου της ΕΔΕ, ενώ επικοινωνήσε με ΜΚΟ, προκειμένου να λάβει αντίγραφα ιατρικών βεβαιώσεων, καθώς αυτά δεν είχαν συμπεριληφθεί στον φάκελο της ΕΔΕ. Η έρευνα συνεχίζεται.

4.2. Κακοποίηση αλλοδαπών στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Ταύρου

Ο Μηχανισμός αποφάσισε να διεξαγάγει ανεξάρτητη έρευνα για υπόθεση που τέθηκε υπόψη του αρμοδίως από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ σχετικά με φερόμενη κακοποίηση με ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο κατά Αλγερινών κρατουμένων στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης Ταύρου στις 31.05.2017 προς καταστολή διαμαρτυρίας τους. Για τον σκοπό αυτό είχε ζητήσει, στην αρχική φάση της έρευνας, *«τη διαβίβαση το συντομότερο δυνατόν κάθε υπηρεσιακής αναφοράς ή άλλου εγγράφου για το συμβάν της 31.05.2017, καθώς και αντιγράφων των ιατρικών γνωματεύσεων για τους τραυματισθέντες, σύμφωνα με το νόμο»*²¹. Τα πρώτα σχετικά στοιχεία παρασχέθηκαν δύο (2) μήνες μετά και ο Συνήγορος παρατήρησε ότι η κα-

---

21. «Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητεί στοιχεία από οποιαδήποτε δημόσια Υπηρεσία ή Υπηρεσία του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίες υποχρεούνται να τα γνωστοποιούν ή να διαβιβάζουν αντίγραφα (...). Η υποχρέωση τήρησης ιατρικού απορρήτου δεν αποτελεί λόγο άρνησης χορήγησης των εγγράφων», άρθρ. 56 παρ. 7 Ν. 4443/2016.

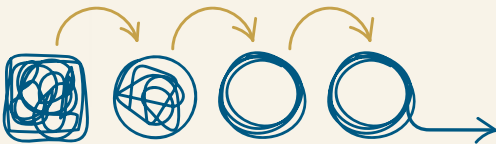
θυστέρηση χορήγησης συνιστά αντικειμενικό λόγο για την παράταση αντιστοίχως κατά δύο (2) μήνες της αρχικής εκ του νόμου προθεσμίας των τριών (3) μηνών για ανεξάρτητη έρευνα από τον Μηχανισμό. Παρατείνοντας με απόφασή του την προθεσμία αυτή, ο Μηχανισμός επισήμανε ότι θα πρέπει να εξευρεθεί τρόπος στο μέλλον να λαμβάνει χωρίς καθυστέρηση τα στοιχεία που χρειάζεται για την έρευνά του, προκειμένου να μην παρατείνεται η εκκρεμότητα ως προς την αποσαφήνιση των πραγματικών περιστατικών που καταγγέλλονται ως περιστατικά αυθαιρεσίας, σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες. Μετά το πόρισμα του Μηχανισμού επί της διενεργηθείσας πειθαρχικής εξέτασης, διατάχθηκε η συμπλήρωση της έρευνας, ωστόσο μέχρι σήμερα αναμένεται η συμπληρωθείσα πειθαρχική εξέταση, ώστε να διαπιστωθεί η συμμόρφωση με τις επισημάνσεις και παρατηρήσεις του Μηχανισμού και να εξεταστεί η πληρότητα αυτής.

4.3. Συνθήκες κράτησης στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής (ΓΑΔΑ)

Συλληφθείς για ποινική εκκρεμότητα κατέθεσε αναφορά καταγγέλλοντας ότι οι συνθήκες κράτησής του στη ΓΑΔΑ επιδείνωσαν την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση της υγείας του, για την οποία ο ίδιος φέρεται να είχε εξαρχής ενημερώσει τους αστυνομικούς. Ο Μηχανισμός διαβίβασε την αναφορά στο Αρχηγείο της ΕΛΑΣ, το οποίο διενήργησε ΠΔΕ και απέστειλε το πόρισμά της. Εκτιμώντας το πόρισμα ως ανεπαρκές, καθώς παραλείφθηκε η νομική αποτίμηση ουσιαστών στοιχείων της καταγγελίας, ο Μηχανισμός ανέλαβε ο ίδιος να διενεργήσει αυτοτελή συμπληρωματική έρευνα, η οποία συνεχίζεται.

5

Εφαρμογή και εκτέλεση αποφάσεων του ΕΔΔΑ

5. Εφαρμογή και εκτέλεση αποφάσεων του ΕΔΔΑ

Ο Μηχανισμός επιλαμβάνεται υποθέσεων που προκύπτουν σε συνέχεια καταδικαστικών σε βάρος της Ελλάδας αποφάσεων του ΕΔΔΑ, με τις οποίες διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική διαδικασία ή την εκδίκαση της υπόθεσης, συνιστώντας έτσι έναν ανεξάρτητο ειδικό μηχανισμό για τον έλεγχο συμμόρφωσης με τις συγκεκριμένες αποφάσεις του ΕΔΔΑ και εκτέλεσης αυτών. Κατά την άσκηση της ειδικής αυτής αρμοδιότητας, ο Μηχανισμός επανεξετάζει τις πειθαρχικές υποθέσεις στο σύνολό τους και αποφασίζει για την εκ νέου διερεύνησή τους, προκειμένου να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή, ανεξάρτητα από την αρχική εκδίκαση της υπόθεσης.

Διευκρινίζεται ότι η ανωτέρω αρμοδιότητα δεν ταυτίζεται με τις γενικότερες αρμοδιότητες του Εθνικού Μηχανισμού Εποπτείας της Εφαρμογής των Αποφάσεων του ΕΔΔΑ, ο οποίος συνιστά συμβουλευτικό όργανο υπαγόμενο στη Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης²².

Ο Μηχανισμός επιλαμβάνεται των υποθέσεων, αφού του αποσταλεί η σχετική απόφαση του ΕΔΔΑ και ο σχετικός πειθαρχικός φάκελος από τις Διευθύνσεις Προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης.²³ Με την από 08.06.2017 επιστολή του προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, με την οποία γνωστοποιούνταν η από 09.06.2017 έναρξη ισχύος των διατάξεων των άρθρων 56 και 57 του Ν. 443/2016 και, συνεπώς, η έναρξη λειτουργίας του Μηχανισμού, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε τη χωριστή διαβίβαση υποθέσεων και αποφάσεων του ΕΔΔΑ.

Οι πρώτες σχετικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ που απεστάλησαν στον Μηχανισμό ήταν αποφάσεις καταδικαστικές σε βάρος της χώρας μας οι οποίες εκδόθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του Ν. 443/2016, και συνεπώς πριν από τη λειτουργία του Μηχανισμού. Οι αποφάσεις αυτές απεστάλησαν στον Μηχανισμό από το ΝΣΚ (και όχι από τις Διευθύνσεις Προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών των σωμάτων ασφαλείας και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, όπως απαιτεί ο Ν. 443/2016), προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα τυχόν επανάλυψης της

---

22. Άρθρ. 62-66 Ν. 4443/2016.

23. Βλ. άρθρ. 56 Ν. 4443/2016.

πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος των υπαιτίων για περιστατικά που αποτέλεσαν το αντικείμενο καταδίκης της χώρας μας στις συγκεκριμένες υποθέσεις²⁴.

Κατωτέρω παρουσιάζονται οι υποθέσεις τις οποίες χειρίστηκε ο Μηχανισμός κατά το διάστημα που καλύπτει η παρούσα έκθεση.

5.1. Απόφαση *Zontul κατά Ελλάδος* (17.01.2012)

Μετά την αποστολή της συγκεκριμένης καταδικαστικής απόφασης του ΕΔΔΑ από το ΝΣΚ το 2017, ο Μηχανισμός επιλήφθηκε του θέματος, προκειμένου να αποφασίσει την επανεξέταση της υπόθεσης από τα οικεία πειθαρχικά όργανα, ώστε να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή ανεξάρτητα από την αρχική εκδίκαση της υπόθεσης. Στην απόφαση *Zontul κατά Ελλάδος* του ΕΔΔΑ της 17.01.2012, το Δικαστήριο διατύπωσε συγκεκριμένες αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη ενδελεχούς και αποτελεσματικής πειθαρχικής έρευνας κατά λιμενικών οργάνων, η οποία είχε καταλήξει σε μικρές πειθαρχικές ποινές για ήσσονα παραπτώματα το 2001 σε βάρος μετανάστη από την Τουρκία που κατήγγειλε τον βιασμό του με γκλομπ. Στο σχετικό πόρισμα της ΕΔΕ του 2001 ο βιασμός για τον οποίο παραπονέθηκε το θύμα χαρακτηρίστηκε ως «ράπισμα» και «άσκηση ψυχολογικής βίας». Ο Μηχανισμός αποφάσισε την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης και, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για ανεξάρτητη διερεύνηση, ζήτησε από τον Αρχηγό του Λιμενικού Σώματος να διατάξει νέα πειθαρχική έρευνα της υπόθεσης, στην οποία έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι διαπιστώσεις του ΕΔΔΑ, σημειώνοντας ότι το πειθαρχικώς ελεγκτέο παράπτωμα περιγράφεται στην παρ. 86 της απόφασης ΕΔΔΑ ως βιασμός, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά που αμετακλήτως διαπιστώθηκαν από το Ναυτοδικείο Χανίων (απόφαση 62/2004) και το Αναθεωρητικό Ναυτοδικείο (απόφαση 161/2006). Το ελληνικό Δικαστήριο χαρακτήρισε την πράξη ως σοβαρή προσβολή της γενετήσιας και ανθρώπινης αξιοπρέπειας και το ΕΔΔΑ ως βασανιστήριο, πράξεις που αμφότερες εμπίπτουν στα βαρύτερα αδικήματα του άρθρου 137Α ΠΚ και ο Συνήγορος παρατήρησε τα ακόλουθα:

- α) η ερμηνεία του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ στην ad hoc υπόθεση *Zontul* δεσμεύει την κρίση κάθε αρμόδιου οργάνου λόγω ενότητας της έννομης τάξης, επομένως η υπαγωγή στο άρθρο 137Α ΠΚ πρέπει να γίνει υπό το πρίσμα της ερμηνείας της ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ στη συγκεκριμένη περίπτωση,
- β) ανεξαρτήτως πάντως του νομικού χαρακτηρισμού του περιστατικού ως βασανι-

24. Υπ' αριθ. 111568/574.438/27-7-2017 και 188886/354707 από 20.12.2017 έγγραφα του ΝΣΚ.

στηρίου ή άλλης βαριάς προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, το ελεγκτέο πειθαρχικό παράπτωμα είναι διάφορο του ήδη ερευνηθέντος πειθαρχικώς και δεν κωλύεται (*ne bis in idem*) η νέα πειθαρχική διερεύνηση της υπόθεσης.

Σε συνέχεια της επιστολής του Μηχανισμού, διατάχθηκε από το Λιμενικό Σώμα η εκ νέου διενέργεια ΕΔΕ για την υπόθεση. Η εξέλιξη αυτή αποτέλεσε ένα πρώτο βήμα συμμόρφωσης με τα διαλαμβανόμενα ως προς τις πειθαρχικές διαδικασίες στην απόφαση *Zontul κατά Ελλάδος* του ΕΔΔΑ.

Σε συνέχεια της νέας πειθαρχικής έρευνας που διατάχθηκε από τον Αρχηγό του Λιμενικού Σώματος τον Σεπτέμβριο του 2017, ο Μηχανισμός έλαβε τον Μάιο του 2018 το πόρισμα και τον σχετικό φάκελο της νέας διοικητικής έρευνας από τα αρμόδια όργανα του Λιμενικού Σώματος, προκειμένου, σύμφωνα με τον Ν. 4443/2016, να εξετάσει την πληρότητά της. Ο Μηχανισμός κατ' αρχάς επεσήμανε ότι η διαταγή επανάλληψης της πειθαρχικής διαδικασίας από τον Αρχηγό του Λιμενικού Σώματος, κατόπιν επιστολής του, αποτελεί θετικό βήμα αφ' εαυτού, δεδομένου ότι πάγια άποψη του Λιμενικού, όπως είχε εκφραστεί ήδη από τις 04.06.2007 σε απάντηση²⁵ στην τότε επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη, κατόπιν αναφοράς του κ. Zontul, ήταν ότι «πειθαρχική δίωξη για δεύτερη φορά για το ίδιο αδίκημα δεν επιτρέπεται». Ο Μηχανισμός αναφέρθηκε, επίσης, στη σημασία που έχει για το κράτος δικαίου γενικότερα να ερευνάται σωστά μια υπόθεση βασανιστηρίου από την ίδια την υπεύθυνη δημόσια υπηρεσία.

Στο από 13.04.2018 πόρισμα της νέας ΕΔΕ, αντιθέτως, υπήρξε εκ νέου έρευνα και αποδοχή των διαλαμβανομένων στην από 11.08.2017 επιστολή του Μηχανισμού ότι το πειθαρχικά ελεγκτέο αδίκημα είναι διάφορο του αρχικώς ερευνηθέντος. Κατόπιν επισκόπησης τόσο της επιστολής του Μηχανισμού και της απόφασης του ΕΔΔΑ όσο και της ποινικής προδικασίας και των πρακτικών και αποφάσεων της ελληνικής Δικαιοσύνης, ο διενεργών την ΕΔΕ προέβη σε εκ νέου έρευνα και συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού, καθώς και σε κλήση μαρτύρων προς κατάθεση. Το βασικό, ωστόσο, συμπέρασμά του ήταν ότι, ενώ φαίνεται κατ' αρχήν δυνατή η κίνηση καταστατικής πειθαρχικής δίωξης για βαρύτερα πειθαρχικά παραπτώματα των εμπλεκόμενων λιμενικών, αυτά έχουν υποπέσει σε παραγραφή. Το κρίσιμο στοιχείο για τον πειθαρχικό δικαστή του Λιμενικού Σώματος είναι ότι εφαρμόζεται ο γενικός κανόνας της πενταετούς παραγραφής πλέον δύο ετών αναστολής εν επιδικία²⁶, πλην των περιπτώσεων που η παραγραφή του πειθαρχικού παραπτώματος ακολουθεί τον χρόνο παραγραφής του ποινικού αδικήματος.

---

25. ΑΠ 1146.2/03/2007.

26. Άρθρ. 38 παρ. 13 Ν. 4504/2017.

Για τον Μηχανισμό, το βασικό πρόβλημα που ανακύπτει στην υπόθεση Zontul σχετικά με τον Ν. 4443/2016 ανάγεται στο ευρύτερο ζήτημα της οριοθέτησης της διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με το εσωτερικό μας δίκαιο: με την ατομική προσφυγή ενώπιον του ΕΔΔΑ, το οποίο δεν αποτελεί οιονεί αναιρετικό δικαστήριο, δεν αναστέλλεται η παραγραφή. Πρέπει, συνεπώς, ελλείψει σχετικής νομικής πρόβλεψης, να εκτιμηθεί από τον νομοθέτη εάν θα δοθεί αυξημένη εξουσία στον δικαστή του ΕΔΔΑ ως προς τη δέσμευση των εσωτερικών πειθαρχικών οργάνων από τον νομικό χαρακτηρισμό που το ΕΔΔΑ αποδίδει στη μεταχείριση που υπάγεται στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, για την πληρέστερη προστασία από συμπεριφορές που συνιστούν βασανιστήριο, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

Ο Μηχανισμός σημείωσε ότι ο πρόσφατος Ν. 4443/2016 προβλέπει την αναστολή αλλά όχι την αναδρομική κατάργηση του θεσμού της παραγραφής. Ενδεχόμενη ρήτρα αναδρομικής κατάργησης της παραγραφής, που συνιστά θεσμό του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, θα ήγειρε, άλλωστε, ζητήματα συνταγματικότητας ως προς την εξάλειψη του αξιοποίνου. Το συμπέρασμα, επομένως, της νέας ΕΔΕ ως προς την παραγραφή των πειθαρχικών αδικημάτων κρίθηκε αιτιολογημένο. Λόγω, όμως, της μακράς εκκρεμότητας συμμόρφωσης με την απόφαση αυτή του ΕΔΔΑ στις διαπιστωθείσες πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας του 2001 και της επελθούσας παραγραφής, ο Μηχανισμός πρότεινε ως μέτρο συμμόρφωσης στο Λιμενικό Σώμα τη γραπτή έκφραση συγγνώμης από τον επικεφαλής της διοίκησης της αρμόδιας υπηρεσίας, προκειμένου να υπάρξει αφενός ηθική ικανοποίηση του θύματος και αφετέρου έμπρακτη δέσμευση της διοίκησης ότι δεν θα επαναληφθούν παρόμοιες πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας στο μέλλον.

Περαιτέρω, ο Μηχανισμός, ως προς τα λοιπά γενικά μέτρα συμμόρφωσης, τα οποία εμπίπτουν στη νομοθετική πρωτοβουλία της κυβέρνησης, επεσήμανε ότι με βάση την υπόθεση Zontul θα μπορούσε να προταθεί η απόφαση της λέξης «μεθοδευμένη» («μεθοδευμένη πρόκληση») από τον ορισμό του βασανιστηρίου στην παρ. 2 του άρθρου 137Α ΠΚ και επίσης να εξετασθεί το ενδεχόμενο να καταστούν κακουργήματα και οι σοβαρές προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της σωματικής ακεραιότητας κ.λπ. στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου, προκειμένου να μην επέρχεται σύντομη παραγραφή στις σοβαρές παραβιάσεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, για τις οποίες επιλαμβάνεται το ΕΔΔΑ.

Με νεότερη, από τις 10.08.2018, διαταγή του Λιμενικού Σώματος, συμπληρώθηκε η διοικητική έρευνα, μόνο όμως ως προς τη δομή της έκθεσης πορίσματος, και ο Μηχανισμός με νεότερο έγγραφο του επανέλαβε τις ήδη διατυπωθείσες προτάσεις του επί του αρχικού πορίσματος της νέας ΕΔΕ.

5.2. Αποφάσεις *Μακαρατζής κατά Ελλάδος (2001, 2004)*, *Celniku κατά Ελλάδος (2007)*, *Καραγιαννόπουλος κατά Ελλάδος (2007)*, *Μπέκος-Κουτρόπουλος κατά Ελλάδος (2005)*, *Πετροπούλου-Τσακίρη κατά Ελλάδος (2007)*, *Ζελίλοφ κατά Ελλάδος (2007)* και *Galotskin κατά Ελλάδος (2010)*

Ο Μηχανισμός εξέτασε τις ανωτέρω υποθέσεις, που του εστάλησαν από το ΝΣΚ και οι οποίες παρέμεναν επί μακρόν ανεκτέλεστες, ως προς τις πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας, για τις οποίες το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι αποτελούν παραβάσεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ για αποτελεσματική έρευνα καταγγελιών κακομεταχείρισης στα σώματα ασφαλείας. Δεδομένου ότι ο νόμος δεν διακρίνει ως προς τον χρόνο εκδόσεως των διαβιβαζόμενων αποφάσεων, η αρμοδιότητα του Μηχανισμού γίνεται δεκτό ότι μπορεί να ενεργοποιηθεί με τη διαβίβαση και προγενέστερων αποφάσεων από την έναρξη ισχύος των άρθρων 56-58 του Ν. 4443/2016 (όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 78 του ίδιου νόμου), ήτοι αποφάσεων που εκδόθηκαν πριν από τις 09.06.2017 και παραμένουν ανεκτέλεστες ως προς το πειθαρχικό σκέλος. Ο Ν. 4443/2016, ωστόσο, δεν περιέχει ρήτρα αναδρομικότητας για υποθέσεις που έχουν ήδη παραγραφεί πριν περιέλθουν στον Μηχανισμό.

Ως προς τις ανωτέρω αποφάσεις του ΕΔΔΑ, οι οποίες ανατρέχουν σε πολύ παλαιά περιστατικά κακομεταχείρισης, από τα οποία υπολογίζεται η έναρξη παραγραφής των αντίστοιχων ποινικών αδικημάτων, κρίσιμος εν προκειμένω είναι ο χαρακτηρισμός της αντίστοιχης αξιόποινης πράξης ως κακουργήματος ή, αντίθετα, ως πλημμελήματος, παραγραφόμενου κατ' αρχήν σε δεκαπέντε (15) ή πέντε (5) έτη, αντίστοιχα, προκειμένου να μην είναι αλυσιτελής η απόφαση για εκ νέου πειθαρχική διερεύνηση. Από το σώμα των αποφάσεων αυτών του ΕΔΔΑ προκύπτει ότι οι περισσότερες πειθαρχικές υποθέσεις δεν είναι καν στο όριο της παραγραφής, αλλά το έχουν προ πολλού υπερβεί. Συγκεκριμένα:

- Η απόφαση **Μακαρατζής** αφορά περιστατικό σωματικής βλάβης και χρήσης όπλου που είχε λάβει χώρα στις 13.09.1995. Στην απόφαση καταλογίζεται ευθύνη για πράξη βίας (§ 72), πλημμελή αστυνομική επιχείρηση (§ 72), πλημμελή πειθαρχική διερεύνηση (§ 78) και πλημμελή δικαστική διερεύνηση (§ 78), ενώ δεν φαίνεται να τέθηκε θέμα ρατσιστικού κινήτρου.
- Η απόφαση **Καραγιαννόπουλος** αφορά περιστατικό σωματικής βλάβης και χρήσης όπλου που είχε λάβει χώρα στις 26.01.1998. Στην απόφαση καταλογίζεται ευθύνη για πράξη βίας (§ 62), πλημμελή αστυνομική επιχείρηση (§ 62)

και πλημμελή πειθαρχική διερεύνηση (§ 70), ενώ ρητά απορρίπτεται ο ισχυρισμός περί ρατσιστικού κινήτρου (§ 79).

- Η απόφαση **Celniku** αφορά περιστατικό θανάτου και χρήσης όπλου που είχε λάβει χώρα στις 21.11.2001. Στην απόφαση καταλογίζεται ευθύνη για πλημμελή αστυνομική επιχείρηση (§ 59) και πλημμελή πειθαρχική διερεύνηση (§ 70), ενώ ρητά απορρίπτονται οι ισχυρισμοί περί πράξης βίας (§ 54: «η εκπυρσοκρότηση δεν οφείλεται σε εσκεμμένη ενέργεια του αστυνομικού αλλά στην αιφνίδια αντίδραση του θύματος (...) το Δικαστήριο εκτιμά ότι το διάδικο Κράτος δεν δύναται να θεωρηθεί υπεύθυνο για χρήση θανατηφόρου βίας») και ρατσιστικού κινήτρου (§ 81).
- Στην απόφαση **Μπέκος-Κουτρόπουλος** το Δικαστήριο δέχτηκε ότι υπήρξε στις 08.05.1998 απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση δύο (2) ανδρών Ρομά από αστυνομικά όργανα κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (§§ 48, 51, 52) και επίσης παραβίαση του άρθρου 3 λόγω έλλειψης αποτελεσματικής διερεύνησης τόσο κατά το πειθαρχικό όσο και κατά το δικαστικό σκέλος (§§ 53-55), ενώ θεώρησε ότι δεν αποδείχθηκε πέραν πάσης αμφιβολίας πως η κακομεταχείριση είχε ρατσιστικά κίνητρα (§ 67). Ο Μηχανισμός διαπίστωσε ότι, με βάση την απόφαση του ΕΔΔΑ, θα έπρεπε να ακολουθήσει πειθαρχική διερεύνηση που να θεραπεύσει τις πλημμέλειες τις οποίες επισήμανε το Δικαστήριο, και συγκεκριμένα:
  1. επιβολή ανάλογης πειθαρχικής κύρωσης για την απάνθρωπη και εξευτελιστική συμπεριφορά που υπέστησαν οι προσφεύγοντες από δύο (2) αστυνομικά όργανα, σύμφωνα με το πόρισμα της ήδη διεξαχθείσας ΕΔΕ για επιβολή ποινής αργίας με πρόσκαιρη παύση, αντί του χαμηλού προστίμου που τελικώς επιβλήθηκε σε έναν από τους πειθαρχικά ελεγχόμενους,
  2. έρευνα ύπαρξης ρατσιστικού κινήτρου στην επίμαχη συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων, με κάθε εύλογο αποδεικτικό μέσο, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που παρέχονται στην παρ. 74 της απόφασης του ΕΔΔΑ. Επισήμανε, όμως, ότι έχουν παρέλθει δεκαεννέα (19) έτη και επτά (7) μήνες μέχρι τη διαβίβαση της σχετικής απόφασης του ΕΔΔΑ από το ΝΣΚ στον Μηχανισμό.
- Στην απόφαση **Πετροπούλου-Τσακίρη** το Δικαστήριο απέρριψε την επί της ουσίας παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ λόγω ανεπαρκών αποδεικτικών στοιχείων ως προς την επικίνδυνη σωματική βλάβη κατά εγκύου Ρομά (§ 42), που καταγγέλθηκε ότι έλαβε χώρα στις 28.01.2002, διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 επί της διαδικασίας κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης από την ελληνική Δικαιοσύνη (§ 52) και κατά την πειθαρχική της διερεύνηση (§ 53) και

δέχτηκε ότι υπήρξε διάκριση (παραβίαση άρθρου 14 σε συνδυασμό με άρθρο 3) από πλευράς διαδικασίας (§§ 64-66). Ο Μηχανισμός διαπίστωσε ότι, με βάση την απόφαση του ΕΔΔΑ, θα έπρεπε να ακολουθηθεί πειθαρχική διερεύνηση που να θεραπεύσει τις πλημμέλειες τις οποίες επισήμανε το Δικαστήριο ως εξής:

1. διαταγή διενέργειας ΕΔΕ και όχι απλώς άτυπη έρευνα,
2. έρευνα η οποία να εξαντλήσει τη δυνατότητα κλήσης της προσφεύγουσας και κάθε πιθανού μάρτυρα και όχι μόνον των πέντε (5) συμμετεχόντων στο συμβάν αστυνομικών,
3. έρευνα η οποία να διασφαλίσει επίσης κάθε απαραίτητο αποδεικτικό στοιχείο, όπως ιατροδικαστικές εκθέσεις,
4. έρευνα η οποία να διενεργηθεί από ανώτερο αξιωματικό χωρίς ενεργό ανάμειξη στην επίμαχη αστυνομική επιχείρηση,
5. έρευνα η οποία να διεξαχθεί αμερόληπτα και να εξετάσει επίσης πιθανά φυλετικά κίνητρα για την κακομεταχείριση της προσφεύγουσας.

Ωστόσο, η καταγγεληθείσα κακομεταχείριση συνέβη στις 28.01.2002, έχουν παρέλθει συνεπώς δεκαπέντε (15) έτη και δέκα (10) μήνες μέχρι τη διαβίβαση της σχετικής απόφασης του ΕΔΔΑ στον Εθνικό Μηχανισμό.

- Στην απόφαση **Zelilov** το Δικαστήριο δέχτηκε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ λόγω της κακομεταχείρισης κρατουμένου από την Αστυνομία στις 23.12.2001 (§§ 50-52) και λόγω του ότι οι αρχές δεν διεξήγαγαν αποτελεσματική έρευνα, διοικητική και δικαστική (§§ 60-61), ενώ απέρριψε τον ισχυρισμό για ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου, διότι δεν αποδείχθηκε πέραν πάσης αμφιβολίας (§§ 74-76). Ο Μηχανισμός διαπίστωσε ότι, με βάση την απόφαση του ΕΔΔΑ, θα έπρεπε να ακολουθηθεί πειθαρχική διερεύνηση που να θεραπεύσει τις πλημμέλειες τις οποίες επισήμανε το Δικαστήριο, ήτοι την έλλειψη αποτελεσματικής και εξονυχιστικής έρευνας, αλλά και την ασυνέπεια της ΕΔΕ κατά την εκτίμηση της αξιοπιστίας των καταθέσεων του προσφεύγοντος και των άλλων εμπλεκόμενων στο περιστατικό μαρτύρων σε αντίθεση με τις μαρτυρίες των αστυνομικών. Ωστόσο, δεδομένου ότι η καταγγεληθείσα κακομεταχείριση συνέβη στις 23.12.2001, παρήλθαν δεκαέξι (16) έτη μέχρι τη διαβίβαση της σχετικής απόφασης του ΕΔΔΑ στον Μηχανισμό.
- Στην απόφαση **Galotskin** το Δικαστήριο δέχτηκε ότι υπήρξε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση από τα αστυνομικά όργανα στις 23.12.2001 κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (§ 40) και παραβίαση του άρθρου 3 και λόγω έλλειψης αποτελεσματικής διερεύνησης τόσο κατά το πειθαρχικό όσο

και κατά το δικαστικό σκέλος (§ 50). Επίσης, παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ ως προς τη διάρκεια της ποινικής και διοικητικής δίκης. Ο Μηχανισμός διαπίστωσε ότι, με βάση την απόφαση του ΕΔΔΑ, θα έπρεπε να ακολουθήσει πειθαρχική διερεύνηση που να θεραπεύσει τις πλημμέλειες τις οποίες επισήμανε το Δικαστήριο, ήτοι την έλλειψη αντικειμενικής κρίσης κατά την εκτίμηση της αξιοπιστίας των καταθέσεων του προσφεύγοντος και των άλλων εμπλεκόμενων στο περιστατικό μαρτύρων σε αντίθεση με τις μαρτυρίες των αστυνομικών. Ωστόσο, η καταγγεληθείσα κακομεταχείριση συνέβη στις 23.12.2001, είχαν ήδη παρέλθει, συνεπώς, δεκαέξι (16) έτη μέχρι τη διαβίβαση της σχετικής απόφασης του ΕΔΔΑ από το ΝΣΚ στον Μηχανισμό.

Η κακοποίηση και οι σωματικές βλάβες στις προαναφερθείσες υποθέσεις *Μακαρατζής, Καραγιαννόπουλος, Μπέκος-Κουτρόπουλος, Πετροπούλου-Τσακίρη, Ζελίλοφ* και *Galotskin*, ακόμη και αν κατόπιν τυχόν νέας πειθαρχικής διερεύνησης κριθούν αποδεδειγμένες και καταλογιστές, έχουν υποπέσει σε παραγραφή. Το ίδιο ισχύει και για την υπόθεση *Celniku*, η οποία αφορά μεν περιστατικό θανάτου, πλην όμως, όπως το ίδιο το ΕΔΔΑ έχει ρητώς διαπιστώσει, δεν θα μπορούσε να αποδοθεί σε πρόθεση, οπότε κατά την εσωτερική ποινική νομοθεσία αποτελεί πλημμέλημα. Επομένως, ενδεχόμενη ανακίνηση πειθαρχικής διερεύνησης δεν θα μπορούσε να καταλήξει σε απόδοση πειθαρχικών ευθυνών ούτε προβλέπεται, στο οικείο νομικό πλαίσιο, πειθαρχική διαδικασία «*υπέρ του νόμου*» χωρίς πιθανότητα καταλογισμού ευθυνών. Βάσει των παραπάνω, ο Μηχανισμός επεσήμανε ότι δεν συντρέχει νόμιμος λόγος παραπομπής στην ΕΛΑΣ προς πειθαρχική επανεξέταση των υποθέσεων που διαβιβάστηκαν σε συνέχεια απόφασης του ΕΔΔΑ, λόγω επελθούσας προ πολλού παραγραφής των σχετικών πειθαρχικών αδικημάτων, όμως ζήτησε, σε περίπτωση ύπαρξης διαφορετικής άποψης του ΝΣΚ (λόγω συγκεκριμένων στοιχείων του πειθαρχικού φακέλου και της δικαστικής πορείας κάθε υπόθεσης) σχετικά με την παραγραφή, αυτή να του γνωστοποιηθεί.

Συνεπώς, ο Μηχανισμός έκρινε ότι για υποθέσεις όπως οι προαναφερθείσες μόνη διαφαινόμενη μέθοδος συμμόρφωσης της χώρας απομένει ο εμπλουτισμός του κανονιστικού πλαισίου ή των συναφών εγκυκλίων, προκειμένου εφεξής να αποφεύγονται πλημμέλειες των αστυνομικών επιχειρήσεων και των διαδικασιών πειθαρχικής ή ποινικής διερεύνησης όπως εκείνες που διαπίστωσε το ΕΔΔΑ. Επιπρόσθετα, λόγω της μακράς εκκρεμότητας συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ στις διαπιστωθείσες πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας και της επελθούσας παραγραφής στις περισσότερες από αυτές, ζήτησε να ληφθούν υπόψη από την αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων οι σχετικές παρατηρήσεις του για γενικά νομοθετικά μέτρα βάσει αποφάσεων του ΕΔΔΑ. Ειδικότερα, θα μπορούσε να εκτιμηθεί η επα-

νεξέταση επί το αυστηρότερο των απειλούμενων ποινών του άρθρου 137Α ΠΚ για το μέλλον, προκειμένου σοβαρές περιπτώσεις κακομεταχείρισης κρατουμένων, ήτοι σοβαρές προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της σωματικής ακεραιότητας κ.λπ. που νυν υπάγονται στην παρ. 3 του άρθρου 137Α ΠΚ, ενώ συνιστούν παραβιάσεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, να μη θεωρούνται απλώς πλημμεληματικές συμπεριφορές, ώστε παρόμοια παραπτώματα στο μέλλον να μην υπόκεινται σε σύντομη παραγραφή.

Ως προς τις παλαιές, εκκρεμείς και ήδη παραγραφείσες υποθέσεις, ο Μηχανισμός επεξεργάζεται να προτείνει στην κυβέρνηση ως γενικό μέτρο συμμόρφωσης τη γραπτή έκφραση συγγνώμης από τον επικεφαλής της διοίκησης της αρμόδιας υπηρεσίας, προκειμένου να υπάρξει αφενός ηθική ικανοποίηση του θύματος και αφετέρου έμπρακτη δέσμευση της διοίκησης ότι δεν θα επαναληφθούν παρόμοιες πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας στο μέλλον.

5.3. Αποφάσεις *Andersen κατά Ελλάδος* (26.04.2018) και *Σιδηρόπουλος @ Παπακώστας κατά Ελλάδος* (25.04.2018)

Πρόκειται για αποφάσεις που με κριτήριο τον χρόνο έκδοσης εμπίπτουν αναμφίβολα στην αρμοδιότητα του Μηχανισμού και διαβιβάστηκαν από το ΝΣΚ, μαζί με τον φάκελο της παλιάς πειθαρχικής διερεύνησης από την Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, καθόσον αφορούσαν αστυνομικό προσωπικό.

- Η υπόθεση ***Σιδηρόπουλος και Παπακώστας*** αφορούσε καταγγελία κακοποίησης στο ΑΤ Ασπροπύργου κατά τον έλεγχο δύο (2) μοτοσικλετιστών, οι οποίοι υποστήριξαν ότι υπέστησαν βασανιστήρια (ηλεκτροσόκ) με ηλεκτρική ράβδο. Και τα δύο συμβάντα αναφέρεται ότι έλαβαν χώρα τη νύχτα της 13ης προς 14.08.2002. Διενεργήθηκε αρχικά άτυπη έρευνα από τις 14.08.2002 και εν συνεχεία διατάχθηκε ΕΔΕ την 23.08.2002, η οποία ολοκληρώθηκε την 20.04.2003 προτείνοντας ποινή επίπληξης, ενώ το πειθαρχικώς αρμόδιο όργανο επέβαλε τελικώς την 08.07.2003 πειθαρχική ποινή προστίμου εκατό (100) ευρώ στον πειθαρχικώς διωχθέντα αστυνομικό για κατοχή και χρήση φορητού ασυρμάτου χωρίς άδεια. Ο υπαίτιος αποχώρησε από την υπηρεσία την 29.01.2010, κατόπιν αιτήσεώς του, και κατά την αποχώρησή του προήχθη από τον βαθμό του αρχιφύλακα στον βαθμό του ανθυπαστυνόμου με αίτησή του. Της αποχώρησής του, οκτώ (8) χρόνια μετά το πέρας της πειθαρχικής διαδικασίας, είχε προηγηθεί η ποινική του δίωξη (20.04.2003), η απόρριψη της αίτησής του για την αναίρεση του παραπεμπτικού βουλεύματος

(09.03.2007) και συνεχείς αναβολές και διακοπές της διαδικασίας ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Εφετείου. Ακολούθησε η καταδίκη του πρωτοδίκως, σε κάθειρξη έξι (6) ετών και δεκαετή στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων, για βασανιστήρια (άρθρα 137Α, 137Β ΠΚ) από το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο Αθηνών την 13.12.2011. Το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών στη συνέχεια (14.02.2014) επέβαλε, κατά συγχώνευση, συνολική ποινή φυλάκισης πέντε (5) ετών και πενταετή στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων, μετατρέποντας τη στερητική της ελευθερίας ποινή σε χρηματική, ήτοι πέντε (5) ευρώ ανά ημέρα φυλάκισης, πληρωτέα σε τριάντα έξι (36) δόσεις.

Η αίτηση της από 13.12.2011 προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ για παραβίαση του ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (απαγόρευση βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής ποινής ή μεταχείρισης) κηρύχθηκε απαράδεκτη την 21.4.2016. Με την απόφαση της 25.1.2018, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 6 και 13 της ΕΣΔΑ λόγω της διάρκειας της πρωτόδικης δίκης και της απουσίας σχετικής αποτελεσματικής προσφυγής. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, επίσης, την παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ ως προς το διαδικαστικό σκέλος του, διότι *«το ποινικό και πειθαρχικό σύστημα, όπως αυτό εφαρμόστηκε εν προκειμένω, αποδείχθηκε ότι απέχει πολύ από το να είναι προσηκόντως αυστηρό και δεν ήταν ικανό να ασκήσει την προσηκόνουσα αποτρεπτική επιρροή, ώστε να εξασφαλίσει την αποτελεσματική πρόληψη έκνομων πράξεων, όπως αυτές που κατήγγειλαν οι προσφεύγοντες»* (§ 99).

Αναλυτικότερα, το αντικείμενο διερεύνησης του Δικαστηρίου αφορούσε τη θετική υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να αποτρέπει να υποβάλλονται σε βασανιστήρια ή σε μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική τα άτομα που βρίσκονται υπό τον έλεγχό του (§ 83). Η θετική αυτή υποχρέωση αντιστοιχεί σε ένα απόλυτο δικαίωμα, στο οποίο δεν είναι δυνατό να επιτραπεί καμία παρέκκλιση, υπό καμία προϋπόθεση (§ 84). Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όταν οι κρατικοί λειτουργοί κατηγορούνται για παραπτώματα που σχετίζονται με άσχημη μεταχείριση, είναι σημαντικό να παύονται από τα καθήκοντά τους κατά τη διάρκεια της ανάκρισης ή της δίκης και να απολύονται σε περίπτωση καταδίκης τους (§ 88). Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των διαδικασιών (§ 89), το Δικαστήριο κατ' αρχήν εκτίμησε ότι η τελικώς επιβληθείσα εκ μετατροπής χρηματική ποινή στον δράστη βασανιστηρίων δεν είναι κατάλληλη ούτε αποτρεπτική ποινή (§ 95) ως πρόδηλα δυσανάλογη σε σχέση με τη βαρύτητα της μεταχείρισης (§ 96).

Ως προς τη διενεργηθείσα ΕΔΕ, η διαδικασία περατώθηκε πριν από την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι η υπόθεση αρχειοθετήθηκε με απόφαση της 08.07.2003 λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων σχετικά

με τη χρήση συσκευής ηλεκτρικής εκκένωσης και ο αστυνομικός καταδικάστηκε σε πρόστιμο εκατό (100) ευρώ, επειδή έφερε και χρησιμοποίησε έναν φορητό πομποδέκτη χωρίς να έχει προηγουμένως λάβει άδεια. Εντωμεταξύ, ο αστυνομικός έφυγε από την υπηρεσία κατόπιν δικού του αιτήματος.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι οι δύο διαδικασίες (πειθαρχική και ποινική) κατέληξαν σε συμπεράσματα εντελώς διαφορετικά και ότι ο υπαίτιος δεν υπέστη ποτέ τις συνέπειες των πράξεών του ως αστυνομικός, εφόσον αποχώρησε από την Αστυνομία με δική του πρωτοβουλία. Υπηρέτησε, μάλιστα, στην Αστυνομία για οκτώ (8) έτη μετά τα εν λόγω γεγονότα χωρίς να υποστεί τις συνέπειες των πράξεών του. Υπενθύμισε, ακόμη, ότι η έλλειψη αυστηρότητας στην εφαρμογή του ποινικού και πειθαρχικού συστήματος, όπως εν προκειμένω, δεν αποτρέπει τις δυνάμεις ασφαλείας από το να διαπράττουν έκνομες πράξεις, παρόμοιες με αυτές που κατήγγειλαν οι προσφεύγοντες (§ 97). Συγκεκριμένα, το ποινικό και πειθαρχικό σύστημα, όπως εφαρμόσθηκε εν προκειμένω, απέχει πολύ από το να είναι προσκόντως αυστηρό και δεν ήταν ικανό να ασκήσει την προσήκουσα αποτρεπτική επιρροή, ώστε να εξασφαλίσει την αποτελεσματική πρόληψη (§ 98). Υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, η έκβαση των επίδικων διαδικασιών κατά του αστυνομικού δεν προσέφερε τη δέουσα επανόρθωση για την αξία στην οποία είναι αφιερωμένο το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (§ 99), ως εκ τούτου υπήρξε παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 3 (§ 100).

Η συγκεκριμένη υπόθεση απεστάλη στον Μηχανισμό τόσο από το ΝΣΚ όσο και από την αρμόδια Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας. Η τελευταία υπηρεσία απέστειλε στον Μηχανισμό το σύνολο σχεδόν του φακέλου της ΕΔΕ που είχε διενεργηθεί για τα συγκεκριμένα πραγματικά. Ο Μηχανισμός, αφού εξέτασε την έκθεση πορίσματος, την πρόταση του πειθαρχικού οργάνου επί της έκθεσης αυτής και το σύνολο των στοιχείων του φακέλου ΕΔΕ, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, επεσήμανε εξ αρχής ότι από τις Διευθύνσεις Προσωπικού θα πρέπει όχι μόνο να αποστέλλεται στον Μηχανισμό η απόφαση του ΕΔΔΑ και ο οικείος πειθαρχικός φάκελος, αλλά να διαβιβάζονται και αντίγραφα εγγράφων ή εθνικών αποφάσεων που αυτή επικαλείται, καθώς και να επισημαίνεται στο σχετικό έγγραφο ο χρόνος παραγραφής του πειθαρχικού παραπτώματος και η εφαρμοστέα διάταξη του πειθαρχικού δικαίου στην υπό κρίση περίπτωση.

Περαιτέρω, ο Μηχανισμός διαπίστωσε ότι, εφόσον η καταδίκη αφορούσε τα εγκλήματα των άρθρων 137Α παρ. 1 περ. α' και παρ. 2 και 137Β παρ. 1 περ. α' του ΠΚ και ανεξαρτήτως της τελικά επιβληθείσας ποινής, σύμφωνα με τα άρθρα 111 παρ. 2 περ. β' και 113 του ΠΚ, ο χρόνος παραγραφής των εν λόγω εγκλημάτων ανέρχεται με την αναστολή επιδικίας σε εικοσαετία και, συνεπώς, το έγκλημα και το σχετικό πειθαρχικό παράπτωμα δεν έχουν παραγραφεί. Δεδομένου, όμως,

ότι ο πειθαρχικά διωχθείς σήμερα δεν αποτελεί ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, καθόσον κατόπιν αιτήσεώς του αποστρατεύτηκε λόγω συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας, δεν υφίσταται δεσμός του με την υπηρεσία, στοιχείο κρίσιμο εν προκειμένω για τη θεμελίωση πειθαρχικής ευθύνης με την επανάληψη της διαδικασίας. Για την επιβολή των προβλεπόμενων στο άρθρο 4 παρ. 3 του ΠΔ 22/1996 (που εφαρμόζεται ως ευμενέστερο, λόγω του άρθρου 58 του ΠΔ 120/2008) ή στο άρθρο 6 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008 κυρώσεων λόγω παράτασης της διάρκειας πειθαρχικής ευθύνης, απαιτείται η ύπαρξη ενεργού πειθαρχικής διαδικασίας, μη εισέτι ολοκληρωθείσας και, ως εκ τούτου, δεν χωρεί παράταση πειθαρχικής ευθύνης και δεν μπορεί να διερευνηθεί εκ νέου πειθαρχικά η υπόθεση, κατά την πρόβλεψη του άρθρου 1 παρ. 6 του Ν. 3938/2011. Προκειμένου, όμως, να αποφευχθούν μελλοντικές καταδίκες για τα ίδια ζητήματα, πρότείνει μια σειρά νομοθετικών μεταβολών τόσο στο ποινικό όσο και στο πειθαρχικό δίκαιο, οι οποίες παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης.

- Στην υπόθεση **Andersen**, η προσφυγή αφορούσε περιστατικό κακοποίησης συλληφθέντος για κλοπή την 18.09.2008 στη Θεσσαλονίκη. Ο προσφεύγων, Νορβηγός πολίτης, υποστήριξε ότι στα κρατητήρια της Υποδιεύθυνσης Ασφαλείας πολλοί αστυνομικοί τον χτύπησαν με κλοτσιές και γροθιές στο πρόσωπο και στα πόδια και ότι του επέφεραν κτυπήματα με κλομπ στο δεξιό γόνατο και στους αστραγάλους. Το ΕΔΔΑ, με την από 26.04.2018 απόφασή του, απεφάνθη ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ κατά το ουσιαστικό σκέλος του, αλλά διαπίστωσε παραβίαση στο διαδικαστικό σκέλος του ιδίου άρθρου τόσο κατά την πειθαρχική όσο και κατά την ποινική διερεύνηση της υπόθεσης.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο αναφέρθηκε εκτενώς στα ιατρικά πιστοποιητικά που ο προσφεύγων έλαβε έπειτα από εξέτασή του όταν στις 19.09.2008, μετά την αναβολή του αυτοφώρου, αφέθηκε ελεύθερος και εξετάστηκε από ιατρό του δημόσιου νοσοκομείου Γ. Γεννηματάς. Σύμφωνα με το ιατρικό πιστοποιητικό που χορηγήθηκε από το συγκεκριμένο νοσοκομείο στις 22.09.2008, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι είχε υποστεί κακομεταχείριση είκοσι τέσσερις (24) ώρες πριν από την εξέτασή του. Επίσης, σύμφωνα με τη βεβαίωση που του χορηγήθηκε στις 02.12.2008 από το νοσοκομείο Παπαγεωργίου, ο προσφεύγων παρουσιάστηκε στα επείγοντα περιστατικά στις 19.09.2008, ώρα 21:17. Μετά την άφιξή του στη Σουηδία, εξετάστηκε και στο νοσοκομείο Södervärn, στο Μάλμε, από το οποίο του χορηγήθηκε ιατρικό πιστοποιητικό με ημερομηνία 24.02.2009.

Ως προς τη διοικητική διερεύνηση της συγκεκριμένης υπόθεσης, πρέπει να επισημανθεί ότι ο Συνήγορος του Πολίτη με σχετική επιστολή του στις 09.01.2009 προς την Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης την κάλεσε να διερευνήσει κατά

τρόπο αποτελεσματικό τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος. Στις 05.02.2009 ο επικεφαλής της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης διέταξε τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τα συμβάντα της 18.09.2008, η οποία ανατέθη σε αστυνομικό της Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ναρκωτικών της Διεύθυνσης αυτής. Στις 20.03.2009, ο αστυνομικός στον οποίο είχε ανατεθεί η έρευνα πρότεινε τη θέση της υπόθεσης στο αρχείο. Στις 28.05.2009, ο επικεφαλής της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης ολοκλήρωσε τη διοικητική έρευνα επί του επιδικίου συμβάντος κρίνοντας ότι καμία ευθύνη δεν μπορούσε να αποδοθεί στους εμπλεκόμενους αστυνομικούς. Ειδικότερα, δέχθηκε τις μαρτυρίες των αστυνομικών, σύμφωνα με τις οποίες ο προσφεύγων φέρεται να έπεσε από έναν τοίχο κατά την απόπειρα διαφυγής του. Επίσης, διαπίστωσε πως οι αστυνομικοί είχαν δηλώσει ότι η σύλληψη του προσφεύγοντος δεν έλαβε χώρα με ηρεμία και ότι αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν σωματική δύναμη, γεγονός που φέρεται να προκάλεσε «το πολύ μία γρατσουνιά».

Ακολούθως, ως προς την ποινική διερεύνηση πρέπει να επισημανθεί ότι στις 10.10.2010 η έγκληση του προσφεύγοντος απορρίφθηκε από τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης (διάταξη αριθ. 178/2010). Δυνάμει της διάταξης με αριθ. 1/11, η οποία κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 25.01.2011, ο Εισαγγελέας Εφετών επικύρωσε τη διάταξη αυτή.

Ο Μηχανισμός, αφού έλαβε την απόφαση του ΕΔΔΑ και την απόφαση του αρμόδιου πειθαρχικού οργάνου με το σύνολο του φακέλου της ΕΔΕ, η οποία είχε διενεργηθεί για τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά από τη Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού τον Σεπτέμβριο του 2018 (την απόφαση του ΕΔΔΑ την είχε αποστείλει και το ΝΣΚ), επεσήμανε ότι δεν έχει αρμοδιότητα επί της ποινικής διαδικασίας για την οποία η απόφαση του ΕΔΔΑ καταγράφει βασικές πλημμέλειες²⁷ και ότι τα σημεία της απόφασης που αναφέρονται στην εισαγγελική αρχή δεν εντάσσονται στην αρμοδιότητά του.

Αντίθετα, ως προς τις πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας επεσήμανε ότι το ΕΔΔΑ, αφού επανέλαβε την πάγια νομολογία του για το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και την υποχρέωση διενέργειας αποτελεσματικής, εμπειριστατωμένης και ταχύτατης έρευνας (§§ 48, 49, 51, 55, 56), εστίασε κατ' αρχάς στην έλλειψη αντικειμενικότητας της διοικητικής έρευνας και αναφέρθηκε συγκεκριμένα (§ 61):

α. στα πρόσωπα στα οποία ανατέθηκε η διοικητική έρευνα, που ήταν συνάδελφοι

27. Ως προς τη μη εξέταση των αναγκαίων μαρτύρων από την εισαγγελική αρχή, μεταξύ των οποίων και των ιατρών, την έλλειψη κατ' αντιπαράσταση εξέτασης των εμπλεκόμενων αστυνομικών και του προσφεύγοντος, αλλά και το γεγονός ότι η εισαγγελική διάταξη επανέλαβε τις περισσότερες από τις διαπιστώσεις της διοικητικής έρευνας και της ποινικής διαδικασίας που ανοίχθηκε σε βάρος του προσφεύγοντος, § 65 απόφασης.

των αστυνομικών για τους οποίους υπήρχαν υποψίες εμπλοκής και οι οποίοι δεν τελούσαν υπό την επίβλεψη μιας ανεξάρτητης αρχής,

β. στις αρμόδιες για την έρευνα αρχές, οι οποίες στηρίχθηκαν κυρίως στις καταθέσεις εννέα (9) αστυνομικών.

Επιπρόσθετα, το ΕΔΔΑ αναφέρθηκε σε πολλαπλές αστοχίες και ελλείψεις της έρευνας ως προς την αξιολόγηση των ιατρικών ευρημάτων σε σχέση με τους ισχυρισμούς για κακομεταχείριση του προσφεύγοντος (§§ 61, 62 και 64). Μάλιστα, οι αμφιβολίες ως προς την καταγγελλόμενη κακοποίηση επί της ουσίας αποδίδονται από το ΕΔΔΑ και στην έλλειψη εμπειριστατωμένης και αποτελεσματικής έρευνας των αρχών (§§ 73 και 74).

Με βάση τις διαπιστώσεις του ΕΔΔΑ και τα λοιπά στοιχεία της υπόθεσης, ο Μηχανισμός επισήμανε ότι η νέα πειθαρχική διερεύνηση της υπόθεσης από την Ελληνική Αστυνομία θα είχε ως στόχο να θεραπευθούν οι ως άνω πλημμέλειες της διενεργηθείσας πειθαρχικής διαδικασίας, ήτοι η έλλειψη αμεροληψίας της πειθαρχικής έρευνας, τόσο ως προς τον φορέα της όσο και ως προς την αξιολόγηση των ιατρικών πιστοποιητικών, αλλά και την τήρηση ίσων αποστάσεων μεταξύ του καταγγέλλοντος και των εμπλεκόμενων αστυνομικών οργάνων. Ωστόσο, όπως έχει κρίνει και σε παλαιότερες πειθαρχικές υποθέσεις για τις οποίες αποφαινεται το ΕΔΔΑ και οι οποίες έχουν ήδη παραγραφεί, δεν είναι δυνατή η κίνηση πειθαρχικού ελέγχου σε βάρος των ελεγχόμενων οργάνων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 56 του Ν. 4443/2016. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις για τον υπολογισμό του χρόνου παραγραφής δεν υπολογίζεται το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την έκδοση της απόφασης του αρμόδιου, κατά περίπτωση, πειθαρχικού οργάνου μέχρι την περιέλευση της απόφασης του ΕΔΔΑ στον Μηχανισμό. Όμως, αν και γίνεται δεκτό ότι η αρμοδιότητα του Μηχανισμού υφίσταται και για προγενέστερες υποθέσεις, καθώς ο νόμος δεν διακρίνει ως προς τον χρόνο έκδοσης των διαβιβαζόμενων αποφάσεων, δεν προβλέπει και την αναδρομική κατάργηση του θεσμού της παραγραφής. Αναδρομική, άλλωστε, κατάργηση του θεσμού της παραγραφής θα ήγειρε ζητήματα αντισυνταγματικότητας. Στην προκειμένη περίπτωση, η υπόθεση περιήλθε στον Μηχανισμό στις 24.08.2018 από το ΝΣΚ, ενώ οι ελεγχόμενες πράξεις των εμπλεκόμενων οργάνων έλαβαν χώρα στις 18.09.2008 και δεν ασκήθηκε σε βάρος τους πειθαρχική δίωξη, εφόσον κρίθηκαν πειθαρχικά μη ελεγκτέοι με την από 28.05.2009 απόφαση του αρμόδιου πειθαρχικού προϊσταμένου τους Διευθυντή της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης. Εξάλλου, η σε βάρος τους μήνυση που αφορούσε τις ίδιες ακριβώς πράξεις τέθηκε στο αρχείο με τη με αριθμό 78/2010 από 10.10.2010 διάταξη του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης. Κατά συνέπεια, η προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 1 του ΠΔ 120/2008 πενταετής παραγραφή

των πειθαρχικών παραπτωμάτων συμπληρώθηκε στις 19.09.2013, εφόσον δεν συνέτρεξε οποιοσδήποτε λόγος αναστολής της κατά τις διατάξεις της παρ. 3 του ίδιου άρθρου και δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων της παρ. 2 περί μακρύτερου χρόνου παραγραφής, δεδομένης της μη ποινικής αξιολόγησης των συγκεκριμένων πράξεων από την αρμόδια εισαγγελική αρχή.

Εξάλλου, με την ανωτέρω απόφασή του το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ στο ουσιαστικό σκέλος του. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση δεν μπορεί να διερευνηθεί εκ νέου πειθαρχικά η υπόθεση.

Προκειμένου όμως να εφαρμοστούν οι κρίσεις της συγκεκριμένης απόφασης του ΕΔΔΑ και να αποφευχθούν μελλοντικές καταδίκες για τα ίδια ζητήματα, ο Μηχανισμός πρότεινε να ληφθούν ορισμένα γενικά μέτρα συμμόρφωσης, και συγκεκριμένα συμπλήρωση του ΠΔ 120/2008 για τη διασφάλιση της απόστασης μεταξύ διενεργούντος τη διοικητική εξέταση και ελεγχομένων σε υποθέσεις κακομεταχείρισης, καθόσον δεν αρκεί η απλή εγκύκλιος διαταγή του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας προς τούτο²⁸, αφού πρόκειται για τυπικό όρο διασφάλισης της αντικειμενικότητας της έρευνας, τον οποίο οι ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις του ΠΔ 120/2008 δεν διασφαλίζουν πλήρως. Επίσης, πρότεινε να εξετασθεί η έκδοση εγκυκλίων οδηγιών από την ΕΛΑΣ ως προς την ανάγκη προσεκτικής αξιολόγησης των ιατρικών πιστοποιητικών κατά την εσωτερική διερεύνηση παρόμοιων καταγγελιών σε σχέση με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, τη διακρίβωση της προέλευσης των διαπιστωθέντων τραυμάτων και τις λοιπές αναλυτικές κατευθύνσεις που παρέχονται στην ανωτέρω απόφαση του ΕΔΔΑ.

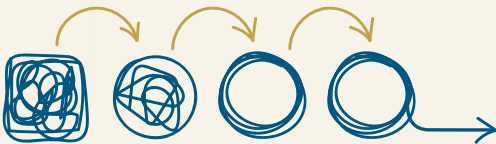
---

28. Βλ. υπ' αριθ. 6004/12/63 από 08.10.2015.

6

Νομοθετικές προτάσεις βελτίωσης του πειθαρχικού δικαίου

6. Νομοθετικές προτάσεις βελτίωσης του πειθαρχικού δικαίου

Ο Μηχανισμός, με τα έγγραφα και τα πορίσματά του επί υποθέσεων των οποίων καθ' οιονδήποτε τρόπο επιλήφθηκε, διατύπωσε παρατηρήσεις για τη βελτίωση συγκεκριμένων θεμάτων που αφορούν ζητήματα πειθαρχικού δικαίου και υπηρεσιακής κατάστασης των υπαγόμενων σε αυτόν υπαλλήλων.

6.1. Διασφάλιση της αμεροληψίας των διενεργούντων ΠΔΕ

Ο Μηχανισμός, σε υποθέσεις με τις οποίες ασχολήθηκε και οι οποίες αφορούσαν καταγγελίες για κακομεταχείριση υπό την έννοια προσβολών της σωματικής ακεραιότητας ή της υγείας που δεν συνιστούν πράξεις υπαγόμενες στο άρθρο 137Α ΠΚ αλλά ήσσονος βαρύτητας βλάβες, διαπίστωσε ότι οι αντίστοιχες διοικητικές εξετάσεις της ΕΛΑΣ κυρίως ανατέθηκαν σε αστυνομικό αρχαιότερο ή ανώτερο του ελεγχομένου ο οποίος δεν ανήκε απαραίτητα σε άλλη Διεύθυνση. Η επιλογή αυτή, βέβαια, είναι σύμφωνη με τα ισχύοντα στο πειθαρχικό δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού. Συγκεκριμένα, το ΠΔ 120/2008 στο άρθρο 26 παρ. 4 προβλέπει ρητά μόνο οι ΕΔΕ σχετικά με πειθαρχικά παραπτώματα που προβλέπονται στο άρθρο 1 παρ. 1 περ. γ' του ιδίου ΠΔ (δηλαδή πράξεις που συνιστούν βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας) να ανατίθενται σε αξιωματικό που ανήκει σε Διεύθυνση (ή Υπηρεσία που εξομοιώνεται με αυτή) η οποία είναι διαφορετική από εκείνη στην οποία υπάγονται διοικητικά οι εγκαλούμενοι αστυνομικοί. Για τις ΠΔΕ δεν υφίσταται αντίστοιχη πρόβλεψη.

Από παλαιότερα, όμως, είχε επισημανθεί σε σχετική ειδική έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη²⁹ για την αντίστοιχη πρόβλεψη του προϊσχύοντος ΠΔ 22/1996 ότι η ως άνω πρόβλεψη για τις ΕΔΕ αποτελεί θετικό βήμα για την κατοχύρωση της αντικειμενικότητας και τη διασφάλιση της αμεροληψίας τους, ωστόσο είναι μερική, καθώς δεν αφορά όλες τις εσωτερικές διοικητικές έρευνες. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αντικειμενικότητα της έρευνας και η αμεροληψία του διεξάγοντος αυτήν οργάνου (πέρα από την αυξημένη ιεραρχική υπόσταση αυτού που διασφαλίζεται στην

---

29. Βλ. Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη 2004: «Πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων», σελ. 16, 54-55 και 80-81 (<https://www.synigoros.gr/resources/docs/astinomikoi.pdf>).

πράξη), θα μπορούσε να προβλεφθεί η ανάθεση κάθε εσωτερικής έρευνας σε αξιωματικό άλλης Διεύθυνσης. Στον βαθμό που η αντίστοιχη πρόβλεψη και στο ισχύον ΠΔ 120/2008 παραμένει ίδια από άποψη περιεχομένου, ο Μηχανισμός προτείνει την προσθήκη διάταξης αντίστοιχης με το άρθρο 26 παρ. 4 του ΠΔ 120/2008 για τις ΕΔΕ για τα εγκλήματα του άρθρου 137Α ΠΚ και στο άρθρο 24 παρ. 2 του ιδίου ΠΔ η οποία να αφορά τις ΠΔΕ για περιστατικά παραπτώμων που σχετίζονται με κακομεταχείριση και να παραπέμπει σε ρητά προβλεπόμενα παραπτώματα του άρθρου 10 παρ. 1 και του άρθρου 11 παρ. 1. Εξυπακούεται ότι σύμφωνα με το ΠΔ 120/2008 προβλέπεται η διενέργεια ΕΔΕ για παραπτώματα που επισύρουν επιβολή ανώτερης πειθαρχικής ποινής, δεν πρέπει όμως να παραγνωρισθεί ότι το άρθρο 26 του ως άνω ΠΔ απαιτεί σοβαρές ενδείξεις για τη διενέργεια ΕΔΕ, και τα αρμόδια όργανα καθίστανται διστακτικά και επιλέγουν την ΠΔΕ για διερεύνηση τέτοιων περιστατικών. Ως εκ τούτου, προκειμένου να θωρακιστεί η αξιοπιστία της διοικητικής εξέτασης, καθίσταται αναγκαία η ανάθεση διενέργειας της έρευνας σε αξιωματικό από άλλη Διεύθυνση.

Οι αντικειμενικές δυσκολίες, όπως η απόσταση και η τοποθεσία (ειδικά σε νησιά), ίσως να αποτελούν τροχοπέδη στην υιοθέτηση μιας τέτοιας πρότασης, ωστόσο η απαξία των πράξεων και η σοβαρότητα των καταγγελιών δεν επιτρέπουν να γίνονται ανεκτές οποιεσδήποτε αντιρρήσεις. Η πρόταση αυτή διατυπώνεται με αφορμή τις αντίστοιχες προβλέψεις του πειθαρχικού δικαίου του προσωπικού της ΕΛΑΣ, ωστόσο θα πρέπει να εξεταστεί η υιοθέτησή της και στο πλαίσιο του πειθαρχικού δικαίου του υπόλοιπου προσωπικού που υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μηχανισμού.

6.2. Αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω ποινικής δίκης

Ως προς τη χρήση της προβλεπόμενης αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω παράλληλης ποινικής, επισημάνθηκε ότι η αναστολή συνιστά μεν διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου οργάνου, θα πρέπει όμως να ασκείται υπό την προϋπόθεση της κρίσης περί αναγκαιότητας, ώστε να μην καταργείται η αυτοτέλεια των δύο διαδικασιών, ενώ σε περίπτωση ποινικής προδικασίας μόνο εφόσον προκύπτει η άσκηση ποινικής δίωξης.

Στην πράξη διαπιστώνεται ότι στις περιπτώσεις που το ερευνώμενο πειθαρχικό παράπτωμα συνιστά και ποινικό αδίκημα τα αρμόδια όργανα χρησιμοποιούν ως επιχείρημα για την πειθαρχική απαλλαγή του ελεγχόμενου οργάνου ή/και τη θέση της υπόθεσης στο αρχείο το γεγονός ότι δεν μπορούν να αποφανθούν για ποινικά αδικήματα πριν από την κρίση του ποινικού δικαστηρίου. Επίσης, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν περιπτώσεις που επιλέγεται η αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας μέχρι την ολοκλήρωση της εκκρεμότητας ποινικής διαδικασίας.

Προκειμένου να αρθούν στην πράξη οι αμφιβολίες σχετικά με την ερμηνεία της διάταξης για την αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας ενόψει αντίστοιχης ποινικής, κρίνεται σκόπιμο να περιοριστεί χρονικά η δυνατότητα χρήσης της αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να προβλεφθεί, σε περίπτωση διερεύνησης πειθαρχικού παραπτώματος που συνιστά ποινικό αδίκημα κατά τον ΠΚ, η κατ' εξαίρεση αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας να επιτρέπεται μόνο μετά την επίδοση κλήσης ή κλητήριου θεσπίσματος κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) σχετικά με τις ίδιες πράξεις. Κατ' αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται ότι το πειθαρχικό όργανο θα αναστείλει την πειθαρχική διαδικασία μόνο ενόψει κρίσεως ποινικού δικαστηρίου για ασκηθείσα δίωξη, χωρίς να παρακωλύεται η πρόοδος της πειθαρχικής διαδικασίας όσο εκκρεμεί η ποινική προδικασία.

6.3. Επιβολή κυρώσεων σε πρώην υπαλλήλους οι παραλείψεις και ενέργειες των οποίων οδήγησαν σε καταδίκη της χώρας από το ΕΔΔΑ

Με αφορμή καταδικαστική απόφαση του ΕΔΔΑ σε βάρος της χώρας μας για πλημμέλειες στην ποινική και την πειθαρχική διαδικασία σχετικά με υπόθεση βασανιστηρίων, ο Μηχανισμός, κρίνοντας ότι η διαγραφή από τα στελέχη της εφεδρείας δεν επαρκεί για την αποτελεσματικότητα και τον αποτρεπτικό χαρακτήρα του πειθαρχικού δικαίου, πρότεινε να προβλεφθούν με σχετική προσθήκη στο άρθρο 6 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008 κυρώσεις οικονομικού περιεχομένου σε βάρος απόστρατων συνταξιούχων με τη μορφή παρακράτησης εφάπαξ ποσού ή ποσοστού της σύνταξης, εφόσον η χώρα μας καταδικάστηκε από το ΕΔΔΑ σε αποζημίωση για παραβίαση διατάξεων της ΕΣΔΑ, λόγω ελλείψεων της πειθαρχικής ή ποινικής διαδικασίας η οποία διερεύνησε έκνομη συμπεριφορά τους.

Επίσης, πρότεινε εναλλακτικά ότι, για τις περιπτώσεις πρώην κρατικών λειτουργών-υπαλλήλων που η πειθαρχική διαδικασία έχει περατωθεί και δεν υπάγεται στη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008 ή σε αντίστοιχες διατάξεις για παράταση της διάρκειας πειθαρχικής ευθύνης, θα μπορούσε να προβλεφθεί η θεμελίωση, από το χρονικό σημείο που κατέστη τελεσίδικη η καταδικαστική απόφαση του ΕΔΔΑ, αναγωγικής αξίωσης αστικής ευθύνης σε βάρος τους από το ελληνικό Δημόσιο, εφόσον δεν προβλέπεται ήδη η συγκεκριμένη δυνατότητα από υφιστάμενες σχετικές διατάξεις.

6.4. Υποχρεωτική διαθεσιμότητα σε περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης για τα εγκλήματα των άρθρων 137Α και 137Β ΠΚ

Στο ΠΔ 120/2008 τα διοικητικά μέτρα της διαθεσιμότητας (άρθρο 15) ή της προσωρινής μετακίνησης (άρθρο 16) εναπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου οργάνου. Με αφορμή καταδικαστική απόφαση του ΕΔΔΑ σε βάρος της χώρας μας για πλημμέλειες στην ποινική και την πειθαρχική διαδικασία, ο Μηχανισμός πρότεινε για τις περιπτώσεις διάπραξης εγκλημάτων των άρθρων 137Α και 137Β ΠΚ (αντίστοιχο πειθαρχικό παράπτωμα του άρθρου 10 παρ. 1 περ. γ' του ΠΔ 120/2008) να τροποποιηθεί το ΠΔ 120/2008, ώστε, όταν ασκείται ποινική δίωξη για τα συγκεκριμένα εγκλήματα, να επιβάλλεται ρητά το μέτρο της διαθεσιμότητας και, αν διενεργείται ΕΔΕ (χωρίς την άσκηση ποινικής δίωξης ή πριν από αυτήν), να επιβάλλεται το μέτρο της προσωρινής μετακίνησης σε Υπηρεσία όπου το ερευνώμενο προσωπικό δεν θα ασκεί τα καθήκοντα που το άρθρο 137Α ΠΚ απαιτεί, ήτοι «δίωξη ή ανάκριση ή εξέταση αξιόποινων πράξεων ή παραπτωμάτων ή εκτέλεση ποινών ή φύλαξη ή επιμέλεια κρατουμένων» (ακόμα και προσαχθέντων).

6.5. Έγκαιρη ενημέρωση των πειθαρχικών οργάνων για άσκηση ποινικής δίωξης και κατ' επέκταση διασφάλιση της αυτοτέλειας των δύο διαδικασιών

Με αφορμή υπόθεση για την οποία διενεργήθηκε ΕΔΕ από τις υπηρεσίες της ΕΛΑΣ, ο Μηχανισμός διατύπωσε παρατηρήσεις, και συγκεκριμένα ως προς την πρόσβαση των διενεργούντων τη διοικητική εξέταση στην ποινική δικογραφία. Περαιτέρω, η υποχρέωση ενημέρωσης των αρμόδιων υπηρεσιών για άσκηση ποινικής δίωξης σε πολιτικούς δημόσιους υπαλλήλους προβλέπεται στο άρθρο 114 παρ. 6 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ (που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 3528/2007). Αντίθετα, για το αστυνομικό προσωπικό ισχύει η διάταξη του άρθρου 9 του Ν. 2713/1999, σύμφωνα με την οποία τα αντίγραφα της ποινικής δικογραφίας λαμβάνονται με το πέρας της προανάκρισης, είτε αυτή διενεργείται από αστυνομικές υπηρεσίες είτε από δικαστικό λειτουργό (οπότε αποστέλλονται από τον Εισαγγελέα), για να περιληφθούν στην πειθαρχική δικογραφία. Προκειμένου να καλυφθεί και η κύρια ανάκριση από την εν λόγω διάταξη για το αστυνομικό προσωπικό, ο Μηχανισμός πρότεινε να προστεθεί στο δεύτερο εδάφιο της διάταξης του άρθρου 9 του Ν. 2713/1999 η φράση «ή κύριες ανακρίσεις» μετά τη λέξη «προανακρίσεις» και με σχετική αναφορά στην αιτιολογική έκθεση της ρύθμισης να χορηγούνται τα

αντίγραφο από τον Εισαγγελέα μετά την κλήση του κατηγορουμένου σε απολογία, οπότε και παύει η μυστικότητα της κύριας ανάκρισης.

Μια διάταξη που κινείται προς την ορθή κατεύθυνση και θα μπορούσε επίσης να προστεθεί στο άρθρο 9 του Ν. 2713/1999, ώστε να διασφαλίζεται η ενημέρωση των υπηρεσιακών οργάνων και η μη επιβάρυνση των δικαστικών λειτουργιών, είναι αυτή του δευτέρου εδαφίου της παρ. 8 του άρθρου 38 του Ν. 4504/2017 για τα στελέχη του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει την υποχρέωση του Γραμματέα του Δικαστηρίου ή του Δικαστικού Συμβουλίου να ανακοινώνει αμέσως στον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής τα παραπεμπτικά ή απαλλακτικά βουλεύματα σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας, καθώς και τις εκδιδόμενες σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας καταδικαστικές ή αθωωτικές αποφάσεις. Κατ' αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η συνεχής ενημέρωση της αρμόδιας Υπηρεσίας, ώστε να τηρεί και τις προβλέψεις του πειθαρχικού δικαίου.

6.6. Αναπροσαρμογή του πλαισίου της διάρκειας της ποινής της αργίας με απόλυση για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα που σχετίζονται με πλημμελήματα σε βάρος της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής ελευθερίας

Με αφορμή την ίδια ως άνω υπόθεση (παρ. 6.5) για την οποία διενεργήθηκε ΕΔΕ από τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, ο Μηχανισμός διατύπωσε παρατηρήσεις που αφορούν διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου με τις οποίες αντιμετωπίζονται τα πλημμελήματα που συνίστανται σε προσβολές κατά της σωματικής ακεραιότητας ή της προσωπικής ελευθερίας. Στην παρ. 3 του άρθρου 10 του ΠΔ 120/2008 προβλέπεται η δυνατότητα του Πειθαρχικού Συμβουλίου να επιβάλλει την ελαφρότερη ποινή της αργίας με απόλυση, εκτιμώντας τη βαρύτητα του παραπτώματος, την προσωπικότητα του υπαιτίου και τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκαν οι ελεγχόμενες πράξεις. Εξάλλου, πέραν του ότι η ίδια ως άνω διάταξη προβλέπει για δεύτερη φορά αξιολόγηση στοιχείων που κατά το άρθρο 9 του ΠΔ 120/2008 έχουν ήδη αξιολογηθεί κατά την επιμέτρηση της ποινής, αφορά και συγκεκριμένα ρητά προβλεπόμενα πλημμελήματα, μεταξύ των οποίων, βέβαια, και εκείνα της παράνομης βίας του άρθρου 330 του ΠΚ και της παράνομης κατακράτησης του άρθρου 325 του ΠΚ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στο άρθρο 10 παρ. 1 περ. η' του ΠΔ 120/2008 δεν περιλαμβάνονται πλημμελήματα του δεκάτου ογδού κεφαλαίου του ΠΚ που αφορούν σωματικές βλάβες και υπάγονται στο άρθρο 11 παρ. 1 περ. ζ', καθώς και στο προβλεπόμενο στο άρθρο 11 παρ. 1 περ. ια' του ΠΔ 120/2008 πειθαρχικό παράπτωμα, ο Μηχανισμός έκρινε σκόπιμο να προτείνει την

επανεξέταση μελλοντικά της αναπροσαρμογής του πλαισίου της ποινής της αργίας με απόλυση, καθώς και να αφαιρεθούν από τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 3 του ΠΔ 120/2008 τα πλημμελήματα των άρθρων 325 και 330 του ΠΚ.

6.7. Νομοθετική πρόβλεψη για υποχρεωτική διατήρηση του βιντεοληπτικού υλικού σε περιπτώσεις περιστατικών άσκησης βίας ή τραυματισμών σε καταστήματα κράτησης, σε κρατητήρια ή κέντρα κράτησης των Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας ή του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ

Από τις υποθέσεις που χειρίστηκε ο Μηχανισμός προέκυψε ότι, σε περιστατικά κακομεταχείρισης με τη χρήση σωματικής βίας και με επακόλουθο τον τραυματισμό προσώπων, είναι αναγκαία η διατήρηση τυχόν βιντεοληπτικού υλικού, καθώς αυτό αποτελεί αποδεικτικό υλικό των πραγματικών περιστατικών, αλλά και των πράξεων των αρμόδιων κρατικών λειτουργών. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, κατά την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, τα άτομα που τελούν υπό κράτηση βρίσκονται σε ευάλωτη θέση³⁰, θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά ότι στα καταστήματα κράτησης, καθώς και στις Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας και του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ όπου λειτουργούν κρατητήρια τα οποία διαθέτουν σύστημα βιντεοεπιτήρησης θα πρέπει, σε περίπτωση τραυματισμού, πρόκλησης σωματικών βλαβών ή εν γένει άσκησης βίας σε βάρος ατόμων που βρίσκονται υπό κράτηση ή υπό καθεστώς στέρησης της ελευθερίας τους, το βιντεοληπτικό υλικό να τηρείται υποχρεωτικά σε μέσο αποθήκευσης και να διαβιβάζεται, πέραν των αρμόδιων για την ποινική προανάκριση οργάνων, στο αρμόδιο για τη διοικητική διερεύνηση της υπόθεσης όργανο, ώστε να αποτελέσει τμήμα της πειθαρχικής-διοικητικής εξέτασης. Η διατήρηση του υλικού σε συγκεκριμένο εξωτερικό μέσο αποθήκευσης θα πρέπει να ακολουθείται από σχετική έκθεση και το υλικό να φυλάσσεται σε χώρο μη προσβάσιμο στο προσωπικό. Με αυτή την επιλογή θα διασφαλίζεται η διατήρησή του, ο περιορισμός της πρόσβασης σε αυτό, αλλά και η αποστολή του στα αρμόδια για τη διοικητική διερεύνηση όργανα.

30. Βλ. Απόφαση της 27.08.1992 επί της υποθέσεως *Tomasi v. France*, § 113.

6.8. Περιορισμός του χρόνου διενέργειας των διοικητικών εξετάσεων

Σε πολλές από τις διοικητικές εξετάσεις με τις οποίες ασχολήθηκε ο Μηχανισμός ένα ζήτημα που αναφύεται είναι αυτό της υπέρβασης του χρόνου διενέργειάς τους και της άτυπης παράτασης αυτού. Προς την κατεύθυνση της ταχύτερης και πληρέστερης διενέργειας των διοικητικών εξετάσεων, αλλά και της υποβοήθησης του έργου των διενεργούντων αυτές, θα πρέπει να προβλεφθεί στο ΠΔ 120/2008 για το πειθαρχικό δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού και στις αντίστοιχες διατάξεις για το προσωπικό των υπόλοιπων σωμάτων ασφαλείας και των καταστημάτων κράτησης που υπάγονται στο πεδίο της αρμοδιότητας του Μηχανισμού η υποχρέωση των Υπηρεσιών κατά προτεραιότητα απάντησης σε αιτήματα των διενεργούντων διοικητικές εξετάσεις. Επίσης, θα πρέπει να προβλεφθεί ότι, για να παραταθεί η προθεσμία διενέργειας διοικητικών εξετάσεων, θα πρέπει ο διενεργών να μνημονεύει και να επεξηγεί συγκεκριμένο λόγο ή λόγους εξαιρετικούς οι οποίοι συντρέχουν και καθιστούν αναγκαία την παράταση, και στην αιτιολογημένη απόφαση του αποφασίζοντος να μνημονεύονται οι συγκεκριμένοι λόγοι. Στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει η διάταξη του άρθρου 39 παρ. 6 του ΠΔ 120/2008 είτε να καταργηθεί είτε να τροποποιηθεί και να αφαιρεθεί η φράση *«όμως η χωρίς αποχρώντα λόγο (...) παράπτωση»*.

6.9. Κατ' αντιπαράσταση εξέταση μαρτύρων στην πειθαρχική διαδικασία

Βάσει του άρθρου 33 παρ. 1 του ΚΠΔ, οι διατάξεις που αφορούν την κλήτευση και την εξέταση των μαρτύρων και τον τρόπο εξέτασης του εγκαλουμένου εφαρμόζονται αναλόγως και στην πειθαρχική διαδικασία. Δεδομένου ότι το ΕΔΔΑ έχει επισημάνει τη μη εξέταση κατ' αντιπαράσταση μαρτύρων παρά το σχετικό αίτημα του προσφεύγοντος σε αυτό, κυρίως για ποινική διαδικασία, θα ήταν σκόπιμο η συγκεκριμένη εξέταση να εφαρμόζεται και στην πειθαρχική διαδικασία υπό ορισμένες εγγυήσεις. Για τον σκοπό αυτό σε περιπτώσεις υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Μηχανισμού θα μπορούσε να προβλεφθεί η κατ' αντιπαράσταση εξέταση προσώπων στο πλαίσιο της διοικητικής εξέτασης παρουσία εκπροσώπων του ΕΜΗΔΙΠΑ. Κατ' αυτό τον τρόπο θα ελέγχεται η τήρηση όλων των προβλεπόμενων εγγυήσεων και θα αποτρέπεται η δευτερογενής θυματοποίηση των καταγγελλόντων, ενώ θα διασφαλίζεται η αμεροληψία της διερεύνησης. Δεδομένων όμως των δυνατοτήτων και του δυναμικού του Μηχανισμού, θα πρέπει να ζητείται η έγκρισή του για τη διενέργεια της συγκεκριμένης εξέτασης. Η δυνατότητα υποβολής ερωτήσεων θα παρέχεται στον διενεργούντα την εξέταση, ο οποίος θα υποβάλλει και τις ερωτήσεις που του έχουν υποδειχθεί από τον εκπρόσωπο του Μηχανισμού.

6.10. Έκδοση των κανονιστικών πράξεων που εκκρεμούν σχετικά με το πειθαρχικό δίκαιο των υπαγόμενων στον Μηχανισμό υπαλλήλων – Εκσυγχρονισμός και βελτίωση παλαιών διατάξεων

Στο πλαίσιο τήρησης τόσο των αρχών της καλής νομοθέτησης όσο και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου και πειθαρχικά ελεγχομένου, θα πρέπει εκκρεμότητες σχετικά με την έκδοση κανονιστικών πράξεων και την άσκηση της σχετικής νομοθετικής εξουσιοδότησης να επιλυθούν και να εκδοθούν οι σχετικές πράξεις. Χαρακτηριστικά επισημαίνεται ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 51 του Ν. 4504/2007 ΠΔ για τον Κανονισμό Πειθαρχίας του ΛΣ – ΕΛΑΚΤ, παρά τη σχετική προθεσμία στην εξουσιοδοτική διάταξη, δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Επιπλέον, στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει να επικαιροποιούνται και να βελτιώνονται νομοθετήματα στο πεδίο του πειθαρχικού δικαίου που η παλαιότητά τους γεννά ζητήματα κατά την εφαρμογή, καθώς και να κωδικοποιείται η νομοθεσία που αφορά το προσωπικό των υπαγόμενων στον Μηχανισμό φορέων. Για παράδειγμα, με το άρθρο 96 του Ν. 4249/2014 προβλέπεται η έκδοση Προεδρικού Διατάγματος για την κωδικοποίηση των διατάξεων που αφορούν το Πυροσβεστικό Σώμα, το οποίο όμως μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί.

6.11. Ζητήματα σχετικά με τη νομοθεσία για τη χρήση όπλων

Ο Ν. 3169/2003 ρυθμίζει τη χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς και στο άρθρο 3 προβλέπει αναλυτικά και σε συμφωνία με τα διεθνώς ισχύοντα για τη χρήση των πυροβόλων όπλων και των αρχών που τη διέπουν. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει η συναφής νομοθεσία για τη χρήση όπλων από τα άλλα σώματα ασφαλείας και το προσωπικό της εξωτερικής φρούρησης να τηρεί επίσης τις ίδιες αρχές όσον αφορά τη χρήση των πυροβόλων όπλων, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περίπτωσης. Η σχετική με τη χρήση πυροβόλων όπλων νομοθεσία θα πρέπει να επικαιροποιείται, ώστε να ανταποκρίνεται στις διαμορφούμενες ανάγκες και να διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η οπλοφορία και η χρήση όπλων από το Πυροσβεστικό Σώμα ρυθμίζονται από το Βασιλικό Διάταγμα 656 της 14.10.1972 και ίσως θα ήταν σκόπιμη η επικαιροποίησή του.

Η χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικό γεννά υποχρέωση αναφοράς στις δικαστικές αρχές, αλλά και στην αρμόδια αστυνομική αρχή και κατ' επέκταση κάθε χρήση τους διερευνάται με τη διενέργεια ΕΔΕ ³¹.

---

31. Βλ. άρθρ. 4 παρ. 10 Ν. 3169/2003 και τις διατάξεις της προβλεπόμενης στο άρθρ. 2 παρ. 8

Οι ηθικές αμοιβές στο αστυνομικό προσωπικό υπό τη μορφή του αστυνομικού βραβείου ανδραγαθίας μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ΠΔ 622/1998, να απονέμονται *«για έξοχη πράξη ανδραγαθίας, που έλαβε χώρα σε συμπλοκή με συμμορίες ή ένοπλους στασιαστές ή ένοπλα άτομα επικίνδυνα για τη Δημόσια Τάξη και Ασφάλεια ή όργανα ξένης προπαγάνδας, τα οποία δρουν είτε ομαδικώς είτε μεμονωμένως, κατά την οποία εξέθεσε αποδεδειγμένα τη ζωή του σε άμεσο και προφανή κίνδυνο και η οποία αντικειμενικά κρινόμενη υπερβαίνει κατά πολύ την εκτέλεση του καλώς εννοούμενου καθήκοντος»*. Η βεβαίωση της πράξης ανδραγαθίας γίνεται με τη διενέργεια ΕΔΕ σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του ΠΔ 144/1991. Αναμφίβολα, η νομική βάση είναι διαφορετική, όπως και η διαδικασία, θα πρέπει όμως το πόρισμα της ΕΔΕ που διενεργήθηκε για τη χρήση πυροβόλου όπλου αναμφίβολα να αποτελεί τμήμα του φακέλου της ΕΔΕ για την απονομή του αστυνομικού βραβείου ανδραγαθίας ή άλλης ηθικής αμοιβής. Θα πρέπει, μάλιστα, να προβλεφθεί ότι λαμβάνεται υπόψη το πόρισμα της ΕΔΕ για τη χρήση του όπλου από την ΕΔΕ για τη διαπίστωση της πράξης ανδραγαθίας και η σχετική ηθική αμοιβή να μην μπορεί να απονεμηθεί αν το πόρισμα της ΕΔΕ για τη χρήση πυροβόλου όπλου διαπιστώνει μη ορθή χρήση αυτού.

6.12. Προστασία υπαλλήλων-μαρτύρων περιστατικών αυθαιρεσίας

Στα άρθρα 26, 110 και 125 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ περιλαμβάνονται διατάξεις για τη διοικητική προστασία των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος και γενικά όσων προσώπων συμβάλλουν στην αποκάλυψη πράξεων διαφθοράς στον δημόσιο τομέα. Οι συγκεκριμένες διατάξεις αποσκοπούν στην αποφυγή δυσμενούς μεταχείρισης των συγκεκριμένων προσώπων κατά τη διάρκεια του αναγκαίου για τη δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης χρόνου.

Πέραν του ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις αφορούν μόνο την καταγγελία πράξεων διαφθοράς, στις ειδικές διατάξεις των σωμάτων ασφαλείας για τα αντίστοιχα θέματα, όπως επί παραδείγματι ο Ν. 2713/1999 για την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων, δεν περιλαμβάνονται αντίστοιχες προβλέψεις για το προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας και μόνο με τη γενική πρόβλεψη του άρθρου 2 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ θα μπορούσαν να υπαχθούν σε αυτόν και οι υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας. Συνεπώς,

οι μάρτυρες πράξεων που προβλέπονται στον Ν. 4443/2016 και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, όταν είναι συνάδελφοι του καταγγελλόμενου ή δράστη τέτοιων πράξεων, όχι μόνο δεν ενισχύονται να καταγγείλουν τέτοιες πράξεις, αλλά και δεν προστατεύονται.

Επομένως, αν πρόθεση του νομοθέτη εξακολουθεί να αποτελεί η αντιμετώπιση των περιστατικών αυθαιρεσίας από το προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας και των καταστημάτων κράτησης και αν η παραδοχή ότι η παρακολούθηση και εξιχνίαση της εγκληματικής δράσης υπαλλήλων «από συναδέλφους τους εμφανίζει σοβαρές ιδιαιτερότητες για λόγους συναισθηματικών δεσμών, κακώς εννοούμενης συναδελφικής αλληλεγγύης, παρεμβάσεων από ιεραρχικά προϊσταμένους για επιεική μεταχείριση, άσκηση πιέσεων από κοινούς γνωστούς, απειλές κατά των ιδίων, των μελών της οικογενείας και της περιουσίας τους κ.λπ.»³², πρέπει να ληφθούν άμεσα νομοθετικές πρωτοβουλίες τουλάχιστον για την προστασία των υπαλλήλων-μαρτύρων περιστατικών αυθαιρεσίας από συναδέλφους τους.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να προβλεφθούν για τους υπαλλήλους-μάρτυρες περιστατικών αυθαιρεσίας από συναδέλφους τους τα ακόλουθα:

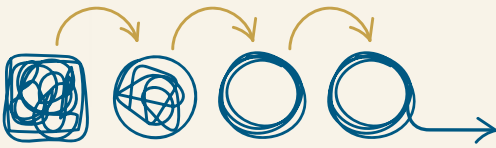
- α) τα αυτονόητα για την προστασία τους, και ειδικότερα:
- η απαγόρευση κάθε δυσμενούς υπηρεσιακής μεταχείρισης σε πειθαρχικές ή μη διαδικασίες των υπαλλήλων που καταθέτουν ή καταγγέλλουν εγγράφως στα αρμόδια (πειθαρχικά ή μη) όργανα ή στον Μηχανισμό πράξεις αυθαιρεσίας των συναδέλφων τους από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 56 του Ν. 4443/2016 και, κατ' αυτό τον τρόπο, η αντιστροφή του βάρους αποδείξεως σε πειθαρχικές διαδικασίες υπέρ των υπαλλήλων που συνέβαλαν ουσιαδώς στην αποκάλυψη και δίωξη πράξεων ή περιστατικών αυθαιρεσίας,
  - η τήρηση της ανωνυμίας των υπαλλήλων στην πειθαρχική διαδικασία και η πρόσβαση του καταγγέλλοντος στα στοιχεία τους μόνο κατά την πειθαρχική δίκη ή με εισαγγελική παραγγελία, προκειμένου σε εκκρεμή δίκη να χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία τους,
- β) η δυνατότητα με αίτησή τους, εφόσον έχουν καταθέσει ή έχουν καταγγείλει εγγράφως στα αρμόδια (πειθαρχικά ή μη) όργανα ή στον Μηχανισμό, κατ' εξαίρεση μετακίνησης ή μετάθεσης σε Υπηρεσία επιλογής τους και η υποχρεωτική ικανοποίηση του αιτήματός τους από τα αρμόδια όργανα.

32. Βλ. αιτιολογική έκθεση Ν. 2713/1999.

Παράρτημα Ι

Παράρτημα Ι

Κανονισμός Λειτουργίας ΕΜΗΔΙΠΑ

Αριθμ. Φ. 10/24727/2017

**Κανονισμός Λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης
Περιστατικών Αυθαιρεσίας
Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Του Ν. 2477/1997 (Α' 59) «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης», όπως ισχύει.

β) Του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (Α' 139) «Ανασύνταξη των εκλογικών καταλόγων, οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών, εκσυγχρονισμός της εκλογικής διαδικασίας και άλλες διατάξεις», όπως συμπληρώθηκε και ισχύει.

γ) Του Ν. 3051/2002 (Α' 220) «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις», όπως ισχύει, και ιδίως των παρ. 5 και 7 του άρθρου 2 αυτού.

δ) Του Ν. 3094/2003 (Α' 10) «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.

ε) Του Ν. 3861/2010 (Α' 112) «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.

στ) Του Ν. 4443/2016 (Α' 232) και ιδίως των άρθρων 56-57 περί Σύστασης Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης.

ζ) Του ΠΔ 273/1999 (Α' 229) «Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

2. Το γεγονός ότι με την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη στον κρατικό προϋπολογισμό.

3. Τις υπηρεσιακές ανάγκες,

αποφασίζουμε:

Τη θέσπιση Κανονισμού Λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας.

I. Γενικά

1. Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ) αποτελεί ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και ασκείται στο πλαίσιο που ορίζεται από τον Ν. 4443/2016 (Μέρος Δ', άρθρα 56-58 και 77). Ο ΕΜΗΔΙΠΑ εντάσσεται λειτουργικά και οργανωτικά στον Συνήγορο του Πολίτη.

2. Η εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του ΕΜΗΔΙΠΑ μπορεί να ανατίθεται με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη σε Βοηθό Συνήγορο, ο οποίος επικουρείται από ειδική ομάδα («ομάδα ΕΜΗΔΙΠΑ») συγκροτούμενη από μέλη του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού της Αρχής, που ορίζονται με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει κάθε χρόνο γενικό πρόγραμμα δράσης (action plan) του ΕΜΗΔΙΠΑ, το οποίο περιλαμβάνει, ενδεικτικά, δράσεις ενημέρωσης και επικοινωνίας για την εν λόγω ειδική αρμοδιότητα, επισκέψεις στις ελεγχόμενες Υπηρεσίες, καθώς και σε χώρους κράτησης, που υπάγονται στην αρμοδιότητά του.

4. Για τις ανάγκες του ΕΜΗΔΙΠΑ τηρείται Ειδική Βάση Δεδομένων, που αποτελεί παράρτημα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η πρόσβαση στην οποία παρέχεται στον Συνήγορο, στον αρμόδιο Βοηθό Συνήγορο και στα μέλη της ομάδας του ΕΜΗΔΙΠΑ.

II. Έναρξη διαδικασίας έρευνας από τον ΕΜΗΔΙΠΑ

5. Ο ΕΜΗΔΙΠΑ επιλαμβάνεται υποθέσεων αυτεπάγγελτα, κατόπιν καταγγελίας ή κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα.

6.α. Στο Γραφείο Υποδοχής του Συνηγόρου του Πολίτη γίνονται δεκτές καταγγελίες για περιστατικά αυθαιρεσίας, είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω πληρεξουσίου. Οι καταγγελίες πρέπει να είναι επώνυμες και έγγραφες και μπορούν να στρέφονται και κατ' αγνώστων. Σε περίπτωση προφορικής ή ανώνυμης καταγγελίας ισχύουν όσα αναφέρονται στη συνέχεια.

β. Από το Γραφείο Υποδοχής Κοινού παρέχονται γενικές πληροφορίες για τη λειτουργία του Μηχανισμού, γίνεται ταυτοποίηση του καταγγέλλοντος ή του πληρε-

ξουσίου του και ελέγχονται τα τυπικά στοιχεία της καταγγελίας. Ο καταγγέλλων μπορεί να προσέρχεται με δικηγόρο ή διερμηνέα. Αν δεν γνωρίζει ελληνικά και προσέλθει χωρίς διερμηνέα, χρέη διερμηνέα μπορεί να τελέσει μέλος του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη με επαρκή γνώση της ξένης γλώσσας στην οποία θα γίνει η επικοινωνία. Εφόσον ο καταγγέλλων το ζητήσει εγγράφως, γίνεται επισήμανση για τη διατήρηση της ανωνυμίας του. Στην περίπτωση αυτή του γνωστοποιείται ότι θα ενημερωθεί εάν τυχόν δεν είναι δυνατή η διερεύνηση του περιστατικού χωρίς την αποκάλυψη των στοιχείων της ταυτότητάς του.

7.α. Οι έγγραφες επώνυμες καταγγελίες καταχωρούνται στην Ειδική Βάση Δεδομένων και λαμβάνουν αριθμό πρωτοκόλλου.

Η προφορική επώνυμη καταγγελία, εφόσον ο καταγγέλλων δηλώσει ότι αδυνατεί να συντάξει έγγραφο, μπορεί να γίνει ενώπιον του Ειδικού Επιστήμονα του Συνηγόρου του Πολίτη που στελεχώνει το Γραφείο Υποδοχής Κοινού, εφόσον ο τελευταίος κρίνει ότι συντρέχουν οι λόγοι που επικαλείται ο καταγγέλλων. Εφόσον κριθεί σκόπιμο, μπορεί να κληθεί μέλος της Ομάδας ΕΜΗΔΙΠΑ. Η συνεργασία του καταγγέλλοντος με τον Ειδικό Επιστήμονα μπορεί, εφόσον κριθεί σκόπιμο, να γίνει σε χώρο όπου θα διασφαλίζεται η εξεμύθεια και η ανωνυμία του πρώτου.

Ο ΕΕ συντάσσει την καταγγελία και επιπλέον έκθεση στην οποία αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο ο καταγγέλλων αδυνατεί να γράψει την καταγγελία του. Η έκθεση αυτή υπογράφεται από τον καταγγέλλοντα και τον ΕΕ που τη συνέταξε, εφόσον ο ΕΕ διαπιστώσει ότι ο καταγγέλλων έχει κατανοήσει πλήρως το περιεχόμενο της καταγγελίας του και τις έννομες συνέπειες που αυτή επιφέρει. Στη συνέχεια η καταγγελία, αφού υπογραφεί από τον καταγγέλλοντα, καταχωρείται στη Βάση Δεδομένων και προωθείται στον ΕΜΗΔΙΠΑ.

β. Οι ανώνυμες καταγγελίες, που λαμβάνονται με οποιονδήποτε τρόπο (αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά, με τηλεομοιοτυπία ή με διαδικασία ηλεκτρονικής αποστολής/web), ανεξάρτητα από το εάν περιέχουν επαρκή στοιχεία για τη διερεύνησή τους, πρωτοκολλούνται και προωθούνται στον ΕΜΗΔΙΠΑ με επισήμανση σχετικά με την ανωνυμία τους. Αν η ανώνυμη καταγγελία υποβάλλεται στο Γραφείο Υποδοχής Κοινού αυτοπροσώπως, παραλαμβάνεται, πρωτοκολλείται και ο καταγγέλλων ενημερώνεται ότι η εξέτασή της θα εκτιμηθεί για τυχόν αυτεπάγγελτη παρέμβαση.

8. Οι καταγγελίες που λαμβάνονται από τον Συνήγορο του Πολίτη κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα διαβιβάζονται στον ΕΜΗΔΙΠΑ προς αξιολόγηση.

III. Επεξεργασία καταγγελιών

9. Αφού η καταγγελία καταχωρηθεί σε ειδική βάση δεδομένων και σε εύλογο χρο-

νικό διάστημα, ο Συνήγορος του Πολίτη την αξιολογεί και, εφόσον εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΕΜΗΔΙΠΑ, αποφασίζεται η περαιτέρω επεξεργασία της, μέσα σε 10 μέρες, με έναν από τους εξής τρόπους:

- i) Διερεύνηση από τον Συνήγορο του Πολίτη.
- ii) Προώθηση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο και παρακολούθηση.
- iii) Θέση στο αρχείο.

10. Διερεύνηση από τον ΣτΠ

α. Ο ΣτΠ αποφασίζει τη διερεύνηση μιας καταγγελίας ή περιστατικού, ιδίως όταν κρίνεται ότι ενδείκνυται για την εκπλήρωση της αποστολής του λόγω της βαρύτητας της καταγγελλόμενης πράξης, της βαρύτητας της προσβολής σε συνάρτηση με την ευαλωτότητα των παθόντων, του ενδεχομένου τυχόν συστηματικών συμπεριφορών αυθαιρεσίας κ.ά. Εφόσον κριθεί σκόπιμο να διερευνήσει την υπόθεση ο ΕΜΗΔΙΠΑ, ενημερώνεται εγγράφως το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο για το γεγονός ότι διεξάγεται έρευνα, ώστε να ανασταλεί η τυχόν έκδοση πειθαρχικής απόφασης μέχρι την παρέλευση τριών μηνών, εάν δεν παραταθεί κατά παρέκκλιση για άλλους τρεις μήνες. Με το ίδιο έγγραφο ζητείται η διακρίβωση των ακριβών στοιχείων του καταγγελλόμενου και ο ΕΜΗΔΙΠΑ ζητά να ενημερωθεί για το εάν η υπόθεση διερευνάται ήδη πειθαρχικά και, εάν ναι, αν έχουν επιβληθεί διοικητικά μέτρα σε βάρος του πειθαρχικά ελεγχόμενου. Εάν έχει σχηματιστεί πειθαρχική δικογραφία, ο Συνήγορος ζητά αντίγραφα των στοιχείων του φακέλου σε κάθε στάδιο αυτής.

β. Ο ΕΜΗΔΙΠΑ ερευνά την υπόθεση με βάση τη γενική διαδικασία έρευνας του Ν. 3094/2003 και του παρόντος κανονισμού.

Πριν από τη σύνταξη του πορίσματος, καλείται εγγράφως ο ελεγχόμενος να λάβει γνώση των στοιχείων της έρευνας και να εκθέσει τις απόψεις του (άρ. 20 παρ. 2 Σ) μέσα σε συγκεκριμένη προθεσμία. Στο σχετικό έγγραφο πρέπει να περιγράφεται λεπτομερώς η πράξη για την οποία καλείται να εξετασθεί, καθώς και η ακολουθούμενη διαδικασία (άρ. 56 επ. Ν. 4443/2016). Ο ελεγχόμενος εκθέτει τις απόψεις του προφορικά και απαντά σε ερωτήσεις των εκπροσώπων του ΕΜΗΔΙΠΑ, οι οποίοι ορίστηκαν για τον σκοπό αυτό. Για την κατάθεσή του αυτή συντάσσεται έκθεση, η οποία υπογράφεται από αυτόν και τους εκπροσώπους του ΕΜΗΔΙΠΑ. Ο ελεγχόμενος μπορεί να υποβάλει υπόμνημα, επί του οποίου είναι δυνατό να του τεθούν διευκρινιστικές ερωτήσεις. Στη διαδικασία αυτή ο ελεγχόμενος μπορεί να παρίσταται με δικηγόρο.

γ. Μετά την εξέταση του ελεγχόμενου ή εάν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία, ο ΕΜΗΔΙΠΑ προχωρά στην έκδοση πορίσματος, το οποίο αποστέλλει στον πειθαρχικό προϊστάμενο του ελεγχόμενου, για τις δικές του ενέργειες κατά τις οικείες πειθαρχικές διατάξεις.

δ. Το πόρισμα του ΕΜΗΔΙΠΑ πρέπει να προσδιορίζει: (α) τα αντικειμενικά ευρήματα της έρευνας, κυρίως αυτά που οδηγούν στην υπαγωγή του συγκεκριμένου περιστατικού σε συγκεκριμένες πράξεις που αναφέρονται στο άρ. 1 του Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε με το άρ. 56 § 1 α-δ του Ν. 4443/2016, (β) τα υποκειμενικά στοιχεία, δηλαδή την υπαιτιότητα του καταγγελλόμενου, (γ) τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν συλλεχθεί και από τα οποία προκύπτουν τα παραπάνω ευρήματα.

ε. Εάν ο ΕΜΗΔΙΠΑ κρίνει ότι η απόφαση του πειθαρχικού οργάνου αποκλίνει από το διατακτικό του πορίσματος του χωρίς ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, ενεργεί σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του Ν. 3094/2003 και κοινοποιεί τις απόψεις του στον οικείο Υπουργό για τις δικές του ενέργειες.

στ. Μετά το πέρας της διαδικασίας ο ΕΜΗΔΙΠΑ κοινοποιεί στον καταγγέλλοντα το σχετικό πόρισμα, επιπλέον δε, κατόπιν έγγραφης αίτησής του, εκείνα τα στοιχεία του φακέλου για τα οποία δεν συντρέχει κώλυμα πρόσβασης υπό τους όρους των Ν. 2472/1997, 2690/1999 και 3471/2006 ή άλλων ειδικών διατάξεων. Εάν η έρευνα διεξάγεται κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα, ενημερώνεται και του αποστέλλεται το σχετικό πόρισμα.

11. Προώθηση και παρακολούθηση

α. Η καταγγελία προωθείται στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο με εντολή διερεύνησης, με ειδική μνεία της υποχρέωσης του άρ. 56 παρ. 8 Ν. 4443/2016 να εξεταστεί η υπόθεση κατά προτεραιότητα. Ανάμεσα στα άλλα, διερευνάται εάν το πειθαρχικό όργανο έχει ήδη ξεκινήσει πειθαρχική έρευνα για τη συγκεκριμένη υπόθεση.

β. Η υπόθεση καταχωρείται σε Βάση Δεδομένων ανά πειθαρχικό όργανο, ώστε να είναι εύκολη η παρακολούθηση. Η Βάση αυτή θα ενημερώνεται για την τήρηση των προθεσμιών που ορίζονται από τις ειδικές διατάξεις κάθε πειθαρχικής διαδικασίας και θα έχει δυνατότητα ειδοποίησης (alert). Κατόπιν επικοινωνίας με τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα, ορίζεται κοινώς αποδεκτή διαδικασία που θα καθιστά αποτελεσματική και άμεση την παρακολούθηση της πορείας των υπό έλεγχο υποθέσεων από τον ΕΜΗΔΙΠΑ.

γ. Μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης από το πειθαρχικό όργανο, και πριν από την έκδοση της απόφασης, ο φάκελος της υπόθεσης αποστέλλεται στον ΕΜΗΔΙΠΑ. Εφόσον κριθεί σκόπιμο, αναπέμπεται για συμπλήρωση μέσα σε 20 ημέρες από τη λήψη του φακέλου (βλ. παρ. 8 Ν. 4443/2016). Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται υπό τους όρους του άρ. 4 παρ. 2 του Ν. 2690/1999.

12. Θέση στο αρχείο

Με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη τίθενται στο αρχείο:

α. Οι अपαράδεκτες επώνυμες καταγγελίες, όταν τα πραγματικά περιστατικά που

περιγράφονται δεν συνιστούν τις πράξεις που ελέγχει ο ΕΜΗΔΙΠΑ. Στις περιπτώσεις που τα καταγγελλόμενα μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο της γενικής αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, η υπόθεση παραπέμπεται στον κατά θέμα αρμόδιο Κύκλο.

β. Οι ανεπίδεκτες εκτίμησης επώνυμες καταγγελίες, όταν το περιεχόμενό τους είναι ακατάληπτο, εντελώς αόριστο, ελλιπές και ο καταγγέλλων δεν προσήλθε να προσκομίσει συμπληρωματικά στοιχεία.

γ. Οι καταγγελίες στις οποίες η τήρηση της ανωνυμίας, που έχει ζητηθεί από τον πολίτη, καθιστά αδύνατη τη συνέχιση της έρευνας. Στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται ότι η καταγγελία του θα τεθεί στο αρχείο, εφόσον ο ίδιος δεν συναινέσει εγγράφως στην ανακοίνωση του ονόματός του.

δ. Όλες οι ανώνυμες καταγγελίες, εφόσον δεν κριθεί σκόπιμη η εξέτασή τους με τη διαδικασία της αυτεπάγγελτης έρευνας.

Στις παραπάνω υπό α, β, γ περιπτώσεις ενημερώνεται ο καταγγέλλων εγγράφως.

IV. Ολοκλήρωση διαδικασίας

13. Στις καταγγελίες που διενεργείται έλεγχος από τον ΕΜΗΔΙΠΑ, η παρέμβαση της Αρχής ολοκληρώνεται με τη λήψη της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου που εναρμονίζεται με το πόρισμα του ΕΜΗΔΙΠΑ ή αποκλίνει αιτιολογημένα, χωρίς ο ΕΜΗΔΙΠΑ να έχει αναπέμψει λόγω έλλειψης αιτιολογίας.

Στις καταγγελίες που παραπέμπονται για έλεγχο, η παρέμβαση της Αρχής ολοκληρώνεται με τη λήψη της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου και την παρέλευση 20 ημερών χωρίς ο ΕΜΗΔΙΠΑ να έχει αναπέμψει για συμπλήρωση. Σε όσες από τις παραπάνω υποθέσεις εισήχθησαν μετά από επώνυμη καταγγελία, αποστέλλεται σχετικό έγγραφο στον καταγγέλλοντα, ο οποίος ενημερώνεται όπως προβλέπεται στην παράγραφο 10 στ' του παρόντος.

14. Εφόσον μετά το πέρας του ελέγχου του ΕΜΗΔΙΠΑ ή μετά τη γνωστοποίηση του ελέγχου από το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο προκύψουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής για ένα από τα αδικήματα του άρ. 1 του Ν. 3938/2001, όπως αντικαταστάθηκε με το άρ. 56 του Ν. 4443/2016, η υπόθεση παραπέμπεται στον Εισαγγελέα υπό τους όρους του άρ. 5 παρ. 8 δ' του Ν. 3094/2003.

V. Καταδικαστικές αποφάσεις ΕΔΔΑ

15. Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ σε βάρος της Ελλάδας, με τις οποίες διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική έρευνα ή την εκδίκαση της υπόθεσης, εισέρχονται στον ΕΜΗΔΙΠΑ από τις Διευθύνσεις Προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών (σωμάτων ασφαλείας και καταστημάτων κράτησης) και καταχωρούνται στη Βάση Δεδομένων, με την οποία

εξασφαλίζεται η δυνατότητα παρακολούθησής τους. Με την καταχώριση στη Βάση Δεδομένων γίνεται μνεία του ακριβούς χρόνου παραγραφής της πράξης, δεδομένου ότι από τον χρόνο εισόδου της απόφασης στον ΕΜΗΔΙΠΑ συνεκρίζεται η παραγραφή του πειθαρχικού αδικήματος, η οποία είχε διακοπεί από τον χρόνο έκδοσης της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου μέχρι την περιέλευση στον ΕΜΗΔΙΠΑ της απόφασης του ΕΔΔΑ.

16. Μέσα σε δέκα ημέρες από την περιέλευση της απόφασης του ΕΔΔΑ, ο ΕΜΗΔΙΠΑ αποφασίζει:

α. εάν δεν απαιτείται η εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης, οπότε γνωστοποιεί το πόρισμά του στη Διεύθυνση Προσωπικού της αρμόδιας υπηρεσίας, για να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο,

β. εάν θα διενεργηθεί οίκοθεν έλεγχος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3094/2003 και του παρόντος κανονισμού, ή

γ. εάν θα παραπεμφθεί η υπόθεση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο, οπότε και διατάσσεται νέα έρευνα και συμπλήρωση του πειθαρχικού ελέγχου στο πλαίσιο της απόφασης του ΕΔΔΑ. Στο παραπεμπτικό έγγραφο ο ΕΜΗΔΙΠΑ μπορεί να υποδείξει συγκεκριμένες ανακριτικές πράξεις που πρέπει να διενεργηθούν ή στοιχεία που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, σύμφωνα με την απόφαση του ΕΔΔΑ.

17. Ο χειρισμός των παραπάνω υποθέσεων αποτελεί ειδικό κεφάλαιο στην Ετήσια Έκθεση του ΕΜΗΔΙΠΑ.

VI. Ακροτελεύτια διάταξη

18. Όσα ζητήματα της λειτουργίας του ΕΜΗΔΙΠΑ δεν ρυθμίζονται ειδικά από τον παρόντα Κανονισμό υπάγονται στις γενικές διατάξεις του Κανονισμού Λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη (ΠΔ 273/1999) και του Ν. 4443/2016.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 8 Ιουνίου 2017

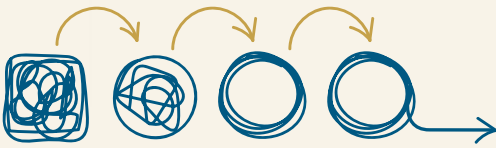
Ο Συνήγορος του Πολίτη

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΟΤΤΑΚΗΣ

Παράρτημα II

Παράρτημα II

Επιστολή Συνηγόρου του Πολίτη στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στη Γενική Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Κατωτέρω παρατίθεται αυτούσια η επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τη Γενική Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με την οποία προτείνονται συγκεκριμένες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του νομοθετικού πλαισίου του Μηχανισμού με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του.

Αθήνα, 26 Οκτωβρίου 2018

Αριθ. Πρωτ. Γρ. Συν. 135

Προς:

κ. Μιχάλη Καλογήρου

Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Μεσογείων 96, 115 27 ΑΘΗΝΑ

κα Μαρία Γιαννακάκη

Γενική Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Μεσογείων 96, 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΘΕΜΑ: Προτάσεις βελτίωσης του νομικού πλαισίου του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Αξιότιμη κυρία Γενική Γραμματέα,

Έναν και πλέον χρόνο μετά την έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (09.06.2017), βάσει της εμπειρίας της Ανεξάρτητης Αρχής από την καθημερινή εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου

που διέπει τη λειτουργία της ειδικής αυτής αρμοδιότητάς της (άρθρ. 1 παρ. 1 Ν. 3938/2011 όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρ. 56 του Ν. 4443/2016, άρθρ. 3 και 4 Ν. 3094/2003 όπως αντικαταστάθηκε με τα άρθρ. 19 και 20 του Ν. 4443/2016), κρίνεται σκόπιμη η αποτίμηση του πλαισίου αυτού. Με την παρούσα επιστολή, θα θέλαμε να διατυπώσουμε προς το έχον τη νομοθετική πρωτοβουλία Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τις προτάσεις μας για τροποποίηση των ισχυουσών ρυθμίσεων, καθώς και την προσθήκη νέων διατάξεων που κρίνονται αναγκαίες για τη βέλτιστη εκπλήρωση της αποστολής που ανέθεσε στην Αρχή ο νομοθέτης του 4443/2016.

A. Το νομοθετικό πλαίσιο έρευνας του ΕΜΗΔΙΠΑ γενικά

Οι διατάξεις του Ν. 4443/2016, οι οποίες ρυθμίζουν τον τρόπο άσκησης της ειδικής αυτής αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό να θεσπίσουν ένα λειτουργικό πλαίσιο, ενέχουν, ωστόσο, ορισμένες παραλείψεις, οι οποίες δεν διασφαλίζουν στον μέγιστο βαθμό την αποτελεσματικότητα διερεύνησης από την Ανεξάρτητη Αρχή. Οι βελτιώσεις του νομοθετικού πλαισίου κρίνονται αναγκαίες τόσο για την ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού με συγκεκριμένα θεσμικά εργαλεία, προκειμένου να μην εμφανίζεται πιο αδύναμη η ανεξάρτητη έρευνά του από το αντίστοιχο πλαίσιο των εσωτερικών πειθαρχικών ερευνών των Υπηρεσιών που ελέγχει ο Εθνικός Μηχανισμός, όσο και για την ουσιαστική συνεργασία του με τις συναρμόδιες Υπηρεσίες. Οι προτεινόμενες αλλαγές αφορούν τα εξής:

- εξάλειψη του κωλύματος έρευνας όταν ασκηθεί ποινική δίωξη για την ίδια υπόθεση για την οποία βρίσκεται σε εξέλιξη πειθαρχική διερεύνηση (άρθρ. 4 παρ. 4 Ν. 3094/2003), λόγω της συναφούς με τα καθήκοντα του ΕΜΗΔΙΠΑ αυτοτέλειας της πειθαρχικής από την ποινική δίκη.

Όταν οι προς διερεύνηση πράξεις συνιστούν κακουργήματα και παραγγελθεί η διενέργεια ανάκρισης, ο χρόνος που μεσολαβεί για την ολοκλήρωσή της και την παραπομπή της υποθέσεως στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου επιτρέπει την ολοκλήρωση της πειθαρχικής διαδικασίας αλλά και της έρευνας από πλευράς του ΕΜΗΔΙΠΑ πριν την παραπομπή και εκδίκαση στο ακροατήριο ποινικού δικαστηρίου ή και την έκδοση απαλλακτικού βουλεύματος.

Επιπρόσθετα, προκύπτει το παράδοξο η πειθαρχική διαδικασία από την Υπηρεσία των ελεγχόμενων προσώπων να μην εμποδίζεται, ενώ η διερεύνηση από πλευράς ΕΜΗΔΙΠΑ εμποδίζεται. Κατά την αιτιολογική έκθεση του Ν. 4443/2016, ο Συνήγορος δεν υποκαθιστά τον πειθαρχικό έλεγχο του ένστολου προσωπικού, αλλά «*λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά*» και «*κατά τα λοιπά ακολουθείται η διαδι-*

κασία που προβλέπεται από το πειθαρχικό δίκαιο κάθε Υπηρεσίας στην οποία ανήκει ο ελεγχόμενος». Για τον λόγο αυτό, πρέπει να ισχύσει και στην περίπτωση αυτή η θεμελιώδης αρχή του πειθαρχικού δικαίου, ότι η πειθαρχική δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη της ποινικής δίκης (άρθρ. 114 Υπαλληλικού Κώδικα, άρθρ. 48 ΠΔ 120/2008, πειθαρχικό δίκαιο αστυνομικού προσωπικού), προκειμένου και η παράλληλη με την πειθαρχική διαδικασία έρευνα της Ανεξάρτητης Αρχής να μην αναστέλλεται από τυχόν άσκηση ποινικής δίωξης αλλά ούτε και την εξέλιξη της ποινικής δίκης. Προκειμένου να εξαλειφθεί το συγκεκριμένο κώλυμα, θα πρέπει να προστεθεί εδάφιο στο άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 3938/2011 και να αποκατασταθεί ως είχε το δεύτερο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 3094/2003, ώστε να μην αναφέρεται στον ΕΜΗΔΙΠΑ.

- τη ρητή πρόβλεψη της αρμοδιότητας **κλήτευσης μαρτύρων, λήψης ένορκων καταθέσεων, παραγγελίας πραγματογνωμοσύνης** στο πλαίσιο λειτουργίας του ΕΜΗΔΙΠΑ.

Για να προβλεφθεί η δυνατότητα αυτή, θα πρέπει να προστεθεί στην παρ. 7 του άρθρου 1 του Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 56 του Ν. 4443/2016, σύμφωνα με το οποίο «*οι ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου του Πολίτη στο πλαίσιο έρευνας του ΕΜΗΔΙΠΑ και για λογαριασμό αυτής της έρευνας διαθέτουν τις εξουσίες των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων κατά τα άρθρα 34, 183 και 251 ΚΠΔ*». Θα μπορούν κατ' αυτό τον τρόπο να διαθέτουν εξουσία στο πλαίσιο έρευνας του ΕΜΗΔΙΠΑ να κλητεύουν μάρτυρες και να τους εξετάζουν, να διενεργούν αυτοψία με τη συνδρομή πραγματογνωμόνων και να ενεργούν οτιδήποτε είναι αναγκαίο για τη συλλογή και διατήρηση αποδείξεων. Μια τέτοια επιλογή συμφωνεί με την πρόβλεψη του Ν. 3938/2011, όπως ισχύει σήμερα μετά τον Ν. 4443/2016, ενώ κυρίως δεν θίγει τις αρμοδιότητες άλλων οργάνων στο πλαίσιο της προδικασίας κατά τον ΚΠΔ. Και ταυτόχρονα περιορίζει το πεδίο των εξουσιών αυτών σε πράξεις που εμπíπτουν στο πεδίο και στο είδος της έρευνας που ο Ν. 4443/2016 προέβλεψε.

- τη ρητή **άρση του απορρήτου του (προ)ανακριτικού υλικού** για τις ανάγκες της έρευνας του ΕΜΗΔΙΠΑ.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση αυτή, η ενημέρωση για την πορεία της εξέλιξης της παράλληλης ποινικής υπόθεσης, καθώς και η παροχή στοιχείων από την αρμόδια Εισαγγελία τα οποία δεν περιέχονταν εξ αρχής στον φάκελο της πειθαρχικής υπόθεσης, θα ήταν σκόπιμο να προστεθεί πρόβλεψη κατά την οποία η αρμόδια Εισαγγελία υποχρεούται να απαντά και να χορηγεί τα αιτούμενα στοιχεία από την οικεία ποινική δικογραφία κατόπιν αιτήματος του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Επίσης, στη σχετική απάντηση να διευκρινίζεται αν τα στοιχεία καλύπτονται από τη μυστικότητα της ποινικής διαδικασίας

ή έχει λάβει πρόσβαση στη σχετική δικογραφία ο κατηγορούμενος και πειθαρχικά ελεγχόμενος.

- την τροποποίηση του άρθρου 1 παρ. 3 του Ν. 3938/2011 σχετικά με τις **προθεσμίες έρευνας του ΕΜΗΔΙΠΑ:**

Συγκεκριμένα, να προβλεφθεί ότι αναστέλλονται όταν έχουν ζητηθεί από τον ΕΜΗΔΙΠΑ περαιτέρω στοιχεία από την αρμόδια Υπηρεσία και ότι είναι ενδεικτικές (όπως αντίστοιχα προβλέπεται για τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα, βλ. άρθρ. 39 ΠΔ 120/2008).

- **τη διασφάλιση της απρόσκοπτης ροής πληροφοριών** για καταγγελίες και εσωτερικές διοικητικές έρευνες από τις αρμόδιες Υπηρεσίες περιστατικών τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τροποποίηση της παρ. 8 του άρθρου 1 του Ν. 3938/2011, ώστε να προβλεφθεί ρητά η υποχρέωση των αρμόδιων Υπηρεσιών να ενημερώνουν σχετικά τον Μηχανισμό «τόσο κατά την παραλαβή κάθε καταγγελίας όσο και μετά την ολοκλήρωση των διερευνητικών τους ενεργειών και πριν την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων» (διάταξη αντίστοιχη αυτής της παρ. 5 του άρθρου 4 του Ν. 3094/2003).

- **τη ρητή πρόβλεψη επιφύλαξης ίδιας έρευνας** του Μηχανισμού για υποθέσεις για τις οποίες ο ΕΜΗΔΙΠΑ αποφάσισε την προώθησή τους προς διερεύνηση στις αρμόδιες Υπηρεσίες, αν στην πορεία αυτές αξιολογηθούν ως μεγαλύτερης βαρύτητας από ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Αντίστοιχη επιφύλαξη υπέρ της αρμοδιότητας της Αρχής για διενέργεια δικής της έρευνας έχει προβλεφθεί στην περίπτωση προώθησης υπόθεσης στην αρμόδια Υπηρεσία για εκ νέου διερεύνηση, λόγω έκδοσης καταδικαστικής απόφασης από το ΕΔΔΑ (άρθρ. 1 παρ. 6 Ν. 3938/2011 και πρβλ. και άρθρ. 4 παρ. 5 Ν. 3094/2003).

- **την πρόβλεψη στις σχετικές διατάξεις τουλάχιστον της αναπομπής στον Υπουργό της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου.**

Η ανάγκη αυτή προκύπτει στις περιπτώσεις ανατιολόγητης απόκλισης από το δι-ατακτικό των πορισμάτων του ΕΜΗΔΙΠΑ, είτε αυτά συντάχθηκαν μετά από ίδια έρευνα (άρθρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011) είτε συντάχθηκαν για την επισήμανση ελλείψεων της εσωτερικής έρευνας που διεξήγαγε η Διοίκηση (άρθρ. 1 παρ. 8 Ν. 3938/2011).

- την τροποποίηση του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 3938/2011, ώστε να περιλαμβάνει και το προσωπικό της **δικαστικής αστυνομίας**, εφόσον προωθηθεί προς ψήφιση το υπό διαβούλευση σχέδιο νόμου.

- την τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 8 του άρθρου 1 του Ν.

3938/2011, ώστε να προβλεφθεί ρητά η δυνατότητα προσώπου που έχει εύλογο ενδιαφέρον να λαμβάνει **γνώση του πορίσματος του ΕΜΗΔΙΠΑ** για υποθέσεις επί των οποίων η έρευνα διεξήχθη από τις αρμόδιες Υπηρεσίες πριν τη λήψη απόφασης του αρμοδίου πειθαρχικού οργάνου.

B. Το νομοθετικό πλαίσιο ειδικά ως προς την εφαρμογή αποφάσεων του ΕΔΔΑ

- Προβληματική παρίσταται η επιφύλαξη του Ν. 4443/2016 για το **ne bis in idem** λόγω της γενικότητάς της, που θα έχει ως αποτέλεσμα οι πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας να μη θεραπεύονται. Η εσφαλμένη πειθαρχική διαδικασία δεν θα μπορεί να επαναληφθεί εάν έγινε για το σωστό παράπτωμα.

- Το βασικό πρόβλημα που ανακύπτει στον Ν. 4443/2016 ανάγεται στην **οριοθέτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με το εσωτερικό μας δίκαιο**: δεν αναστέλλεται η παραγραφή με την ατομική προσφυγή, δεν είναι αναιρετικό δικαστήριο το ΕΔΔΑ, δεν υπάρχει ρητή δέσμευση στη νομοθεσία ότι ο νομικός χαρακτηρισμός πειθαρχικού παραπτώματος από το ΕΔΔΑ υπερισχύει.

Η θέση του Συνηγόρου είναι ότι η **ειδική διάταξη του Ν. 4443/2016** περί διαδικασίας συμμόρφωσης στις πειθαρχικές διαδικασίες μπορεί να ερμηνευθεί ότι συνεπάγεται τη **δέσμευση του πειθαρχικού οργάνου από τον νομικό χαρακτηρισμό του πειθαρχικού παραπτώματος από το ΕΔΔΑ λόγω ενότητας της έννομης τάξης** (βλ. υπόθεση *Zontul για την υπαγωγή στο άρθρ. 137 Α υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ όπως ερμηνεύθηκε από το ΕΔΔΑ*). Η δέσμευση αυτή θα πρέπει, ωστόσο, να συμπεριληφθεί σε ρητή διάταξη νόμου, για την οριοθέτηση της αρμοδιότητας του ΕΔΔΑ σε σχέση με την αυτοτέλεια της πειθαρχικής δίκης. Σημειώνεται ότι στα επιμέρους πειθαρχικά συστήματα ορίζεται ότι το πειθαρχικό όργανο δεσμεύεται ως προς την ύπαρξη ή μη των πραγματικών περιστατικών από αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις της ελληνικής δικαιοσύνης. Προτιμότερο θα ήταν, ωστόσο, η δέσμευση του πειθαρχικού οργάνου από τον νομικό χαρακτηρισμό της πράξης από το ΕΔΔΑ να διευκρινιστεί και ρητά στον νόμο.

- Για τον υπολογισμό του **χρόνου παραγραφής** που προβλέπεται από τις πειθαρχικές διατάξεις, ο νόμος ορίζει (παρ. 6 άρθρ. 56) ότι δεν υπολογίζεται το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την έκδοση της απόφασης του αρμοδίου, κατά περίπτωση, πειθαρχικού οργάνου **μέχρι την περιέλευση στον Συνήγορο του Πολίτη της απόφασης του ΕΔΔΑ**. Θα πρέπει να προβλεφθεί, περαιτέρω, ότι μαζί με την απόφαση και το σχετικό πειθαρχικό φάκελο, οι αρμόδιες Υπηρεσίες υποχρεούνται να αναγράφουν τις ημερομηνίες και το διάστημα αναστολής παραγραφής στον ΕΜΗΔΙΠΑ.

Τίθεται, ωστόσο, ζήτημα εφαρμογής ως προς προγενέστερες του Ν. 4443/2016 αποφάσεις του ΕΔΔΑ, το οποίο ήδη ανέκυψε κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του Μηχανισμού λόγω του ανεκτέλεστου ως προς την πειθαρχική διαδικασία σειράς αποφάσεων (Ζοντούλ, αποφάσεις ομίλου Μακαρατζής), τις οποίες το ΝΣΚ παρέπεμψε στον Συνήγορο του Πολίτη με την ειδική αυτή αρμοδιότητα.

Δεδομένου ότι ο νόμος δεν διακρίνει ως προς τον χρόνο εκδόσεως των διαβιβαζομένων αποφάσεων, η ενεργοποίηση της αρμοδιότητας του ΕΜΗΔΙΠΑ με τη διαβίβαση **και προγενέστερων** της έναρξης ισχύος των άρθρ. 56-58 του Ν. 4443/2016 αποφάσεων, ήτοι αποφάσεων που εκδόθηκαν πριν την 09.06.2017 και παραμένουν ανεκτέλεστες ως προς το πειθαρχικό σκέλος, έχει γίνει δεκτή **ερμηνευτικά**, τίθεται επομένως ζήτημα και ρητής πρόβλεψής της. Κρίσιμο, ωστόσο, είναι στην περίπτωση αυτή να διαβιβάζονται πειθαρχικές υποθέσεις στις οποίες έχει επέλθει ήδη παραγραφή, και δη λόγω παραγραφής του τυχόν αντίστοιχου ποινικού αδικήματος³³, με σχετική επισήμανση της επέλευσης της παραγραφής, δεδομένου ότι ο Ν. 4443/2016 προβλέπει, όπως αναφέρεται παραπάνω, την αναστολή αλλά όχι την αναδρομική κατάργηση του θεσμού της παραγραφής. Ενδεχόμενη ρήτρα αναδρομικής κατάργησης της παραγραφής, που συνιστά θεσμό του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, θα ήγειρε, άλλωστε, ζητήματα συνταγματικότητας ως προς την εξάλειψη του αξιοποίνου.

Γ. Το πλαίσιο οργάνωσης του ΕΜΗΔΙΠΑ

Η οργάνωση του Μηχανισμού στην πράξη προϋποθέτει ένα συνεκτικό εσωτερικό σχήμα, εσωτερικούς και ευέλικτους κανόνες λειτουργίας και μηχανογραφική υποστήριξη προσαρμοσμένη στις ανάγκες του Μηχανισμού. Πέραν, ωστόσο, της εσωτερικής οργάνωσης της Αρχής, προκειμένου αυτή να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της ειδικής αρμοδιότητας, χρειάζεται:

- ιδιαίτερος και επαρκής **προϋπολογισμός ως πάγια πρόβλεψη** για την άσκηση της αρμοδιότητας, η οποία εκτείνεται σε όλη τη χώρα.

Προκειμένου να επιτευχθεί η απρόσκοπτη λειτουργία του ΕΜΗΔΙΠΑ, θα πρέπει να δημιουργηθεί και να προστίθεται στις προβλέψεις του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού το αναγκαίο ποσό για τη λειτουργία του ΕΜΗΔΙΠΑ.

---

33. Τα πειθαρχικά αδικήματα αστυνομικού προσωπικού κατ' άρθρ. 70 του ΠΔ 120/2008 παραγράφονται, αναλόγως της βαρύτητας της ποινής που επισύρουν, έπειτα από δύο (2) ή πέντε (5) έτη, εκτός εάν αποτελούν παράλληλα και ποινικά αδικήματα, περίπτωση κατά την οποία ακολουθούν τον μεγαλύτερο χρόνο παραγραφής του ποινικού αδικήματος

- πρόβλεψη, για την καλύτερη οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία του ΕΜΗΔΙΠΑ, οργανικών θέσεων τις οποίες θα καλύπτει ένστολο προσωπικό με μετάταξη κατ' εξαίρεση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης μετά από διαδικασία συνεντεύξεων όπως προβλέπει ο Ν. 3094/2003 και κατ' εξαίρεση των λοιπών διαδικασιών μέσω του συστήματος κινητικότητας (η σημασία της στελέχωσης με προσωπικό του ΕΜΗΔΙΠΑ από διάφορους φορείς τονίζεται και σε σχετική Γνωμοδότηση του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης).

- πρόβλεψη για διεξαγωγή σεμιναρίων στις Σχολές των Σωμάτων Ασφαλείας σχετικά με τον ΕΜΗΔΙΠΑ.

Με την ελπίδα οι παραπάνω προτάσεις να συμβάλουν στον κοινό μας στόχο, την περαιτέρω θωράκιση του πλαισίου αποτελεσματικής λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, παραμένω στη διάθεσή σας για συνεργασία.

Με τιμή

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη

Συντομογραφίες

ΑΤ	Αστυνομικό Τμήμα
ΓΑΔΑ	Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής
ΔΙΑΣ	Δίκυκλη Αστυνόμευση
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων)
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΜΗΔΙΠΑ	Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών)
ΙΧ	Ιδιωτικής Χρήσης
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΥΤ	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
ΛΣ-ΕΛΑΚΤ	Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
Σ	Σύνταγμα
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη

